

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

ΚΑΙ

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

Κουτσομπίνα Ισμήνη

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του
Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρους των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στο
Δίκαιο και την Οικονομία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗΣ

Πειραιάς, Απρίλιος 2021

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

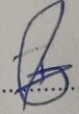
ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου στο υδών,
του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο
..... ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΕΙΑ .....

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει
εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου
σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή
επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της
συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους
συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που
ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου
ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας.....

Όνοματεπώνυμο..... ΚΟΥΤΣΟΥΤΣΙΝΑ ΓΕΜΗΝΗ .....

Ημερομηνία..... ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021 .....

UNIVERSITY OF PIRAEUS
SCHOOL OF ECONOMIC BUSINESS AND
INTERNATIONAL STUDIES

MASTER IN LAW AND ECONOMICS

PUBLIC PROCUREMENTS AND ABRITRATION

By

Koutsompina Ismini

Master Thesis submitted to the Department of Business Administration of the University of Piraeus in
partial
Fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Law and Economics

SUPERVISOR : NIKOLAOS FARANTOURIS

Piraeus, Greece, April 2021

Στην Οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς υπό την επίβλεψη του Καθηγητή Νικόλαου Φαραντούρη, τον οποίο ευχαριστώ ιδιαιτέρως για την καθοδήγηση και τη συνεργασία καθ'όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού που δίδαξαν στο ΔΠΜΣ Δίκαιο και Οικονομία για τις γνώσεις που μας παρείχαν και για την αφοσίωση στον στόχο Προγράμματος.

Επίσης, οφείλω ένα ευχαριστώ στο Ειδικό Κέντρο Εφοδιασμού Μονάδων Στρατού που με την χρηματοδότηση των σπουδών μου, μου έδωσε την ευκαιρία της μετεκπαίδευσής στο απαιτητικό πρόγραμμα του Δικαίου και της Οικονομίας.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον άντρα μου και τα παιδιά μου που υπέμειναν αγόγγυστα την πολύωρη απουσία μου για πολλές ώρες για την ολοκλήρωση των σπουδών μου, διότι χωρίς την αμέριστη συμπαράστασή τους, δεν θα είχα καταφέρει να προσπαθώ για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα αλλά και να έχω τη χαρά να αισθάνομαι πλήρης σε κάθε στιγμή της ζωής μου.

Δημόσιες Συμβάσεις και Διαιτησία

Σημαντικοί Όροι: ΕΑΑΔΗΣΥ, ΑΕΠΠ, Αναθέτουσα Αρχή, Δημόσια Σύμβαση, Δημόσιοι Διαγωνισμοί, Διαιτησία, Διεθνής Διαιτησία, Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών (ΕΕΔ), Εσωτερική Διαιτησία, Έννομη προστασία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκές Οδηγίες, Νόμος, Σύμβαση της Νέας Υόρκης .

Περίληψη

Η σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης, της ελεύθερης αγοράς και των διεθνών συναλλαγών έχουν διαμορφώσει νέες συνθήκες και ανάγκες στις οποίες το κράτος καλείται να ανταποκριθεί. Οικονομικές ανάγκες και κοινωνικές μεταβολές επιτάσσουν τη συμπόρευση του κράτους με την ελεύθερη οικονομία και την αγορά. Η «εσωτερική αγορά», όπως περιγράφεται στις καταστατικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν συνιστά μόνο σκοπό της Ένωσης, αλλά και το «εργαλείο» μέσω του οποίου θα μεγιστοποιηθεί η ωφέλεια των διοικουμένων σε όλη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κράτος παύει πλέον να εκφράζεται μονάχα μονομερώς με τον κυριαρχικό του χαρακτήρα, αλλά αντιθέτως συμπορεύεται και συναλλάσσεται με τους ιδιώτες στον πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς συνάπτοντας συμβάσεις. Η σύναψη συμβάσεων από την πλευρά του κράτους είναι αναγκαία για την παροχή βασικών υπηρεσιών στους πολίτες, ιδιαίτερα σε νευραλγικούς τομείς όπως των δημοσίων συγκοινωνιών, ενέργειας κ.ά. Έτσι το κράτος πρέπει, προς όφελος των πολιτών του, να συναλλαχθεί συμβατικά με ιδιώτες συνάπτοντας δημόσιες συμβάσεις. Η έννοια της δημόσιας σύμβασης θα εκτεθεί αναλυτικά στο πρώτο τμήμα της εργασίας, όπου θα δοθούν οι απαραίτητοι ορισμοί αλλά και τα είδη των δημοσίων συμβάσεων. Νομικό έρεισμα για όλη την παραπάνω ανάλυση συνιστά ο Ν.4412/2016, ο οποίος ενσωματώνει οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το πεδίο των δημοσίων συμβάσεων. Οι ευρωπαϊκές οδηγίες σκοπό έχουν την ενοποίηση των εννόμων τάξεων αναφορικά με το καθεστώς των δημοσίων συμβάσεων. Το όραμα της κοινής αγοράς απαιτεί συντονισμό του θεσμικού πλαισίου σε ένα τόσο σημαντικό ζήτημα, το οποίο έχει και έντονο οικονομικό αντίκτυπο. Το όραμα αυτό έγινε τελικά πραγματικότητα με τον προαναφερθέντα νόμο,

ο οποίος ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη. Οι ευρωπαϊκές οδηγίες δεν αρκέστηκαν σε μία απλή περιγραφή των χαρακτηριστικών και σε μία απλή παράθεση ορισμών, αλλά οριοθέτησαν και τις δυνατότητες του διοικούμενου να ζητήσει έννομη προστασία. Παρότι η δικονομική ενοποίηση των εννόμων τάξεων συνιστά μία πολύ περίπλοκη και δύσκολη διαδικασία, ο Ευρωπαίος νομοθέτης προέβλεψε τη δυνατότητα ο διοικούμενος να προσφύγει ενώπιον μίας διοικητικής αρχής υπεύθυνης για την διοργάνωση των δημοσίων συμβάσεων. Ο Έλληνας νομοθέτης ενσωματώνοντας τις ευρωπαϊκές οδηγίες συνέστησε την Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών, όπου ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να προσφύγει ενώπιον αυτής της αρχής επικαλούμενος οποιαδήποτε πλημμέλεια του διαγωνισμού. Η Αρχή αυτή θα αναλυθεί εκτενώς στην παρούσα εργασία θα αναλυθεί ο σκοπός δημιουργίας της, οι ανάγκες που καλύπτει, καθώς και οι καινοτομίες που για πρώτη φορά εισάγονται στην εγχώρια έννομη τάξη. Εκτός της ανάλυσης για τα είδη και τη φύση των συμβάσεων, τις διαδικασίες συνάψεώς τους και την παράθεση της έννομης προστασίας στο προσυμβατικό στάδιο, θα εκτεθεί και το νομικό καθεστώς που διέπει το στάδιο κατά την εκτέλεση της σύμβασης. Η διάκριση ανάμεσα στο προσυμβατικό αλλά και σε αυτό κατά την εκτέλεση της σύμβασης είναι σημαντική αναφορικά με την έννομη προστασία που θα λάβει ο ενδιαφερόμενος. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η έννομη αυτή προστασία ελέγχεται στην βάση που ελέγχεται η Διοίκηση, δηλαδή για την τήρηση της νομιμότητας και όλων των αρχών που λειτουργούν προς την προστασία και θωράκιση των ατομικών δικαιωμάτων των διοικουμένων. Η συμβατική δράση της Διοίκησης δεν σημαίνει αυτόματα την παύση των υποχρεώσεών της, όπως την τήρηση της χρηστής διοίκησης, των αρχών της διαφάνειας κλπ.

Οι καινοτομίες του Ν.4412/2016 επεκτείνονται και στο καθεστώς της έννομης προστασίας κατά την εκτέλεση της σύμβασης. Ο νέος νόμος παρέχει τη δυνατότητα προσφυγής στην διαιτησία, ώστε να επιλυθούν οι διαφορές που προκύπτουν από τις συμβάσεις των δημοσίων έργων. Η δυνατότητα της προσφυγής στην διαιτησία αποτελεί αφορμή για την περαιτέρω ανάπτυξη και ανάλυση του θεσμού της διαιτησίας. Ο θεσμός της διαιτησίας ως μηχανισμός επίλυσης διαφορών αυξάνεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Η αύξηση δεν αφορά μόνο τις ιδιωτικές διαφορές, αλλά και διαφορές που προκύπτουν από δημόσιες συμβάσεις. Το ζήτημα της δυνατότητας του κράτους να παραστεί ως διάδικος σε διεθνή διαιτησία αναφέρεται στην εργασία και αποτελεί τη βάση για τη διαιτητική επίλυση διαφορών που προκύπτουν από δημόσιες συμβάσεις. Ήδη σε αρκετές περιπτώσεις εφαρμόζεται η διαιτητική διαδικασία με εντυπωσιακά

θετικά αποτελέσματα. Πριν διατυπωθεί αυτό το συμπέρασμα πραγματοποιείται εκτενής αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διαιτησίας, στις διακρίσεις, καθώς και στο εφαρμοστέο δίκαιο που διέπει κάθε μορφή διαιτησίας. Ιδιαίτερη αναφορά θα πραγματοποιηθεί στις διεθνείς συμβάσεις που διαμόρφωσαν και καθιέρωσαν τη διεθνή διαιτησία και συγκεκριμένα την εμπορική διεθνή διαιτησία. Το σημείο αυτό συνιστά το σημείο σύζευξης μεταξύ των δημοσίων συμβάσεων και της διαιτησίας, ενός θεσμού που τείνει να καθιερωθεί σαν μηχανισμός επίλυσης διεθνών διαφορών εμπορικού χαρακτήρα. Τα πλεονεκτήματα της ταχύτητας, της εμπιστευτικότητας και της εξειδίκευσης των δικαστών καθιστούν την διαιτησία ως την ιδανική διέξοδο για άμεση διευθέτηση των διαφορών. Τέλος μέσω παραδειγμάτων και υποθέσεων που παρατίθενται στην εργασία και αφορούν περιπτώσεις που διευθετήθηκαν επιτυχώς μέσω της διαιτησίας θα διαπιστωθεί η χρησιμότητα και η αναγκαιότητα της. Η τελευταία φανερώνεται ιδιαίτερα στην πατρίδα μας και δη σε αρκετές περιπτώσεις επίλυσης διαφορών, όπου η προσφυγή στα τακτικά δικαστήρια αποδείχθηκε παράγοντας αργοπορίας, ενώ η προσφυγή στο διαιτητικό δικαστήριο οδήγησε στην άμεση επίλυση των διαφορών και στην σταδιακή ολοκλήρωση των δημοσίων έργων που ήταν ημιτελή.

PUBLIC PROCUREMENTS AND ARBITRATION

Keywords: ΕΑΑΔΗΣΥ, ΑΕΠΠ, Contracting Authority, Public Procurements, Public Competitions, Arbitration, International Arbitration, Alternative Dispute Resolution (ARD), Internal Arbitration, Legal Protection, European Union, European Directives, Law, New York Convention.

Abstract

The modern era of globalization, the free market and the international trade have shaped new conditions and needs that the state is called upon to implement. Economic needs and social changes require the state to cooperate with the free economy and the market. The "internal market" as outlined in the European Union's constitutional treaty is not only an aim of the Union but also the "tool" to maximize the benefits of the administered throughout the European Union. The state ceases to speak only unilaterally with its sovereign character, but it also co-operates and deals with individuals in the framework of the free market by concluding contracts. State contracting is necessary to provide basic services to citizens, particularly in key areas such as public transport, energy, and so on. Thus the state must, for the benefit of its citizens, contractually negotiate with private individuals by concluding public contracts. The concept of a public contract will be explained in detail in the first part of the paper, which will include the necessary definitions and types of public contracts. The legal basis for the above analysis is Law 4412/2016, which incorporates European Union directives on public procurement. The European directives aim to consolidate the legal orders in relation to the public procurement regime. The vision of the common market requires coordination of the institutional framework on such an important issue, which has a strong economic impact. This vision finally became reality with the aforementioned law, which was incorporated into the Greek legal order. The European directives did not suffice for a mere description of the features and for a simple

disclosure of definitions, but also delineated the possibilities for the administrator to seek legal protection. Although the procedural unification of the legal systems is a very complex and difficult procedure, the European legislator has provided the possibility for the person in charge to bring an action before an administrative authority responsible for the organization of public contracts. The Greek legislator, incorporating the European directives, recommended the Preliminary Appeal Review Authority, where the complainant could appeal to this authority by invoking any irregularity in the competition. This Authority will be extensively analyzed in this paper. The purpose of its creation, the needs it covers, and the innovations that are first introduced into the domestic legal order will be analysed. Apart from the analysis of the types and nature of the contracts, the procedures for their conclusion and the presentation of the legal remedy at the pre-contractual stage, the legal status governing the stage of performance of the contract will be set out. The distinction between the pre-contractual and the contractual stage is important in terms of the legal protection that the person concerned will receive. It should be emphasized that this legal protection is controlled on the basis of the Administration's control, that is to say, the maintenance of the legitimacy and all the principles that work to protect and defend the individual rights of the administrators. The contractual action of the Administration does not automatically mean the cessation of its obligations, such as the maintenance of good administration, the principles of transparency.

The innovations of Law 4412/2016 extend to the legal protection regime in the performance of the contract. The new law allows for arbitration to resolve disputes arising from public works contracts. The possibility of resorting to arbitration is the reason for the further development and analysis of the arbitration institution. The institution of arbitration as a dispute settlement mechanism has been growing rapidly in recent years. The increase does not only concern private disputes, but also differences arising from public procurement. The issue of the possibility of the State being a party to international arbitration refers to work and is the basis for the arbitration of disputes arising from public contracts. Already in several cases, the arbitral process is implemented with impressively positive results. Before making this conclusion, an extensive reference is made to the specific features of arbitration, differences, the applicable law governing each form of arbitration. Particular reference will be made to international conventions which have shaped and established international arbitration, in particular commercial international arbitration. This point is the point of connection

between public procurement and arbitration, an institution that tends to be established as a mechanism for resolving international disputes. The advantages of speed, confidentiality and specialization of judges make arbitration the ideal way to settle disputes immediately. Finally, through the examples and cases cited in this paper and in cases settled through arbitration, the utility and necessity of arbitration will be ascertained. The latter is particularly evident in our country and in several cases of dispute settlement where resorting to ordinary courts proved to be a factor in delay whereas resorting to the arbitral tribunal led to the immediate settlement of disputes and to the gradual completion of public works that were incomplete.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	VIII
ABSTRACT	XI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	XVIII
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	XVIII
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	XX
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	4
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Επεξήγηση Εννοιών	5
2.3 Αναθέτουσα Αρχή	8
2.4 Διακρίσεις	13
2.5 Θεσμικό Πλαίσιο	16
2.6 ΕΑΑΔΗΣΥ	17
2.7 Διαγωνισμοί	22
2.8 Δημόσιες Συμβάσεις-ΑΕΠ	28
2.9 Συμπεράσματα	40
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	42
ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	42
3.1 Εισαγωγή	42
3.2 ΑΕΠΠ	42
3.3 Η έννομη προστασία κατά το προσυμβατικό στάδιο των δημοσίων συμβάσεων	49
3.4 Ο διοικητικός έλεγχος κατά πράξεων πριν την σύναψη των συμβάσεων	51
3.5 Η δικαστική προστασία που προηγείται της σύναψης της σύμβασης	55
3.6 Έννομη προστασία για συμβάσεις κάτω του ορίου των 60.000 ευρώ	58
3.7 Σύνοψη διοικητικού-δικαστικού ελέγχου πριν την σύναψη	59
3.8 Έννομη προστασία κατά την εκτέλεση της σύμβασης	63
3.9 Συμπεράσματα	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	73
ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ	73
4.1 Εισαγωγή	73
4.2 Έπεξήγηση εννοιών	76
4.3 Ιστορική Εξέλιξη	78
4.4 Διαιτησία υπό το Πρίσμα του Συντάγματος	79
4.5 Διακρίσεις	81
4.6 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα	83
4.7 Νομοθετικό Πλαίσιο	85
4.8 Λοιπές Εναλλακτικές Τεχνικές Επίλυσης Διαφορών	87
4.9 Συμπεράσματα	94
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	98

ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ-ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	98
5.1 Εισαγωγή	98
5.2 Διαιτητική Διαδικασία	98
5.3 Διαιτητικό Δικαστήριο	102
5.4 Συμπεράσματα	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	114
ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	114
6.1 Εισαγωγή	114
6.2 Το Κράτος ως Διάδικος	115
6.3 UNICTRAL	118
6.4 Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης	121
6.5 Συμπεράσματα	122
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	124
ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	124
7.1 Εισαγωγή	124
7.2 Λόγοι Ακύρωσης Διαιτητικής Απόφασης	124
7.3 Διαδικασία Ακύρωσης Διαιτητικής Απόφασης	125
7.4 Συμπεράσματα	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	128
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	128
8.1 Εισαγωγή	128
8.2 Ελληνικό Δημόσιο-Ελληνικός Χρυσός «ΣΚΟΥΡΙΕΣ»	128

8.3	Ελληνικό Δημόσιο-«Fraport Greece»	131
8.4	Ελληνικό Δημόσιο-«Αττικό Μετρό»	132
8.5	Συμπεράσματα	137
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	138
	ΚΕΦΆΛΑΙΟ 9	139
	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	139
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	142
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	143

Κατάλογος Πινάκων

1	Οι 15 συμβάσεις με το υψηλότερο ποσό ανά είδος σύμβασης για το έτος 2018	32
2	Οι 15 συμβάσεις με το υψηλότερο ποσό ανά φορέα για το έτος 2018	34
3	Οι 15 συμβάσεις με το υψηλότερο ποσό ανά συνολική αξία για το έτος 2018	35
4	Αιτήσεις και Δεκτές Αιτήσεις Ενώπιον Δικαστηρίων επί των Αποφάσεων (%)	58

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1	Χάρτης Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων.Προβολή του πλήθους των Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων ανά Γεωγραφική Περιοχή (NUTS 3), Καθώς και του Συνολικού Ύψους των Συμβάσεών τους Εντός του 2018	11
2	Χάρτης Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων στην Αττική	12
3	Οργανόγραμμα Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων	18
4	Συνολική Αξία των Προμηθειών σε σχέση με το Ύψος των Γενικών Κυβερνητικών Δαπανών όσονΑαφορά τα Δημόσια Έργα,τις Υπηρεσίες και την Προμήθεια Αγαθών	29
5	Απεικόνιση ΑΕΠ	30
6	Συνολική Αξία Συμβάσεων για το Έτος 2018	31
7	Διαγράμματα Συμβάσεων ανά CPV για το Έτος 2018	33
8	Διαγράμματα Συνολικής Αξίας Συμβάσεων για το Έτος 2018	36

9	Ποσοστό Συμβάσεων που Ανατέθηκαν σε Αλλοδαπές Εταιρείες ανά Αξία (Άμεσα-Έμμεσα)2009 εως 2015	37
10	Συνολική Αξία Συμβάσεων 1990 έως 2018	38
11	Διαγράμματα Συνολικής Αξίας Συμβάσεων 1990 έως 2018	39
12	Οργανόγραμμα Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)	45
13	Ανάλυση Προσφυγών ανά Αντικείμενο Σύμβασης	46
14	Ανάλυση Προσφυγών ανά Μήνα	48
15	Ανάλυση Προσφυγών ανά Στάδιο Προσβολής	52
16	Ανάλυση Αποφάσεων επί Αιτήσεων Αναστολής	56
17	Ανάλυση Προσφυγών ανά Στάδιο Γεωγραφική Περιοχή των Αναθετούσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων	57
18	Μέθοδοι Επίλυσης Διαφωνιών	88

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

Α.Ε	Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Ε.Π.Π.	Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών
Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
Α.Μ	Αττικό Μετρό
Α.Ν.	Αναγκαστικός Νόμος
Α.Π.	Άρειος Πάγος
Αρχ.Ν	Αρχείο Νομολογίας
Βλ.	Βλέπε
Δ.Ε.Ε	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών
ΕΑΑΔΗΣΥ	Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Δ.	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
Ε.Ε.Ν.	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
Εισ.Ν.Α.Κ.	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΚτΕ	Κύριος του Έργου
ΕλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
Ε.Ν.Δ.	Επιθεώρηση Ναυτιλιακού Δικαίου
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Επ.	Επόμενα
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕπολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας

ΕΣΗΔΗΣ	Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων
Εφ	Εφετείο
ΚΗΜΔΗΣ	Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων
Κ/Ξ	Κοινοπραξία
Κ.ο.κ.	Και ούτω καθεξής
Κλπ.	Και λοιπά
ΚΠολΔ.	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Μον.Πρ.	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Δ.Δ	Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
Ο.Τ.Α	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Όπ. παρ.	Όπως παραπάνω
Παρ.	Παράγραφος
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Πολ.Πρ.	Πολυμελές Πρωτοδικείο
Πρ.	Πρωτοδικείο
Σ.Δ.Ι.Τ	Σύμπραξη Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα
Σελ.	Σελίδα
Σημ.	Σημείωση
Σ.Τ.Ε	Συμβούλιο της Επικρατείας
Συμβ.Ν.Υ.	Σύμβαση Νέας Υόρκης
ΥΜΕΔΙ	Υπουργείο Μεταφορών και Δικτύων

ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΟΜΕΔΙ	Υπουργός Μεταφορών και Δικτύων
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ADR	Alternative Dispute Resolution
DAB	Dispute Adjudication Boards
ICC	International Chamber of Commerce
ICSID	International Centre for Settlement of Investment Disputes
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διεύρυνση της συμμετοχής της Δημόσιας Διοίκησης στην σύγχρονη οικονομική ζωή παράλληλα με τον πολλαπλασιασμό των κοινωνικών αναγκών και των παραγωγικών αντικειμένων που το κράτος έχει υποχρέωση να υλοποιήσει έχει επιφέρει τη μεταβολή του τρόπου της διοικητικής δράσης.

Από τον 19ο αιώνα έως και σήμερα, την εποχή της πλήρους τεχνολογικής, επιστημονικής και βιομηχανικής προόδου, το σύγχρονο κράτος δεν έχει ως μόνο στόχο την εκπλήρωση συνταγματικών υποχρεώσεων, όπως η τήρηση της τάξης, της κοινωνικής ειρήνης και η παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διασφαλίζουν τα συνταγματικά δικαιώματα, αλλά παράλληλα έχει ως στόχο την συμμετοχή στην οικονομική ζωή που θα δημιουργήσει μακροπρόθεσμα κοινωνικά οφέλη, απονέμοντας και κατοχυρώνοντας περισσότερα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η μετατόπιση αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία μετατόπιση βάρους από την περιοριστική στην παροχική διοίκηση¹.

Η διοίκηση σήμερα αναλαμβάνει την οργάνωση και λειτουργία υπηρεσιών εμπορικού, βιομηχανικού ή οικονομικού χαρακτήρα, με αποτέλεσμα η δράση της να μην περιορίζεται μονάχα στον εξουσιαστικό της χαρακτήρα και τον μονομερή τρόπο να διαμορφώνει και να διαπλάθει πραγματικές και νομικές σχέσεις με την έκδοση μονομερών διοικητικών πράξεων. Η πολυποίκλη δράση της διοίκησης έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία εννόμων σχέσεων τόσο στο πεδίο του δημοσίου δικαίου όσο και στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου. Έτσι, ενώ οι σχέσεις στο πεδίο δράσης του δημοσίου δικαίου θεσπίζονται μονομερώς με μόνη τη δήλωση βουλήσεως του οργάνου της Διοίκησης, κάποιες άλλες σχέσεις διαπλάθονται βάσει της νομικής ισοτιμίας των μερών και της αρχής της συμβατικής ελευθερίας καθώς και μέσω των συμβάσεων τις οποίες συνάπτει η διοίκηση. Ως σύμβαση στην γενική της έννοια νοείται κατά μία

---

¹ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.3

άποψη² η νομική πράξη η οποία καταρτίζεται μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων με τη σύμπτωση της δήλωσης βουλήσεως που στοχεύει στην παραγωγή εννόμων αποτελεσμάτων, ανάληψης υποχρεώσεων και γέννησης δικαιωμάτων μεταξύ των μερών.

Στην παρούσα εργασία θα αναλυθεί το καθεστώς των δημοσίων συμβάσεων από το προσυμβατικό στάδιο, στο στάδιο μετά τη σύναψη της σύμβασης έως και το στάδιο της δικαστικής προστασίας που θα λύσει τυχόν διαφορές που θα προκύψουν από την σύμβαση. Η ανάλυση που αφορά το πεδίο της δικαστικής προστασίας θα επικεντρωθεί στο θεσμό της διαιτησίας και των ιδιαίτερων νομικών κανόνων που τη χαρακτηρίζουν.

Οι δημόσιες συμβάσεις συνιστούν έναν από τους πλέον νευραλγικούς τομείς της οικονομίας όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο ρυθμός αύξησης της σύναψης των δημοσίων συμβάσεων και το υψηλό ποσοστό επί του Εθνικού Εγχώριου Προϊόντος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μάλλον εξηγεί την πληθώρα των Κανονισμών και των Οδηγιών που εκδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο να ρυθμίσει όλο το φάσμα των σχέσεων που δημιουργούνται από τις δημόσιες συμβάσεις. Η πληθώρα αυτή των νομικών κανόνων μπορεί να δικαιολογηθεί επίσης και από την διαφορετική φύση των δημοσίων συμβάσεων ανάλογα με το αν αφορούν δημόσιο έργο, προμήθειες κλπ. Σχηματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι κανονισμοί των ευρωπαϊκών οδηγιών³ 2014/24 ΕΕ και 2014/25 ΕΕ μέσω της ενσωμάτωσής τους στην εθνική έννομη τάξη με το Ν.4412/2016 έχουν διαμορφώσει το νέο νομικό πλαίσιο που αφορά τις δημόσιες συμβάσεις με κύριο χαρακτηριστικό την επιτάχυνση της παροχής έννομης προστασίας μέσω της ενίσχυσης του θεσμού της εξωδικαστικής επίλυσης για ζητήματα που ανακύπτουν πριν την ανάθεση της σύμβασης.

Το νέο νομικό πλαίσιο, που ήρθε να αντικαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την υπάρχουσα νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων, θα αναλυθεί στην παρούσα εργασία, όπως επίσης θα αναλυθεί και το νομικό πλαίσιο της διαιτησίας που αφορά τις δημόσιες συμβάσεις.

Το σύνολο της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων όσο σύνθετο και περίπλοκο και αν είναι, στοχεύει στην απλοποίηση, τον εξορθολογισμό και την καθιέρωση διαφάνειας στις διαδικασίες που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις. Οι αρχές της διαφάνειας και των ίσων όρων ανταγωνισμού διέπουν την ευρωπαϊκή νομοθεσία,

---

² Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 175

³ Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.180

αρχές οι οποίες αποτυπώνονται και στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, έχοντας ως στόχο να καταστήσουν την όλη διαδικασία προϊόν της οικονομικής⁴ λογικής με βασικά κριτήρια την αντικειμενικότητα της διαδικασίας και την αμεροληψία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γέροντας Α.(2014) Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Δαγτόγλου Π.(2014) Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Ράικος Δ.(2017). Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

---

⁴ Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.242

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

2.1 Εισαγωγή

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν έναν πολύ σημαντικό πυλώνα της εθνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας, καθώς αποφέρουν σημαντικά έσοδα στο εκάστοτε κράτος και βοηθούν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού.

Ο καθοριστικός ρόλος των δημοσίων συμβάσεων στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας ώθησε τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε νομοθετικές ρυθμίσεις, ώστε να υπάρχουν κοινές νομικές έννοιες που θα εφαρμόζονται από όλα τα κράτη προκειμένου να προστατευτεί η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και του ανόθευτου ανταγωνισμού.

Ο Έλληνας νομοθέτης προχώρησε στην έκδοση των Ν.4412/2016 και Ν.4413/2016, οι οποίοι ρυθμίζουν όλη τη διαδικασία σύναψης μίας δημόσιας σύμβασης και αποτελούν προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις :

- Της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ,
- Της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ, και
- Της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ.

Στην συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί μία αναλυτική παρουσίαση των δημοσίων συμβάσεων, των διακρίσεών τους και του θεσμικού πλαισίου που τις διέπει, ενώ επίσης θα αναδειχθεί ο ρόλος της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων που συνδράμει καθοριστικά στην εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.

2.2 Επεξήγηση Εννοιών

Η έννοια της «σύμβασης» γενικά

Η σύμβαση αποτελεί το σπουδαιότερο και συνηθέστερο είδος δικαιοπραξίας. Καταρτίζεται με τη σύμπτωση δύο ή περισσότερων αντιτιθέμενων δηλώσεων βουλήσεως, που αποβλέπουν σε συγκεκριμένο έννομο αποτέλεσμα. Η κατάρτισή τους δεσμεύει τα μέρη. Οι δηλώσεις βουλήσεως που περιέχονται στη σύμβαση δεν αποτελούν χωριστές δικαιοπραξίες, και συνεπώς δεν εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις για τις δικαιοπραξίες.

Ως «σύμβαση» νοείται η συμφωνία μεταξύ των δηλώσεων βουλήσεως δύο (διμερής δικαιοπραξία) ή περισσότερων μερών (πολυμερής δικαιοπραξία), η οποία δημιουργεί αμοιβαία δέσμευση όλων των μερών που μετέχουν στη σύναψή της. Αναλυτικότερα, η σύμβαση προϋποθέτει τη συμφωνία ανάμεσα σε δύο τουλάχιστον δηλώσεις βουλήσεως (πρόταση – αποδοχή), που εκκινούν από διαφορετικό σημείο, κινούνται κατ'αντίθετη φορά και συμπίπτουν ως προς το επιδιωκόμενο έννομο αποτέλεσμα⁵.

Η δυνατότητα σύναψης σύμβασης αποτελεί έκφραση του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της οικονομικής ελευθερίας, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο άρθρο 5 του Συντάγματος και στο άρθρο 2 του Συντάγματος, που αφορά την αξία του ανθρώπου.

Ένα άλλο θεμελιώδες άρθρο είναι το 361 ΑΚ. Σε αυτό ορίζεται ότι, για τη σύσταση ή αλλοίωση της ενοχής με δικαιοπραξία απαιτείται σύμβαση. Εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά καθιερώνεται στο ενοχικό και κατ' ακολουθία στο εργατικό δίκαιο, ως απόρροια του δόγματος της αυτονομίας της βούλησης, η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Σύμφωνα με την οποία οι συμβαλλόμενοι έχουν πλήρη ελευθερία για κατάρτιση οποιασδήποτε δικαιοπραξίας με οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε περιεχόμενο, αρκεί αυτό να μην απαγορεύεται από τον νόμο και να μην αντιβαίνει στα χρηστά ήθη⁶.

---

⁵ Σπηλιωτόπουλος Ε. (2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 175

⁶ ΟΛΑΠ 1/2007

Η διοικητική σύμβαση

Η Διοίκηση προκειμένου να επιτελέσει τους σκοπούς της, χρησιμοποιεί διοικητικές πράξεις, οι οποίες διακρίνονται σε μονομερείς και διοικητικές συμβάσεις.

Ως μονομερής διοικητική πράξη ορίζεται η δήλωση βουλήσεως του διοικητικού οργάνου, που γίνεται σύμφωνα με ορισμένη διαδικασία ή και χωρίς διαδικασία, με την οποία θεσπίζεται μονομερώς ένας κανόνας δικαίου, δηλαδή θεσπίζεται μία νομική ρύθμιση και ενάσκηση δημόσιας εξουσίας με μόνη τη βούληση του διοικητικού οργάνου⁷. Συνεπώς, η διοικητική πράξη είναι το νομικό μέσο με το οποίο ασκείται η δημόσια εξουσία από το διοικητικό όργανο. Για να έχει τον χαρακτήρα διοικητικής πράξης, η μονομερής δήλωση βουλήσεως, πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο εννόμων σχέσεων που διέπονται από το διοικητικό δίκαιο. Μεγάλο μέρος της οργάνωσης και της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης ρυθμίζεται από κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί με διοικητικές πράξεις και μεγάλο μέρος της δράσης της ασκείται με την έκδοση τέτοιων πράξεων. Έτσι, στοιχεία της έννοιας της διοικητικής πράξης είναι τόσο η μονομερής θέσπιση κανόνα δικαίου όσο και η προέλευση αυτού από διοικητικό όργανο⁸.

Όμως, η σύγχρονη κυριαρχική διοίκηση δεν χρησιμοποιεί μόνο τη μονομερή διοικητική πράξη για να ασκεί τη διοικητική δραστηριότητα, αλλά συχνά και τη λεγόμενη διοικητική σύμβαση. Οι διοικητικές συμβάσεις αποτελούν καθημερινή «νομική πρακτική» κατά την άσκηση της διοικητικής δραστηριότητας, τόσο στην Ελλάδα όσο και στον εν γένει ευρωπαϊκό χώρο και η λειτουργία τους διευκολύνει σε σημαντικό βαθμό τη δημόσια διοίκηση κατά τις συναλλαγές της με τους ιδιώτες.⁹

Η δημόσια σύμβαση

Ο όρος «δημόσιες συμβάσεις» αναφέρεται σε όλες τις συμβάσεις που συνάπτει η διοίκηση με την ευρεία έννοια, είτε πρόκειται για διοικητικές συμβάσεις, είτε για

---

⁷ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα,σελ.176

⁸ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα,σελ.99

⁹ Πανάγος Θ.(2009) Το Θεσμικό Πλαίσιο Σύναψης των Δημοσίων Συμβάσεων με Ηλεκτρονικά Μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα,Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 5.

ιδιωτικές συμβάσεις. Διατυπώνονται δύο έννοιες για τον όρο δημόσια σύμβαση, η μία με τη στενή και η άλλη με την ευρεία έννοια του όρου.

Σύμφωνα με την πρώτη έννοια, δημόσια σύμβαση είναι κάθε σύμβαση την οποία συνάπτει το κράτος, υπό ευρεία έννοια, δηλαδή δήμοι, περιφέρειες, ΝΠΔΔ, όλη η Διοίκηση, με οικονομικούς φορείς, δηλαδή δημόσιοι φορείς, κοινοπραξίες, ανεξάρτητα αν η σύμβαση εντάσσεται στο δημόσιο ή ιδιωτικό δίκαιο.

Διευκρινίζεται ότι το κράτος με την ευρεία έννοια του όρου οργανισμοί δημοσίου δικαίου, είναι είτε τα νομικά πρόσωπα/οργανισμοί που λειτουργούν σύμφωνα με καταστατικές διατάξεις ως φορείς ΝΠΔΔ, για παράδειγμα το ίδιο το κράτος, οι δήμοι ή οι περιφέρειες, που έχουν συσταθεί για το συγκεκριμένο σκοπό της κάλυψης αναγκών γενικού συμφέροντος, δεν έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα και έχουν νομική προσωπικότητα, είτε τα νομικά πρόσωπα που ιδρύονται και λειτουργούν με περιουσιακά στοιχεία των παραπάνω, ή άλλων ΝΠΔΔ, δημόσιες, δημοτικές επιχειρήσεις ως Α.Ε., που χρηματοδοτούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις κρατικές αρχές, ή η διαχείριση των οποίων υπόκειται σε έλεγχο ασκούμενο από τους οργανισμούς αυτούς.

Σύμφωνα με την στενή έννοια, δημόσια σύμβαση είναι η σύμβαση που φέρει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σύμβασης που την εντάσσει στο χώρο του Δικαίου των Δημοσίων Συμβάσεων. Έχει δικά της χαρακτηριστικά για να πετύχει κοινές έννοιες.

Ο ισχύων σήμερα νόμος περί δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 2, παρ. 1, περ. 5 Ν.4412/2016) δίνει τον εξής ορισμό: «ως δημόσιες συμβάσεις και ως συμβάσεις έργων, υπηρεσιών και προμηθειών νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μίας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών/ αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών». Η διάταξη αποτελεί πλήρη υιοθέτηση του ορισμού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (άρθρο 2, παρ. 5).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι τα βασικά γνωρίσματα της δημόσιας σύμβασης είναι τα ακόλουθα:

- Γραπτή συμφωνία (η προφορική κατά τη νομολογία, δεν είναι καν συμφωνία/σύμβαση).
- Επαχθής αιτία. Με τον όρο αυτό εννοούμε ότι πρέπει η σύμβαση να έχει αμοτεροβαρή χαρακτήρα, δηλαδή να υπάρχει παροχή και αντιπαροχή. Δεν

απαιτείται η ύπαρξη κέρδους, προκειμένου να πληρωθεί η προϋπόθεση επαχθούς αιτίας, αρκεί η συνολολόγηση σύμβασης με απλό κόστος αυτής.

- Να συνάπτεται από αναθέτουσα αρχή.
- Να υπάρχει οικονομικός φορέας, ως αντισυμβαλλόμενος.
- Να υπάρχει αντικείμενο το οποίο είναι έργο, αγαθό ή υπηρεσία.

2.3 Αναθέτουσα Αρχή

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρο 1 παρ 1, άρθρο 2 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρο 1 παρ 1, άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ, υποκείμενα των δημοσίων συμβάσεων είναι οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς. Ωστόσο, στη δεύτερη από τις ανωτέρω οδηγίες, την επικαλούμενη και τομεακή οδηγία, αναθέτοντες φορείς μπορούν να είναι, εκτός από τις αναθέτουσες αρχές, και «δημόσιες επιχειρήσεις» ή επιχειρήσεις που απολαμβάνουν ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων χορηγούμενων από αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους, στο μέτρο που όλοι αυτοί οι φορείς ασκούν μία από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρο 8 έως 14 της Οδηγίας.¹⁰

Ως «αναθέτουσες αρχές», νοούνται το κράτος, οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή οι ενώσεις μίας ή περισσοτέρων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσοτέρων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Κράτος, με τη στενή έννοια, είναι τα υπουργεία, τα ΝΠΔΔ, οι ΟΤΑ, οι δήμοι και οι περιφέρειες.

Ως οργανισμοί δημοσίου δικαίου ορίζονται οι οργανισμοί οι οποίοι έχουν σωρευτικά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

- Έχουν νομική προσωπικότητα
- Έχουν συσταθεί για το συγκεκριμένο σκοπό της κάλυψης αναγκών δημοσίου συμφέροντος –γενικού ενδιαφέροντος, που δεν έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα

- Χρηματοδοτούνται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από το κράτος, τους ΟΤΑ ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ή υπόκεινται σε διαχειριστική εποπτεία από τις αρχές ή τους οργανισμούς ή έχουν συμβούλιο του οποίου περισσότερα από τα

---

¹⁰ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.198

μισά μέλη διορίζονται από τις αρχές ή τους οργανισμούς. Υπάρχει επομένως η εξάρτηση, η οποία εκδηλώνεται εναλλακτικά με οποιονδήποτε από τους παρακάτω τρόπους.

Οικονομική εξάρτηση έχουμε όταν:

➤ υπάρχει χρηματοδότηση κατά το μεγαλύτερο μέρος από το κράτος, ΟΤΑ ή άλλον οργανισμό δημοσίου δικαίου, σε ποσοστό πάνω από το 50%. Δεν αρκεί η οποιαδήποτε χρηματοδότηση, αλλά απαιτείται η χρηματοδότηση να στοχεύει στην εξάρτηση του οικονομικού φορέα.

➤ Διορισμός διοίκησης πάνω από 50%, δηλαδή αυτοί που διοικούν να είναι διορισμένοι από το κράτος σε ποσοστό πάνω από το 50%.

➤ Ο έλεγχος να ανήκει στο κράτος, ΟΤΑ ή άλλο οργανισμό δημοσίου δικαίου, δηλαδή δεν αρκεί οποιοσδήποτε διαχειριστικός έλεγχος, αλλά πρέπει, το κράτος, οι ΟΤΑ ή ΟΔΔ να έχουν λόγο για τις στρατηγικές αποφάσεις αυτού του Οργανισμού.

Επομένως, εάν συντρέχουν τα παραπάνω κριτήρια, συντρέχει η έννοια της Αναθέτουσας Αρχής, ως προς όλες τις δράσεις της, έστω και αν λογιστικά το νομικό πρόσωπο μπορεί να διαχωρίζει τα οικονομικά αποτελέσματα κάθε δράσης.

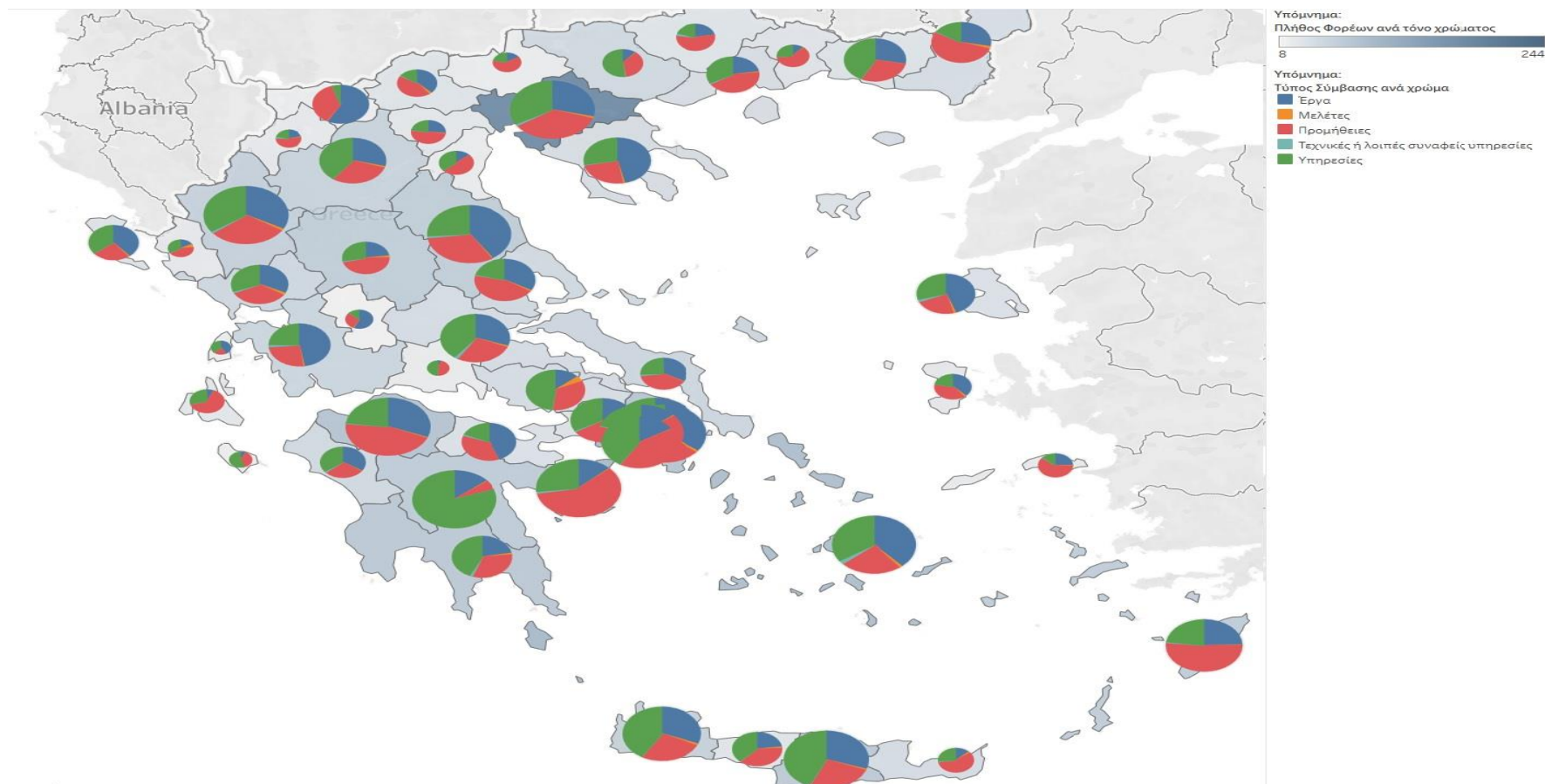
Το Δίκαιο των Οδηγιών ενδιαφέρεται για τις συμβάσεις που έχουν αξία-υποκειμενικό στοιχείο. Υπάρχουν συγκεκριμένα κατώφλια. Έχουμε συμβάσεις πάνω από τα κατώφλια και συμβάσεις κάτω από τα κατώφλια.

Οι συμβάσεις διασυνοριακών ενδιαφερόντων κρίνονται κατά περίπτωση. Τα κριτήρια είναι το αντικείμενο και η εγγύτητα. Ενώ ο νομοθέτης είχε ευχέρεια να εφαρμόσει τον ενωσιακό νόμο μόνο στις συμβάσεις που είναι πάνω από τα κατώφλια, μεταφέροντας τις Οδηγίες στον εθνικό χώρο, εφαρμόζει το ενωσιακό δίκαιο για όλες τις συμβάσεις, ανεξάρτητα από την αξία τους.

Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται 3265 αναθέτουσες αρχές σύμφωνα με το μητρώο αναθετουσών αρχών-αναθετόντων φορέων που τηρεί η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων. Η ΕΑΑΔΗΣΥ, στο πλαίσιο υλοποίησης σχετικής δράσης που προβλέπεται στην Εθνική Στρατηγική Δημοσίων Συμβάσεων 2016-2020, προβαίνει στη δημοσιοποίηση του Μητρώου Αναθετουσών Αρχών - Αναθετόντων Φορέων, μέρος της Εθνικής Βάσης Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων, σύμφωνα με στοιχεία που αντλήθηκαν από τα πληροφοριακά Συστήματα ΔΙΑΥΓΕΙΑ και Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ), τα αρχεία της Ελληνικής

Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) και του Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Η ΕΑΑΔΗΣΥ επικαιροποιεί αυτόν τον κατάλογο και τον συμπληρώνει με στοιχεία που λαμβάνει από τους ίδιους τους φορείς, καθώς και με τα στοιχεία των ανεξάρτητων επιχειρησιακών μονάδων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης όπως αυτές ορίζονται κατόπιν διαπιστωτικής πράξης του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού ή Διοικητή ή Προέδρου για τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές. Ο Χάρτης αναθετουσών αρχών - αναθετόντων φορέων, που απεικονίζεται παρακάτω αφορά στα στοιχεία του έτους 2018 που έχουν καταχωριστεί έως 31 Ιανουαρίου 2019.

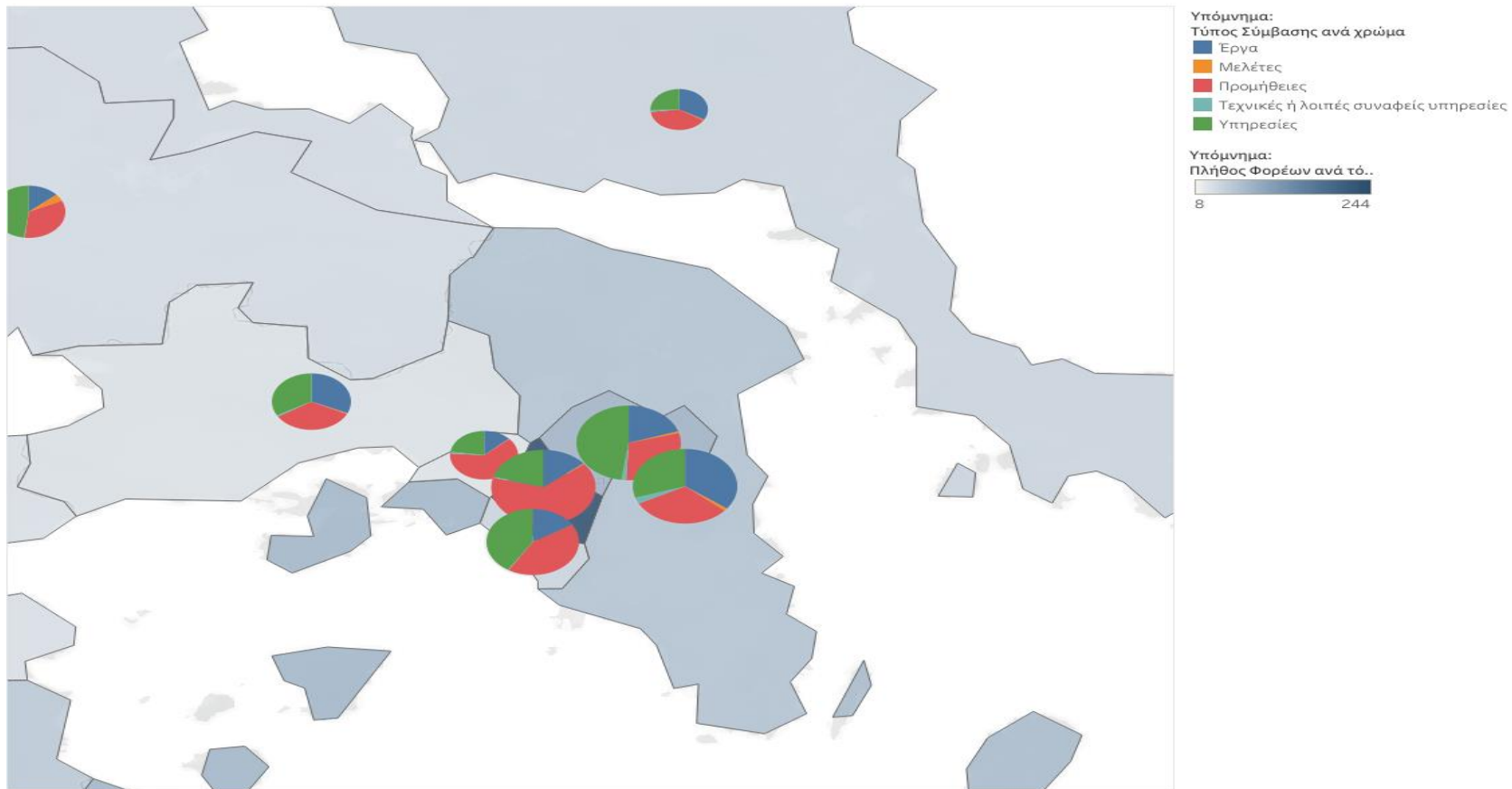
Πηγή: ppp.eaadhsy.gr/

Διάγραμμα 1

Χάρτης Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων

Προβολή του Πλήθους των Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων ανά Γεωγραφική Περιοχή (NUTS 3), Καθώς και του Συνολικού Ύψους των Συμβάσεών τους Εντός του 2018.

Sheet 6

Πηγή: ppp.eaadhsy.gr/

Διάγραμμα 2

Χάρτης Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων στην Αττική

2.4 Διακρίσεις

Οι Δημοσίες Συμβάσεις διακρίνονται στα παρακάτω είδη :

A. Δημόσιες Συμβάσεις Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιες Συμβάσεις Ιδιωτικού Δικαίου

B. Ετερογενείς και Ομογενείς Δημόσιες Συμβάσεις

Γ. Ανταλλακτικές Δημόσιες Συμβάσεις και Συμβιβασμού

A. Δημόσιες Συμβάσεις Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιες Συμβάσεις Ιδιωτικού Δικαίου

Δημόσιες συμβάσεις δημοσίου δικαίου είναι εκείνες οι συμβάσεις, οι οποίες διέπονται αποκλειστικά από το Δημόσιο Δίκαιο, διότι το δημόσιο διατηρεί την κρατική εξουσία έστω και ως αντισυμβαλλόμενος και δεν εμφανίζεται ως ιδιώτης.

Αντίθετα, δημόσιες συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου είναι εκείνες που συνάπτει το δημόσιο ως απλός ιδιώτης, όπως είναι επί παραδείγματι η μίσθωση ακινήτων του δημοσίου ή η πρόσληψη προσωπικού για απλή, καθημερινή εργασία. Εδώ εντάσσονται κυρίως οι συμβάσεις διαχείρισης της ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου, όπως η ίδρυση εταιρίας με περιουσιακά στοιχεία δημοσίου. Είναι δηλαδή οι συμβάσεις που η δημόσια διοίκηση εμφανίζεται ως ιδιώτης.

Οι Διοικητικές Συμβάσεις έχουν τρία γνωρίσματα :

- Ο ένας συμβαλλόμενος οπωσδήποτε είναι το κράτος ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
- Υπάρχει επιδίωξη σκοπού γενικού συμφέροντος
- Διέπονται από εξαιρετικό νομικό καθεστώς. Ως εξαιρετικό καθεστώς ορίζεται το καθεστώς που απαντάται στις κοινές συμβάσεις, αλλά περιέχει ρήτρες δημόσιας εξουσίας. Δηλαδή συμβατικές ρήτρες που φανερώνουν ότι το κράτος διατηρεί την κυριαρχική του θέση. Οι ρήτρες αυτές ανευρίσκονται είτε στο κείμενο της σύμβασης, είτε μέσω του νομοθετικού καθεστώτος στο οποίο παραπέμπει.
- Διακρίνονται και οι διφνούς-μεικτού χαρακτήρα, συμβάσεις, όπου ιδιώτης ασκεί δημόσια εξουσία, όπως εταιρία ιδιωτική που έχει την αποκλειστική χρήση αιγιαλού.

Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, ισχύει η αυστηρή αρχή νομιμότητας. Υπό την ευρεία έννοια, η Διοίκηση δεν πρέπει να συνάπτει συμβάσεις που το περιεχόμενό τους προσκρούει σε απαγορευτική διάταξη νόμου. Υπό την αυστηρή έννοια, το Δημόσιο μπορεί να συνάπτει στο πλαίσιο της δράσης του μόνο τις συμβάσεις που επιτρέπει ο νόμος. Δηλαδή, ο νομοθέτης καθορίζει τι μπορεί να κάνει η Διοίκηση. Η δημόσια σύμβαση δεν είναι εναλλακτικός τρόπος δράσης του κράτους. Αντίθετα, στους ιδιώτες, ισχύει η αρχή της ελευθερίας, η οποία ορίζει ότι ο καθένας μπορεί να κάνει όσες συμβάσεις θέλει.

Υπάρχουν συμβάσεις που δεν αποτελούν αντικείμενο δημόσιας σύμβασης, όπως για παράδειγμα οι συμβάσεις για την άμυνα και την ασφάλεια, όπου δεν μπορεί να γίνει εκχώρηση-παραχώρηση σε ιδιώτη. Η οργάνωση κρατικών υπηρεσιών αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο του κράτους και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας σύμβασης.

B. Ετερογενείς και Ομογενείς Δημόσιες Συμβάσεις

Οι ετερογενείς, είναι οι δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ μίας Αναθέτουσας Αρχής και Ιδιωτικών οικονομικών φορέων.

Οι ομογενείς, είναι εκείνες οι οποίες συνάπτονται μεταξύ περισσότερων δημοσίων φορέων, όπως μία δανειακή σύμβαση μεταξύ Α και Β Δήμου.

Γ. Ανταλλακτικές Δημόσιες Συμβάσεις και Συμβιβασμού

Ανταλλακτικές, είναι εκείνες στις οποίες υπάρχει ανταλλαγή παροχών. Στη σύμβαση ενός έργου για παράδειγμα, υπάρχει η κατασκευή αφενός και η καταβολή τιμήματος αφετέρου.

Στις συμβάσεις συμβιβασμού, η οποία είναι σπάνια περίπτωση, οι συμβαλλόμενοι με αμοιβαίες υποχωρήσεις, λύνουν μία αμφισβήτηση, έριδα ή αβεβαιότητα στις μεταξύ τους έννομες σχέσεις. Για παράδειγμα, ο φορολογικός συμβιβασμός δεν θεωρείται σύμβαση συμβιβασμού, διότι είναι μονομερής διοικητική πράξη την οποία δέχεται ο φορολογούμενος.

Περαιτέρω, με βάση το αντικείμενό τους, οι δημόσιες συμβάσεις διακρίνονται σε συμβάσεις έργου, προμήθειας και υπηρεσίας.

ο Δημόσιες συμβάσεις έργου

Δημόσιο έργο νοείται το αποτέλεσμα ενός συνόλου οικοδομικών εργασιών ή εργασιών μηχανικού, το οποίο επαρκεί αυτό καθαυτό για την εκπλήρωση μίας οικονομικής ή τεχνικής λειτουργίας. Αποτελεί δηλαδή αυτοτελώς μία οικονομική ή τεχνική λειτουργία και για την επιτέλεσή του απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις (π.χ. κατασκευή σχολείου, γυμναστηρίου, κ.ά.) Το αποτέλεσμα πρέπει να συνδέεται κατά τρόπο σταθερό και διαρκή με το έδαφος, ώστε να αποτελεί συστατικό με την έννοια του άρθρου 953 ΑΚ, δηλαδή συστατικό το οποίο δεν μπορεί να αποχωριστεί χωρίς βλάβη αυτού ή του κυρίου πράγματος

Για να έχουμε σύμβαση δημοσίου έργου, απαιτούνται εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις ή μέθοδοι. Για παράδειγμα το βάνιμο τοίχων στο Πανεπιστήμιο, είναι σύμβαση εργασιών και όχι σύμβαση δημοσίου έργου, αφού δεν απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις.

Επομένως, οι δημόσιες συμβάσεις έργου, είναι οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση ή τη μελέτη και εκτέλεση έργου, και την υλοποίηση με οποιοδήποτε μέσο έργου ανταποκρινόμενου στις απαιτήσεις που ορίζει η αναθέτουσα αρχή.

ο Δημόσιες συμβάσεις προμηθειών

Δημόσιες συμβάσεις προμηθειών είναι οι δημόσιες συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την αγορά, τη χρηματοδοτική Πρόκειται για εκείνες τις συμβάσεις με τις οποίες το κράτος αποκτά τα απαραίτητα αγαθά και προϊόντα για την εκτέλεση των σκοπών του. Στη σύγχρονη εποχή αυτές οι συμβάσεις είναι μεικτές, δηλαδή προμηθειών και υπηρεσιών μαζί.

ο Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών

Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών είναι οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών και με τις οποίες το κράτος αποκτά τις υπηρεσίες που επιθυμεί.

Το ελληνικό δίκαιο διακρίνει δύο είδη:¹¹

α) Σύμβαση εκπόνησης μελέτης και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την εκπόνηση μελετών και

¹¹ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.58

την παροχή τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, όπως μελέτη μηχανικού.

β) Δημόσια σύμβαση γενικών υπηρεσιών, που έχουν ως αντικείμενο το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, οργάνωση, διαχείριση, παρακολούθηση, έλεγχο, αξιολόγηση, προγραμμάτων και δράσεων σε όλους τους τομείς της οικονομίας, όπως μελέτη οικονομολόγου, αλλά και περιβαλλοντικές, συμβουλευτικές και κοινωνικές μελέτες.

Το είδος της δημόσιας σύμβασης καθορίζεται με βάση τη νομική φύση του αντικειμένου της σύμβασης και εφόσον πρόκειται για σύμβαση η οποία ανάγεται ή διέπεται από Ενωσιακό δίκαιο, ουδεμία σημασία έχει ο χαρακτηρισμός της σύμβασης, είτε από την αναθέτουσα αρχή στην προκήρυξη, ή από τον εθνικό νομοθέτη. Ο νομικός χαρακτηρισμός σύμβασης γίνεται αποκλειστικά με αυτά τα χαρακτηριστικά και σε περίπτωση αντιδικίας από τους δικαστές.

ο **Μεικτές Συμβάσεις**

Οι μεικτές συμβάσεις έχουν ως αντικείμενο διαφορετικά είδη συμβάσεων, το σύνολο των οποίων εμπίπτει στο βιβλίο I (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Είναι η σύμβαση στην οποία απαντώνται τα χαρακτηριστικά περισσότερων ειδών συμβάσεων, δηλαδή συντρέχουν τα στοιχεία περισσότερων συμβάσεων, όπως για παράδειγμα έργου και προμήθειας ή υπηρεσιών.

Στην περίπτωση μεικτών συμβάσεων που αποτελούνται εν μέρει από υπηρεσίες και εν μέρει από προμήθειες, το κύριο αντικείμενο, καθορίζεται σύμφωνα με το ποια από τις εκτιμώμενες αξίες των αντίστοιχων υπηρεσιών ή προμηθειών είναι υψηλότερη.

Μεικτή σύμβαση προμήθειας και παροχής υπηρεσιών: στη σύμβαση αυτή αγοράζω αγαθά και παρέχω υπηρεσίες. Σημασία έχει η οικονομική αξία κάθε σκέλους της σύμβασης. Η σύμβαση διέπεται από τις διατάξεις εκείνες που εφαρμόζονται για το μεγαλύτερης οικονομικής αξίας σκέλος της σύμβασης.

2.5 Θεσμικό Πλαίσιο

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει τις δημόσιες συμβάσεις, τόσο το κοινοτικό όσο και το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Ήδη, από τις 17 Απριλίου 2014 τέθηκαν σε ισχύ οι νέες Οδηγίες 2014/23/ΕΕ (παραχωρήσεις έργων και υπηρεσιών), 2014/24/ΕΕ(κλασική οδηγία) και 2014/25/ΕΕ

(επιχειρήσεις κοινής οφέλειας). Ειδικότερα, η νέα γενική Οδηγία για τις δημόσιες συμβάσεις 2014/24/ΕΕ, καταργεί την υφιστάμενη οδηγία 2004/18/ΕΚ από 18 Απριλίου 2016 (άρθρο 91), η νέα τομεακή Οδηγία 2014/25/ΕΕ «σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη κατάργηση της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ» καταργεί την υφιστάμενη Οδηγία 2004/17/ΕΚ από 18 Απριλίου 2016 (άρθρο 107), ενώ η Οδηγία 2014/23/ΕΕ «σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης» εφαρμόζεται σε συμβάσεις παραχώρησης που προκηρύσσονται ή ανατίθενται από 18 Απριλίου 2014 (άρθρο 54), με περίοδο μεταφοράς από τα κράτη μέλη που λήγει στις 18 Απριλίου 2016 (άρθρο 51).¹²

Οι Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ μεταφέρθηκαν στο ελληνικό δίκαιο με το Ν.4412/2016, που ισχύει και σήμερα.

Ο νέος νόμος αποτελείται από πολλά άρθρα (διατάξεις) που στόχο έχουν να θεραπεύσουν την ελληνική παθογένεια, η οποία οξύνθηκε στα χρόνια της κρίσης. Τυγχάνει εφαρμογής σε «αναθέτουσες αρχές», δηλαδή στο κράτος, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή τις ενώσεις μίας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου, καθώς και σε αναθέτοντες φορείς.¹³

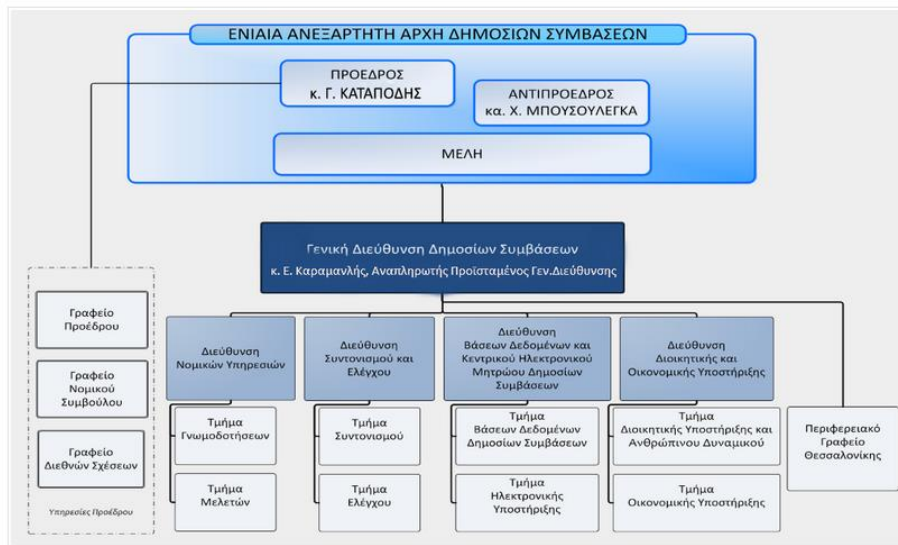
2.6 ΕΑΑΔΗΣΥ

Με το Ν.4013/2011 «Σύσταση Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων και Κεντρικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων – Αντικατάσταση του έκτου κεφαλαίου του Ν.3588/2007 (πρωτεύτικός κώδικας) – Προπρωτευτική διαδικασία εξυγίανσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 204) συνεστήθη η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΑΔΗΣΥ) ως νομοθετικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη διοικητική αρχή, αρμόδια για την εποπτεία και τη διασφάλιση της νομιμότητας, κατά τη τήρηση και την εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, εκ μέρους όλων των δημοσίων αρχών και φορέων, συμπεριλαμβανομένων των αρμόδιων ελεγκτικών και εποπτικών διοικητικών οργάνων στο τομέα αυτό.¹⁴

¹² Ράικος,Δ.(2017).Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.97

¹³ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.99

¹⁴ Ράικος Δ.(2017)Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.545

Διάγραμμα 3

Οργανόγραμμα Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων

Στο άρθρο 1 του Ν.4013/2011 ορίζονται τα εξής: «Συνιστάται Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (στο εξής Αρχή), η οποία έχει σκοπό την ανάπτυξη και την προαγωγή της εθνικής στρατηγικής, πολιτικής και δράσης στο τομέα των δημοσίων συμβάσεων, τη διασφάλιση της διαφάνειας, αποτελεσματικότητας, συνοχής και εναρμόνισης των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προς το εθνικό και ευρωπαϊκό δίκαιο, τη διαρκή βελτίωση του νομικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και τον έλεγχο της τήρησης του από τα δημόσια όργανα και τις αναθέτουσες αρχές. Η Αρχή απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας, διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και δεν υπόκειται σε έλεγχο ή εποπτεία από κυβερνητικά όργανα ή άλλη ανεξάρτητη ή διοικητική αρχή. Η Αρχή υπόκειται στον έλεγχο της Βουλής των Ελλήνων σύμφωνα με το άρθρο 138^Α του Κανονισμού της Βουλής.».

Την αποστολή της ΕΑΑΔΗΣΥ ως ενιαίας εθνικής αρχής, επιφορτισμένης με την απλούστευση, αποτελεί ο εξορθολογισμός και η ενοποίηση της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων, ο εξορθολογισμός των σχετικών διοικητικών δομών και διαδικασιών, καθώς και η επιτήρηση, παρακολούθηση και εποπτεία των διαδικασιών ανάθεσης συμβάσεων και εκτέλεσης αυτών, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή των κανόνων δικαίου για τις δημόσιες συμβάσεις στην πράξη.¹⁵ Με λίγα λόγια, η ΕΑΑΔΗΣΥ θεσπίστηκε προκειμένου «να λειτουργήσει ως όργανο ομπρέλα, υπό το οποίο θα συντονίζονται όλοι οι αρμόδιοι φορείς στο τομέα των δημοσίων συμβάσεων».

Συγκεκριμένα, η ΕΑΑΔΗΣΥ στοχεύει:¹⁶

➤ στη διασφάλιση ενός διαφανούς, αποτελεσματικού και συνεκτικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα και με τις αρχές του πρωτογενούς και του παράγωγου ενωσιακού δικαίου.

➤ στην εμπέδωση της διαφάνειας και τη συμβολή στην ορθότερη λειτουργία του ανταγωνισμού, καθώς και στη χρηστή διαχείριση και παρακολούθηση της εύρυθμης εκτέλεσης του προϋπολογισμού ως προς το σκέλος των δαπανών που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις, μέσω ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος όπου θα τηρούνται όλα τα σχετικά δεδομένα.

➤ στην ανάπτυξη και την προώθηση της εθνικής στρατηγικής και πολιτικής στο τομέα των δημοσίων συμβάσεων, στη βελτίωση και ενοποίηση του συναφούς νομικού πλαισίου, στο συντονισμό και εξορθολογισμό της πρακτικής των αναθετουσών αρχών, καθώς και τον έλεγχο και την παρακολούθηση της τήρησης του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων από όλα τα δημόσια όργανα και όλες τις αναθέτουσες αρχές.

Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ).

Στο πλαίσιο εφαρμογής του ηλεκτρονικού συστήματος προμηθειών έχει δημιουργηθεί το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ), που αποτελεί τη κύρια εθνική δράση. Το Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. είναι ο κεντρικός ηλεκτρονικός κόμβος, το σημείο αναφοράς για τις δημόσιες συμβάσεις στην Ελλάδα.

¹⁵ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.545

¹⁶ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.545

Το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ), λειτουργεί από 1 Ιουλίου 2013 στην ιστοσελίδα www.promitheus.gov.gr. Το ολοκληρωμένο αυτό πληροφοριακό σύστημα, επιτρέπει με ηλεκτρονικό τρόπο την υποβολή αιτημάτων και την έγκρισή τους, τον προγραμματισμό, τη διαδικασία προκήρυξης, υποβολής προσφορών και ενστάσεων, αξιολόγησης, ανάθεσης, σύναψης και εκτέλεσης όλων των Δημοσίων Συμβάσεων. Κατά το Ν.4155/2013 (ΦΕΚ 120 Α) «Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων και άλλες διατάξεις», ο οποίος τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 του Ν.4205/2013 (ΦΕΚ 242 Α) το ΕΣΗΔΗΣ χρησιμοποιείται υποχρεωτικά για συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών κατά την έννοια των προεδρικών διαταγμάτων 59/2007 (Α' 63) και 60/2007 (Α' 64) (Οδηγίες 2004/17/ΕΚ και 2004/18/ΕΚ αντίστοιχα), με προϋπολογισμό ανώτερο των 60.000 €, μη συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α. Για το τρόπο υλοποίησης και κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 7 του Ν.4155/2013 εκδόθηκε η Απόφαση Π1/2390/2013 (ΦΕΚ Β' 2677) σχετικά με τις τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ.

Συγκεκριμένα, μέσω του συστήματος υποστηρίζονται διαδικασίες, όπως είναι η κατάρτιση, και η δημοσίευση της διακήρυξης ενός διαγωνισμού, η υποβολή προσφορών από τους υποψήφιους, η αξιολόγησή τους, η κατάρτιση και η σύναψη της σύμβασης του διαγωνισμού. Επίσης, μέσω του συστήματος παρακολουθείται η εκτέλεση των συμβάσεων, περιλαμβάνοντας διαδικασίες όπως η ηλεκτρονική παραγγελία, η ηλεκτρονική τιμολόγηση και η ηλεκτρονική πληρωμή. Μέσω του συστήματος, δίνεται επιπρόσθετα η δυνατότητα σε όλους τους φορείς του Δημοσίου να εφαρμόσουν νέες τεχνικές στις διαδικασίες ανάθεσης των συμβάσεων, όπως είναι ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός, τα δυναμικά συστήματα αγορών, ο ανταγωνιστικός διάλογος και η συμφωνία πλαίσιο.

Στόχος του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. είναι ο εκσυγχρονισμός και η απλοποίηση των διαδικασιών ανάθεσης και η υποστήριξη των ενδιαφερομένων (πολιτών, αναθέτουσες αρχές, προμηθευτές, εποπτικές αρχές). Περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, το οποίο υποστηρίζει τη διενέργεια όλων των διαδικασιών των Δημοσίων Συμβάσεων με ηλεκτρονικό τρόπο. Είναι ένα έργο σύνθετο και πρωτότυπο για τη χώρα, η εφαρμογή του οποίου αποδίδει αφενός σημαντικά οικονομικά οφέλη και αφετέρου εκσυγχρονίζει τις διαδικασίες ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων, επιφέροντας σημαντικές αλλαγές νομοθετικού περιεχομένου και τρόπου λειτουργίας της διοίκησης, που επηρεάζουν όλους τους φορείς του Ελληνικού Δημοσίου και τους προμηθευτές τους.

Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.)

Το Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων («ΚΗΜΔΗΣ») του άρθρου 11 του Ν.4013/2011 (Α` 204) αποτελεί μέρος του ΕΣΗΔΗΣ και έχει ως σκοπό τη συλλογή, την επεξεργασία και τη δημοσιοποίηση στοιχείων αναφορικά με τις συμβάσεις των Βιβλίων Ι και ΙΙ, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς, προφορικά ή με ηλεκτρονικά μέσα από αναθέτουσες αρχές, αναθέτοντες φορείς και κεντρικές αρχές αγορών, εκτιμώμενης αξίας ίσης ή ανώτερης του ποσού των χιλίων (1.000) ευρώ και ανεξαρτήτως διαδικασίας ανάθεσης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του καθ' ύλην συναρμόδιου Υπουργού μπορούν να ορίζονται ειδικότερα οι συμβάσεις που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

Η λειτουργία του ΚΗΜΔΗΣ τελεί υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του Ν.2472/1997 (Α` 50) και των άρθρων 21 και 273. Η πρόσβαση στα στοιχεία του ΚΗΜΔΗΣ πραγματοποιείται με την επιφύλαξη των διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των κρατικών απορρήτων που προβλέπονται στη κείμενη νομοθεσία, των κανόνων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς και του εταιρικού ή άλλου απορρήτου που προβλέπεται σε ειδικότερες διατάξεις.

Στο ΚΗΜΔΗΣ καταχωρίζονται από τις αναθέτουσες αρχές, τους αναθέτοντες φορείς και τις κεντρικές αρχές αγορών όλα τα ηλεκτρονικά στοιχεία των ακόλουθων σταδίων για τις συμβάσεις της παραγράφου 1:

α) των εγκεκριμένων αιτημάτων, ήτοι των αποφάσεων ανάληψης υποχρέωσης ή/και των αποφάσεων αρμοδίου οργάνου για τη δέσμευση πίστωσης,

β) των προκηρύξεων και της διακήρυξης,

γ) της απόφασης ανάθεσης ή κατακύρωσης,

δ) της γνωστοποίησης σύμβασης και της σύμβασης,

ε) κάθε εντολής πληρωμής.¹⁷

---

¹⁷www.opengov.gr, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19

2.7 Διαγωνισμοί

✓ **Ανοιχτός Διαγωνισμός – Δημοπρασία**

Είναι η διαδικασία ανάθεσης, όπου κάθε ενδιαφερόμενος που θεωρεί ότι έχει τα προσόντα, μπορεί να υποβάλλει προσφορά. Η μορφή αυτή εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη διαφάνεια, τον ανταγωνισμό, την ισότητα συμμετοχής. Ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών είναι οι 35 ημέρες, υπάρχουν όμως κάποιες εξαιρέσεις που προβλέπονται από τον νόμο.

✓ **Κλειστή δημοπρασία-διαγωνισμός ή διαγωνισμός με προεπιλογή**

Στη διαδικασία αυτή η οποία εξελίσσεται σε δύο (2) φάσεις-στάδια, συμμετέχουν εκείνοι που έχουν τα προσόντα, αλλά δηλώνουν προσφορά εκείνοι που επιλέγονται από την Αρχή. Η διαδικασία αυτή υποχρεωτικά, πρώτα εξελίσσεται στο στάδιο της επιλογής και δεύτερον στο στάδιο της ανάθεσης. Για τη νομιμότητα της διαδικασίας, πρέπει να υπάρχουν και τα δύο στάδια. Οι προσφέροντες καλούνται να υποβάλλουν αίτηση με βάση τα κριτήρια και με βάση τα κριτήρια γίνεται η επιλογή. Στο δεύτερο στάδιο καλούνται όλοι οι επιλεγμένοι να υποβάλλουν προσφορά.

✓ **Ανταγωνιστικός Διάλογος**

Αυτή η διαγωνιστική διαδικασία αποτελεί μεγάλη καινοτομία. Υιοθετήθηκε και από την Οδηγία 2014/24/ΕΕ. Είναι η διαδικασία με την οποία η Αρχή αναζητά λύση ή λύσεις στα τεχνικά, χρηματοοικονομικά ή νομικά προβλήματα που την απασχολούν για την ικανοποίηση των αναγκών της. Η διαδικασία αυτή διεξάγεται σε τρεις (3) φάσεις, ή αλλιώς όπως λέγονται τρία στάδια επιλογής :

1. Το στάδιο της επιλογής.
2. Το στάδιο του διαλόγου.
3. Το στάδιο της ανάθεσης.

Στον ανταγωνιστικό διάλογο επιλέγω αυτούς με τους οποίους θα κάνω διάλογο, αυτοί που θα μου προσφέρουν.

Η Αρχή καλεί όσους περάσουν το πρώτο στάδιο για διάλογο προκειμένου να προσδιορίσει τη λύση που θα ικανοποιήσει τις ανάγκες της. Στο διάλογο, διαβουλεύονται με κάθε φορέα, τη λύση ή τις λύσεις που προτείνονται.

Η Αρχή μπορεί να ζητά από τους οικονομικούς φορείς, να εξειδικεύσουν, να βελτιστοποιήσουν και να αποσαφηνίζουν τις προσφορές τους, εφόσον δεν επέρχεται ουσιώδης τροποποίηση στους όρους της σύμβασης. Μπορεί όμως να υπάρξουν επουσιώδεις τροποποιήσεις.

Σαν ουσιώδεις τροποποιήσεις, μπορούμε να ορίσουμε εκείνη που αν ήταν γνωστή εκ των προτέρων θα είχε οδηγήσει ενδεχομένως και στην εμφάνιση και άλλων υποψηφίων ή στην υποβολή άλλων προσφορών. Αυτό αφορά οποιοδήποτε όρο της σύμβασης (ποσότητα, ποιότητα κ.ά).

Στην Ανάθεση η Αρχή καλεί αυτούς με τους οποίους έκανε το διάλογο να υποβάλλουν την τελική προσφορά. Σε αυτό το στάδιο εντοπίζεται μία άλλη ευελιξία, διότι ακόμη και στο στάδιο αυτό, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τον τελικώς επιλεγέντα να επιβεβαιώσει τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει (ακόμη και εδώ μπορεί ο ανάδοχος να βελτιώσει την προσφορά και να την οριστικοποιεί). Αυτή είναι η διαφορά με την ανταγωνιστική διαδικασία, όπου ο νομοθέτης δεν επιτρέπει τη διαπραγμάτευση της τελικής προσφοράς.

Προϋποθέσεις για Προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση :

- ❖ Όταν οι ανάγκες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν χωρίς προσαρμογή των άμεσα διαθέσιμων λύσεων

- ❖ Όταν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις που σχετίζονται με τη φύση, πολυπλοκότητα ή τη νομική ή χρηματοοικονομική οργάνωση ή κίνδυνο που συνδέονται με τους ανωτέρω παράγοντες. Η διάταξη είναι ευρέως διατυπωμένη, όλο και λιγότερος κίνδυνος υπάρχει για την αναθέτουσα αρχή.

- ❖ Η σύμβαση δεν μπορεί να ανατεθεί επειδή υπάρχει αδυναμία καθορισμού τεχνικών προδιαγραφών.(χαρακτηριστικά έργου, προμήθειας που ζητώ).

- ❖ Περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών, ως αντικείμενο διανοητικής ιδιοκτησίας.

Δεν πρέπει να δίνεται πλεονέκτημα σε κάποιον φορέα, έναντι του άλλου. Το αντικείμενο διαλόγου θα είναι το ίδιο για όλους τους οικονομικούς φορείς.

✓ Διαδικασία Διαπραγμάτευσης

Η Αναθέτουσα Αρχή διαβουλεύεται με τον οικονομικό φορέα ή φορείς της επιλογής, τα στοιχεία ανάθεσης της σύμβασης. Οι διαδικασίες διακρίνονται σε δύο (2) είδη την ανταγωνιστική διαδικασία διαπραγμάτευσης (διαδικασία με προηγούμενη προκήρυξη) και τη διαδικασία χωρίς προηγούμενη προκήρυξη (απευθείας).

Η διαδικασία διαπραγμάτευσης διακρίνεται από εύκαμπτο χαρακτήρα που επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές, να αναζητούν έργα, αγαθά, υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες τους, αλλά, λόγω του εύκαμπτου, είναι επικίνδυνες για τον ανταγωνισμό, λόγω των παρεκκλίσεων από τις αρχές της διαφάνειας, ισότητας που διαγράφουν οι οικείες διαδικασίες.

Είναι εξαιρετικές διαδικασίες, που επιτρέπονται μόνο όταν προβλέπονται από τη νομοθεσία και σημαίνει ότι :

1. Δεν μπορούν να δημιουργηθούν και άλλες περιπτώσεις (είτε από το νόμο είτε από την προκήρυξη) προσφυγή στη διαδικασία αυτή. Επομένως, απαγορεύεται η διευκόλυνση προσφυγής στη διαδικασία αυτή.

2. Οι σχετικές διατάξεις ερμηνεύονται στενά, όχι ανάλογη εφαρμογή ή διασταλτική ερμηνεία. Δεν διαστέλλεται το γράμμα του νόμου.

3. Η αναθέτουσα αρχή φέρει και το βάρος της απόδειξης για την προσφυγή (συνδρομής προϋποθέσεων).

4. Η αναθέτουσα αρχή πρέπει με αιτιολογία που προκύπτει από το φάκελο να στηρίζει την προσφυγή στη διαδικασία αυτή (αιτιολογία).

5. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις οι κυρώσεις δεν είναι μόνο το παράνομο της πράξης αλλά η σύμβαση μπορεί να κηρυχθεί άκυρη και πολλές φορές έχει κυρώσεις και η πολιτεία.

✓ Ανταγωνιστική Διαδικασία Διαπραγμάτευσης ή Διαδικασία με προηγούμενη προκήρυξη

Είναι η διαδικασία που ξεκινά με δημοσίευση προκήρυξης. Προϋποθέσεις για υπαγωγή στην ανταγωνιστική διαδικασία διαπραγμάτευσης είναι όλα τα παραπάνω που υπόθηκαν στον ανταγωνιστικό διάλογο και όταν μετά από ανοικτή (κλειστή) διαδικασία, υποβάλλονται προσφορές μη κανονικές ή απαράδεκτες.

Οι περιπτώσεις έχουν το ίδιο αποτέλεσμα. Οδηγούν στη δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να προσφύγει σε διαπραγμάτευση.

Μη κανονικές είναι οι προσφορές όταν :

- Δεν πληρούν τους όρους των εγγράφων της σύμβασης
- Είναι εκπρόθεσμες
- Υπονοούνται στοιχεία διαφθοράς, συμπαιγνίας, αθέμιτης πρακτικής
- Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές

Απαράδεκτες είναι οι προσφορές όταν:

- Ο προσφεύγων δεν έχει τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται
- Η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό.

Η Αναθέτουσα Αρχή μετά από δημοσίευση προκήρυξης μπορεί να προσφύγει σε διαπραγματεύσεις και να καλέσει όσους ενδιαφέρονται. Εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις δε σημαίνει ότι η Αρχή είναι υποχρεωμένη να πάει σε διαπραγμάτευση. Θα επιλέξει προκήρυξη ή διαπραγμάτευση. Εάν όσους υποβάλλουν προσφορές δεν ανταποκρίνονται και η Αρχή δεν επιθυμεί να προκηρύξει, μπορεί να τους καλέσει όλους και να πάει σε διαπραγμάτευση.

Το Stand Still είναι ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια της Αναθέτουσας Αρχής και το μόνο που χρειάζεται είναι η δημοσίευση σε εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της πρόθεσης της Αναθέτουσας Αρχής ότι θα πάει σε διαδικασία διαπραγμάτευσης. Χρειάζεται διάστημα αναμονής δέκα (10) ημερών και έτσι διασφαλίζει την αναθέτουσα αρχή ότι δεν έχει πρόθεση εκ του πονηρού να πάει στην διαδικασία διαπραγμάτευσης και κυρίως διασφαλίζει το ενδεχόμενο λάθους της.

Όσον αφορά τη διαδικασία, προσκαλούνται όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Αντικείμενο αποτελούν όλα τα στοιχεία της σύμβασης, εκτός των κριτηρίων ανάθεσης, που περιλαμβάνονται στη διακήρυξη και ενός μη διαπραγματεύσιμου πυρήνα, που περιλαμβάνει τις ελάχιστες απαιτήσεις όπως αυτές έχουν περιληφθεί στην αρχική διακήρυξη. Με το τρόπο αυτό, το παιχνίδι της διαπραγμάτευσης είναι καθαρό.

Οι διαδικασίες διαπραγμάτευσης πρέπει να εμφανίζονται ως συνέχεια της διαγωνιστικής διαδικασίας (ανοιχτής/κλειστής). Για το λόγο αυτό, επί προσφυγής στη

διαδικασία διαπραγμάτευσης, κάθε φορά πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της, ακόμη και αν πρόκειται για επαναληπτικό διαγωνισμό.

✓ Διαδικασία Διαπραγμάτευσης χωρίς προκήρυξη

Θεωρούνται οι πλέον επικίνδυνες για τον ανταγωνισμό διαδικασίες. Είναι εκείνες οι διαδικασίες, στις οποίες οι αναθέτουσες αρχές διαπραγματεύονται ελεύθερα, χωρίς προκήρυξη με τους οικονομικούς φορείς της επιλογής τους. Στη διαδικασία αυτή δεν υπάρχει δημοσιότητα, ενώ επίσης η σύμβαση μπορεί να ακυρωθεί.

Οι προβλεπόμενες από την κοινοτική νομοθεσία περιπτώσεις, όπου επιτρέπεται κατεξάριση προσφυγή της αναθέτουσας αρχής στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης δίχως προκήρυξη, είναι οι παρακάτω αναφερόμενες :

✓ Μετά από ανοικτή (κλειστή) διαδικασία ουδεμία προσφορά υποβλήθηκε ή οι υποβληθείσες προσφορές είναι ακατάλληλες (άγονο διαγωνισμό, δεν υπάρχει υποχρέωση για επανάληψη του διαγωνισμού). Ακατάλληλη νοείται η παντελώς άνευ αξίας προσφορά, η οποία δεν ανταποκρίνεται και δε μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες-απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής, ακόμη και με τροποποιήσεις ουσιαστικές. Η προσφορά αυτή είναι παντελώς άσχετη με το ζητούμενο έργο.

✓ Η ύπαρξη ενός μόνου υποψηφίου αναδόχου για τεχνικούς λόγους ή για λόγους προστασίας αποκλειστικών δικαιωμάτων-πνευματικοί δημιουργοί.

Το βάρος απόδειξης ότι συντρέχει τεχνική μοναδικότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το φέρει η αναθέτουσα αρχή. Δεν αρκεί ότι τη σύμβαση μπορεί να εκτελέσει ένας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τον καλύτερο τρόπο. Απαιτείται να είναι ο μοναδικός. Εάν έχει γίνει προηγουμένως διαγωνισμός, είναι ένδειξη ότι δεν υπάρχει τεχνική μοναδικότητα (νομολογία ΕΕ). Στην αποκλειστικότητα δημιουργού, μόνο από τον δημιουργό μπορείς να πάρεις το έργο.

✓ Η προϋπόθεση του κατεπείγοντος. Εννοώντας ως κατεπείγουσα περίπτωση, απρόβλεπτες περιστάσεις, οι οποίες δεν οφείλονται σε αμέλεια ή έλλειψη προγραμματισμού της αναθέτουσας αρχής. Κατεπείγουσα περίπτωση είναι η ανάγκη για άμεση προμήθεια και πρέπει να ισχύουν :

➤ Αιτιώδη συνάφεια με απρόβλεπτο γεγονός. Κάθε γεγονός που δεν μπορεί να προβλεφθεί με τα συνηθισμένα διδάγματα (έξω από συνηθισμένα γεγονότα που προβλέπονται από τον ανθρώπινο νου).

➤ Το απρόβλεπτο να μην οφείλεται σε έλλειψη προγραμματισμού.

Κατά τη νομολογία οι εμπλοκές έχουν κριθεί ότι δεν είναι απρόβλεπτα γεγονότα, ακόμη και αυτά που έχουν ξεκινήσει.

✓ **Δυναμικό Σύστημα Αγορών**

Δεν είναι ιδιαίτερη διαδικασία, αλλά παραλλαγή κλειστού διαγωνισμού, όπου γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα. Χρησιμοποιείται όχι για αγορά έργων υποδομής, αλλά για απόκτηση αναλώσιμων (τυποποιημένα προϊόντα/υπηρεσίες). Χαρακτηριστικό είναι ότι καλούνται για συμμετοχή όσοι έχουν προσόντα. Το σύστημα παραμένει ανοιχτό για τους προσφέροντες.

✓ **Συμφωνίες πλαίσιο**

Είναι η συμφωνία μεταξύ αναθετουσών αρχών ή αρχών και ενός ή περισσοτέρων φορέων με την οποία καθορίζονται οι όροι μελλοντικής σύμβασης μεταξύ τους. Με τις συμφωνίες πλαίσιο καθορίζονται οι όροι των λεγόμενων εκτελεστικών συμβάσεων, αναθετουσών αρχών και φορέα.

Η Αναθέτουσα Αρχή δεν είναι υποχρεωμένη να προσφύγει στη σύναψη σύμβασης με αυτούς που αναφέρονται στη συμφωνία-πλαίσιο, απλά έχει την ευχέρεια είτε να προσφύγει σε αυτούς, ή σε άλλες διαγωνιστικές διαδικασίες. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, όταν δεν είναι καθορισμένος ο χρόνος που θα ανακύψουν οι ανάγκες της αναθέτουσας αρχής ή και οι ακριβής ποσότητα-ποιότητα των αγαθών-υπηρεσιών. Η συμφωνία πλαίσιο μπορεί να έχει ισχύ έως τέσσερα έτη. Οι εκτελεστικές συμβάσεις πρέπει να συναφθούν μέσα στην τετραετία, αλλά μπορούν να επεκτείνονται χρονικά και πέραν αυτής.

✓ **Συνοπτικός Διαγωνισμός**

Ο διαγωνισμός αντικατέστησε τον πρόχειρο διαγωνισμό. Είναι απλοποιημένη διαδικασία ανάθεσης για μικρής αξίας συμβάσεις έως 60.000 ευρώ. Γίνεται προκήρυξη, δημοσιεύεται στο ΚΗΜΔΗΣ, καλούνται οι ενδιαφερόμενοι και η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προσκαλέσει και από μόνη της τουλάχιστον τρεις υποψηφίους.

✓ **Απευθείας Ανάθεση**

Ισχύει μέχρι 20.000 ευρώ. Δεν χρειάζεται η συγκρότηση συλλογικού οργάνου, προκήρυξης κ.ο.κ.

Όταν οι φορείς είναι περισσότεροι, έχουμε δύο (2) περιπτώσεις

α) Εάν οι όροι είναι καθορισμένοι, η ανάθεση σύμβασης γίνεται με όρους που εξασφαλίζουν ισότητα και διαφάνεια (εκ περιτροπής ανάθεση ή ποσοτική ανάθεση)

β) Εάν δεν είναι καθορισμένοι οι όροι τότε γίνονται μικρότερης εμβέλειας διαγωνισμοί μεταξύ οικονομικών φορέων.

Γίνεται αξιολόγηση-ανάθεση μόνο των οικονομικών αυτών φορέων

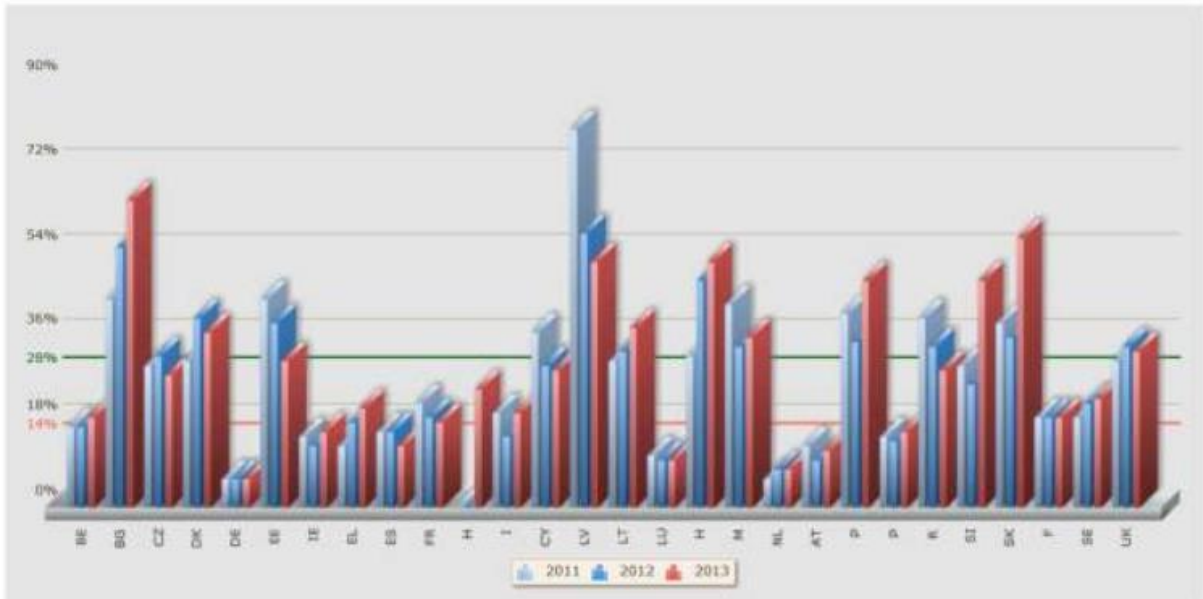
2.8 Δημόσιες Συμβάσεις-ΑΕΠ

Η σημασία των δημοσίων συμβάσεων αντικατοπτρίζεται από τα υψηλά ποσά που δαπανώνται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Κάθε έτος οι δημόσιες αρχές στην ΕΕ δαπανούν ποσοστό περίπου 14% - 16% του ΑΕΠ σε δημόσιες συμβάσεις. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε ποσό άνω των 1,9 τρισ.€ για το 2017. Οι δημόσιες συμβάσεις¹⁸ είναι σαφώς σημαντικές για την ανταγωνιστικότητα λόγω του μεγέθους τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, η άμυνα, η τεχνολογία των πληροφοριών (ΤΠ) και οι υπηρεσίες υγείας, όπου ο δημόσιος τομέας αποτελεί βασική πηγή ζήτησης. Όπως έχει ειπωθεί οι αποτελεσματικές δημόσιες συμβάσεις είναι καίριας σημασίας¹⁹ για την επίλυση πολλών από τις βασικές προκλήσεις πολιτικής τις οποίες αντιμετωπίζει η ΕΕ. Μεταξύ των προκλήσεων αυτών περιλαμβάνονται η ανάπτυξη και η απασχόληση, η δημοσιονομική πειθαρχία, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η καταπολέμηση της διαφθοράς και των αθέμιτων συμπράξεων, η πρόσβαση των ΜΜΕ στην αγορά, η εμπιστοσύνη των πολιτών στις δημόσιες αρχές και τη δημοκρατία, καθώς και η καινοτομία και η περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμη ανάπτυξη. Τα παραπάνω μπορούν να απεικονιστούν στο παρακάτω διάγραμμα, ανάλογα με τη χώρα για τις χρονολογίες 2011, 2012 και 2013:

---

¹⁸ ec.europa.eu/info, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19]

¹⁹ ec.europa.eu/info, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19]

Πηγή: Single Market Scoreboard, Public Procurement, Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, EC

Διάγραμμα 4

Συνολική Αξία των Προμηθειών σε Σχέση με το Ύψος των Γενικών Κυβερνητικών Δαπανών στον Αφορά τα Δημόσια Έργα, τις Υπηρεσίες και την Προμήθεια Αγαθών

Οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν με τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις αναμενόταν να οδηγήσουν σε αύξηση της διασυνοριακής υποβολής προσφορών. Γενικά, υπάρχουν δύο διαφορετικές μορφές διασυνοριακών δημόσιων συμβάσεων, οι άμεσες και οι έμμεσες. Η διάκριση αυτή συναντάται κυρίως σε συμβάσεις προμηθειών. Χαρακτηριστικά για τις τις συμβάσεις δημοσίων προμηθειών, μεταξύ των ετών 2009 και 2015, τα επίπεδα των άμεσων διασυνοριακών προμηθειών αυξήθηκαν γενικά, τόσο ως ποσοστό επί της συνολικής αξίας των συμβάσεων που ανατέθηκαν (από 2,5% σε 3,5%) όσο και ως ποσοστό επί του συνολικού αριθμού των συμβάσεων που ανατέθηκαν (από 1,5% σε 2%). Κατά την ίδια περίοδο, οι έμμεσες διασυνοριακές προμήθειες ακολούθησαν επίσης συνολικά ανοδική τάση: το ποσοστό του συνολικού αριθμού των συμβάσεων που ανατέθηκαν αυξήθηκε από 19,9% σε 22,6%, ενώ το ποσοστό της συνολικής αξίας των συμβάσεων που ανατέθηκαν αυξήθηκε από 18,6% σε 21,4%.

Αντίστοιχη τάση παρακολουθείται και στην Ελλάδα με τις δημόσιες συμβάσεις ως ποσοστό του Α.Ε.Π. Σε σχετική μελέτη της Ευρωπαϊκής²⁰ επιτροπής εκτείνεται ότι αναφορικά με την Ελλάδα για το 2013 η δαπάνη για δημόσιες συμβάσεις ως ποσοστό του Α.Ε.Π. ανήλθε σε 16,26 δις.ευρώ ή 8,91% του Α.Ε.Π. Το αντίστοιχο ποσοστό για το 2018 έχει αυξηθεί, γεγονός που αποδεικνύει τη ραγδαία αύξηση και τη σημαντικότητα των δημοσίων συμβάσεων για την επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων. Το Α.Ε.Π. το 2018 ανήλθε στα 184,7 τρισ.€, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα της ΕΛΣΤΑΤ:

	1. Επιλεγμένοι οικονομικοί			δείκτες, 2012 - 2018			
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>(% μεταβολή, εκτός άλλης αναφοράς)</i>							
<i>Εγχώρια οικονομία</i>							
ΑΕΠ σε τιμές έτους αναφοράς 2010	-7,3	-3,2	0,7	-0,4	-0,2	1,5	1,9
Συνολική εγχώρια ζήτηση (συμβολή)	-10,5	-4,4	0,9	-1,3	0,5	1,7	0,5
Ιδιωτική κατανάλωση	-8,0	-2,6	0,6	-0,2	0,0	0,9	1,1
Δημόσια κατανάλωση	-6,0	-6,4	-1,4	1,6	-0,7	-0,4	-2,5
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-23,5	-8,4	-4,7	0,7	4,7	9,1	-12,2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	1,2	1,5	7,7	3,1	-1,8	6,8	8,7
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-9,1	-2,4	-7,7	0,4	0,3	7,1	4,2
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	-0,4	-2,4	-1,8	-0,3	-0,2	0,6	0,5
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (δισεκατομμύρια €)	191,2	180,7	178,7	177,3	176,5	180,2	184,7
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές	-7,6	-5,5	-1,1	-0,8	-0,4	2,1	2,5
Εθνικός ΔΤΚ ⁽¹⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	1,5	-0,9	-1,3	-1,7	-0,8	1,1	0,6
Εν. ΔΤΚ ⁽²⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	1,0	-0,9	-1,4	-1,1	0,0	1,1	0,8
Πυρήνας Πληθωρισμού ⁽³⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	-0,3	-2,8	-1,4	-1,3	-0,4	0,0	0,0
Ανεργία (μέσο ετήσιο ποσοστό)	24,4	27,5	26,5	24,9	23,5	21,5	19,3
<i>(% του ΑΕΠ)</i>							
<i>Δημόσια οικονομικά (Γενική Κυβέρνηση)</i>							
Σύνολο εσόδων	46,9	49,1	46,6	47,9	49,4	48,1	47,3
Σύνολο δαπανών	55,7	62,3	50,2	53,5	48,9	44,2	44,2
Πρωτογενείς δαπάνες	50,6	58,3	46,3	50,0	45,7	44,2	44,2
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-8,9	-13,2	-3,6	-5,6	0,5	0,8	0,8
Πρωτογενές ισοζύγιο	-3,8	-9,1	0,3	-2,1	3,7	3,9	3,9
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης κατά Μάαστριχτ ⁽⁴⁾	⁽⁵⁾ 159,6	177,4	178,9	175,9	178,5	176,1	
<i>Ισοζύγιο πληρωμών⁽⁶⁾</i>							
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-3,8	-2,0	-1,6	-0,8	-1,7	-1,8	-1,0
Εμπορικό ισοζύγιο και ισοζύγιο υπηρεσιών	-3,8	-2,8	-2,2	-0,6	-0,9	-1,0	-1,0
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	28,6	30,4	32,4	31,8	30,8	34,2	34,2
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	32,4	33,2	34,6	32,5	31,8	35,2	35,2
Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	-0,5	1,0	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	0,4	-0,3	0,8	0,1	-0,5	-0,4	-0,4
Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση	-115,9	-130,4	-131,9	-135,4	-137,8	-140,5	
<i>(% μεταβολή, εκτός άλλης αναφοράς)</i>							
<i>Επτόκια και χρηματοδότηση⁽⁵⁾</i>							
Επτόκιο δανεισμού ⁽⁷⁾	7,2	6,9	6,1	5,8	5,4	5,1	4,8
Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα ⁽⁸⁾	-4,0	-3,9	-3,1	-2,0	-1,5	-0,8	-1,1
<i>Συναλλαγματικές ισοτιμίες⁽⁹⁾</i>							
Ονομαστική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία	-2,0	2,0	0,7	-2,7	1,3	1,4	2,1
Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (με βάση τον ΔΤΚ)	-3,5	-0,8	-1,8	-4,5	0,5	0,6	0,9

- (1) ΔΤΚ: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (εθνικός).
(2) Εν. ΔΤΚ: Εναρμονισμένος ΔΤΚ.
(3) Πυρήνας Πληθωρισμού: ΔΤΚ, χωρίς διατροφή, ποτά, καπνό και ενέργεια.
(4) Το χρέος όπως ορίζεται από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.
(5) Πηγή: Γράφημα της Ελλάδος.
(6) Βασίζεται στη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του Ισοζυγίου Πληρωμών (ΒΡΜ6).
(7) Δάνεια σε επιχειρήσεις, μέχρι 1 έτος, Ποσοστό στο τέλος Δεκεμβρίου, μη περιλαμβανομένων των επιβαρύνσεων.
(8) Εξέλιξη της εγχώριας χρηματοδότησης των νοικοκυριών και επιχειρήσεων.
(9) Περιλαμβάνει μείωση του χρέους στο πλαίσιο του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων (PSI).

Διάγραμμα 5

Απεικόνιση ΑΕΠ

²⁰www.eaadhsy.gr/images, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19

Αντίστοιχα, το ύψος των δημοσίων συμβάσεων ανήλθε στα 304.584.872€, όπως φαίνεται στον πίνακα:

Συμβάσεις Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ

Τελευταία ενημέρωση: 11/04/2019

Έτος Ανάπτυξης	Έτος Υπογραφής	Κατηγορία Είδους	Κατηγορία Φορέα	Φορέας
2019	2018	(All)	(All)	(All)
Συμβάσεις	Συνολική Αξία	Είδη CPV	Φορείς - Αναθέτουσες Αρχές	
8.147	304.584.872	1.317	658	
Συμβάσεις με Επέκταση	Συμβάσεις με τροποποίηση	Ανάδοχοι	Χώρες Αναδόχων	
142	937	3.883	29	

Διάγραμμα 6

Συνολική Αξία Συμβάσεων για το Έτος 2018

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι δημόσιες συμβάσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2018 ανέρχεται σε 16%.

Επιπρόσθετα, ενδιαφέρον παρουσιάζει και το διάγραμμα που παρατίθεται και απεικονίζει τις κατηγορίες των συμβάσεων και τα αντίστοιχα ποσοστά που δαπανούνται για κάθε είδος σύμβασης ανάλογα με τον φορέα και με την συνολική αξία της σύμβασης. Το πρώτο διάγραμμα αφορά την παράθεση στοιχείων ανάλογα το CPV

Top 15 - CPV

CPV	Περιγραφή CPV	Συμβάσεις	Συνολική Αξία	Φορείς
45314310-7	Τοποθέτηση καλωδίων	1	111.000.000	1
33690000-3	Διάφορα φάρμακα	171	56.667.661	10
45233120-6	Έργα οδοποιίας	244	49.506.132	83
34521100-6	Σκάφη επιτήρησης	1	41.670.000	1
45233141-9	Εργασίες συντήρησης οδών	272	36.472.087	49
09135100-5	Πετρέλαιο θέρμανσης	716	29.810.506	353
60130000-8	Υπηρεσίες ειδικών οδικών μεταφορών επιβατών	599	29.530.003	22
90510000-5	Διάθεση και επεξεργασία απορριμμάτων	31	28.888.252	8
45232220-0	Κατασκευαστικές εργασίες για υποσταθμούς	7	27.925.543	3
32441200-8	Εξοπλισμός τηλεμετρίας και ελέγχου	7	27.300.781	6
31321400-6	Υποβρύχια καλώδια	1	21.153.439	1
09134100-8	Πετρέλαιο ντίζελ	289	20.622.503	127
45246400-7	Αντιπλημμυρικά έργα	61	19.893.908	25
09132100-4	Αμόλυβδη βενζίνη	364	19.621.814	177
90911200-8	Υπηρεσίες καθαρισμού κτιρίων	406	18.025.342	124

Πίνακας 1

Οι 15 Συμβάσεις με το Υψηλότερο Ποσό ανά Είδος Σύμβασης για το Έτος 2018

Το CPV αφορά την κατηγοριοποίηση των συμβάσεων ανάλογα το είδος του προϊόντος που αφορά την σύμβαση. Έτσι από τα καταχωρημένα στοιχεία μέχρι και την 31 Ιανουαρίου 2019 μπορούν να απεικονιστούν σχηματικά ως εξής:

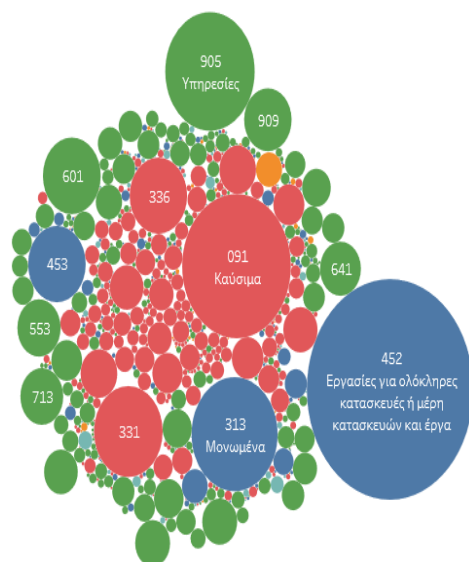
Απεικόνιση (2): Ομάδες προϊόντων κατά CPV

ΠΗΓΗ: Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ. (www.promitheus.gov.gr), αφορά στα στοιχεία που έχουν καταχωριστεί έως **31/01/2019**

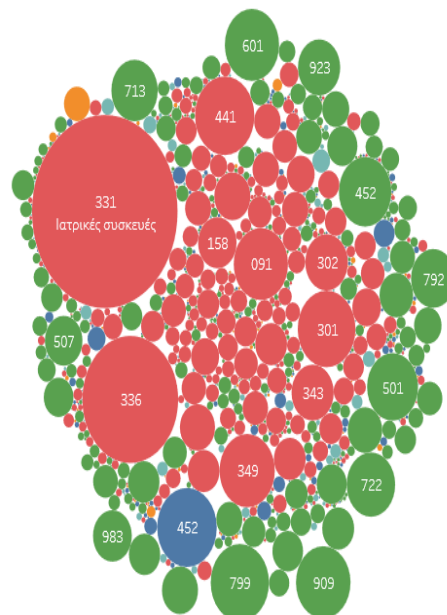
Παρουσιάζονται όλα τα cpv (με ομαδοποίηση στα 3 πρώτα ψηφία):

- ανά συνολικό κόστος της ομάδας και τύπο σύμβασης,
- ανά πλήθος συμβάσεων στην ομάδα cpv και τύπο σύμβασης.

Ομάδες CPV (Σύνολο Κόστους) ανά Τύπο Σύμβασης

Ομάδες CPV (Πλήθος) ανά Τύπο Σύμβασης

Υπόμνημα: Χρώμα ανά Τ...

- Εργα
- Μελέτες
- Προμήθειες
- Τεχνικές ή λοιπές συ...
- Υπηρεσίες

Φίλτρο για το Φορέα:

Διάγραμμα 7

Διαγράμματα Συμβάσεων ανά CPV για το Έτος 2018

Στην συνέχεια γίνεται παράθεση στοιχείων με κριτήριο τους φορείς και την συνολική αξία της σύμβασης. Η παράθεση αυτή μπορεί να αποτυπωθεί ως εξής:

Τορ 15 - Φορείς

Φορέας	Συμβάσεις	Συνολική Αξία	_CPV_
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝ..	31	182.331.316	25
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ	1.121	74.799.293	494
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	120	57.157.576	34
ΕΘΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	3	54.676.723	2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	220	40.201.864	96
ΔΙΑΑΜΑΘ ΑΑΕ	14	37.993.827	12
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	225	32.927.138	104
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	1.048	26.767.133	123
ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ	50	23.475.013	38
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	48	21.450.827	38
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ..	332	21.074.410	161
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	284	19.305.885	101
ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	32	14.860.297	24
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	151	12.528.663	65
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	77	12.180.466	48

Πίνακας 2

Οι 15 Συμβάσεις με το Υψηλότερο Ποσό ανά Φορέα για το Έτος 2018

Top 15 - Συμβάσεις

ΑΔΑΜ	Φορέας	CPV	Περιγραφή CPV	Συνολική Αξία
19SYMV004304737	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	45314310-7	Τοποθέτηση καλωδίων	111.000.000
19SYMV004393250	ΕΘΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙ..	33690000-3	Διάφορα φάρμακα	46.744.763
19SYMV004371091	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚ..	34521100-6	Σκάφη επιτήρησης	41.670.000
19SYMV004375099	ΔΙΑΑΜΑΘ ΑΑΕ	90510000-5	Διάθεση και επεξεργασία απορριμμάτ..	28.214.384
19SYMV004377144	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	31321400-6	Υποβρύχια καλώδια	21.153.439
19SYMV004338029	ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ	32441200-8	Εξοπλισμός τηλεμετρίας και ελέγχου	20.305.898
19SYMV004538533	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	45233120-6	Έργα οδοποιίας	18.209.677
19SYMV004303641	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	45232220-0	Κατασκευαστικές εργασίες για υποστ..	18.080.000
19SYMV004531888	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚ..	64216200-5	Υπηρεσίες ηλεκτρονικής πληροφόρησ..	13.619.565
19SYMV004433329	ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	45316110-9	Εγκατάσταση εξοπλισμού φωτισμού ..	11.466.454
19SYMV004644861	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ	09134100-8	Πετρέλαιο ντίζελ	9.000.000
19SYMV004402183	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	45232220-0	Κατασκευαστικές εργασίες για υποστ..	8.733.200
19SYMV004409826	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	31682540-7	Εξοπλισμός υποσταθμού	8.733.200
19SYMV004699678	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ..	31682540-7	Εξοπλισμός υποσταθμού	8.733.000
19SYMV004405179	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ	09211820-5	Ορυκτέλαια	8.230.271

Πίνακας 3

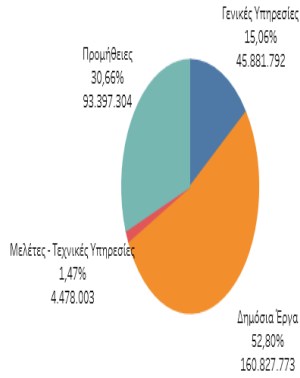
Οι 15 Συμβάσεις με το Υψηλότερο Ποσό ανά Συνολική Αξία για το Έτος 2018

Ειδικότερα για το 2018 παρατίθενται διαγραμματικές απεικονίσεις βασισμένες σε τέσσερα κριτήρια ανάλογα την κατηγορία:

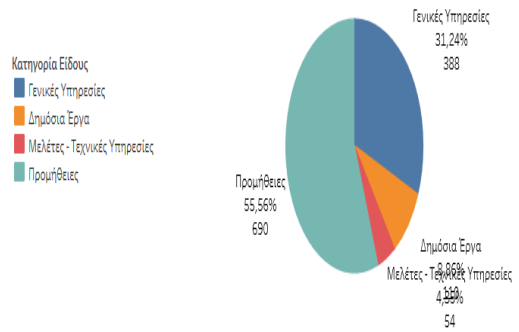
1. είδος-αξία
2. φορέας-αξία
3. είδος-πλήθος
4. φορέας -πλήθος

Τα διαγράμματα αυτά είναι τα ακόλουθα:

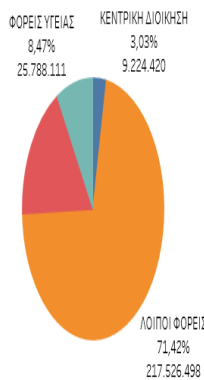
Συμβάσεις ανά Κατηγορία Είδους - Αξία

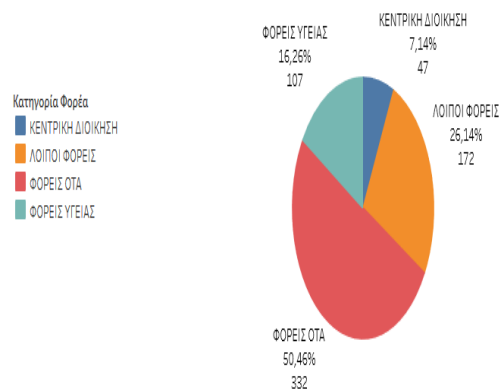
Συμβάσεις ανά Κατηγορία Είδους - Πλήθος

Συμβάσεις ανά Κατηγορία Φορέα - Αξία

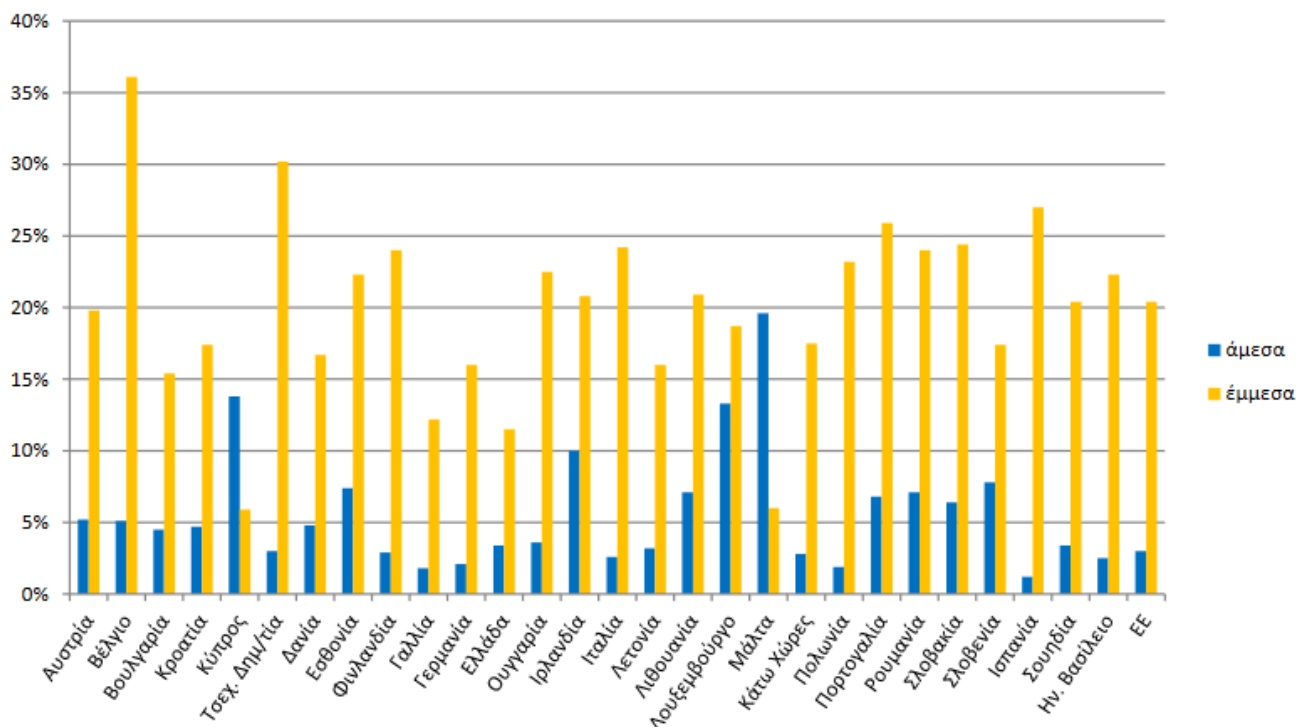
Συμβάσεις ανά Κατηγορία Φορέα - Πλήθος

Διάγραμμα 8

Διαγράμματα Συνολικής Αξίας Συμβάσεων για το Έτος 2018

Καθώς η στρατηγική των επιχειρήσεων για την πρόσβαση σε διασυνοριακές αγορές εξελίσσεται, είναι συνεπώς πιθανότερο να ιδρύσουν θυγατρική για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των ειδικών ανά χώρα απαιτήσεων. Οι διασυνοριακοί προσφέροντες θεωρούν την τοπική παρουσία ως πλεονέκτημα για τον πρόσθετο λόγο ότι υπάρχει η αντίληψη ότι οι αναθέτουσες αρχές ευνοούν αναδόχους που μιλούν τη γλώσσα τους και δεν είναι γεωγραφικά απομακρυσμένοι. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο έχει σαν στόχο να τονώσει την ανάληψη δημοσίων συμβάσεων από αλλοδαπές επιχειρήσεις. Το ποσοστό ανάληψης ανά χώρα από ξένες επιχειρήσεις απεικονίζεται παρακάτω, όπου γίνεται η διάκριση για άμεσες και έμμεσες συμβάσεις προμηθειών :

Διάγραμμα 9

Ποσοστό Συμβάσεων που Ανατέθηκαν σε Αλλοδαπές Εταιρείες ανά Αξία (Άμεσα-Έμμεσα)2009 έως 2015

Τέλος, στα παρακάτω διαγράμματα θα παρατεθούν στοιχεία που αφορά τα συνολικά τα ποσά για τις δημόσιες συμβάσεις από το 1990 έως το 2018. Έτσι η συνολική αξία των συμβάσεων και τα ειδικότερα στοιχεία για το προαναφερθέν χρονικό διάστημα, απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα ως εξής:

Συμβάσεις Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ

Τελευταία Ενημέρωση: 11/04/2019

Έτος Ανάρτησης 2019	Έτος Υπογραφής (All)	Κατηγορία Είδους (All)	Κατηγορία Φορέα (All)	Φορέας (All)
------------------------	-------------------------	---------------------------	--------------------------	-----------------

Συμβάσεις	Συνολική Αξία	Είδη CPV	Φορείς - Αναθέτουσες Αρχές
44.938	1.457.795.364	3.645	1.866
Συμβάσεις με Επέκταση	Συμβάσεις με Τροποποίηση	Ανάδοχοι	Χώρες Αναδόχων
233	2.404	17.362	59

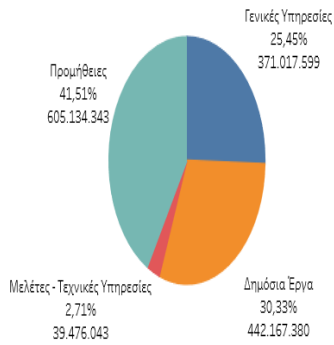
Διάγραμμα 10

Συνολική Αξία Συμβάσεων 1990 έως 2018

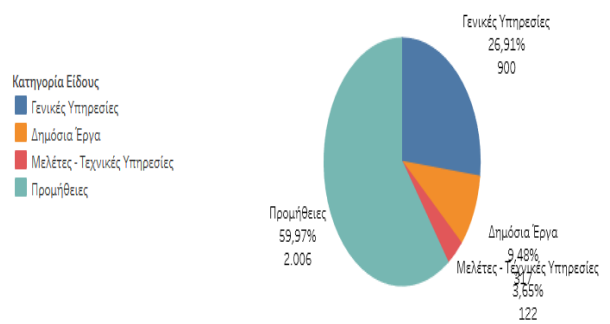
Αντίστοιχες πληροφορίες παρέχει και το παρακάτω διάγραμμα ,πάλι με τη χρήση κριτηρίων :

- 1.είδος-αξία
- 2.φορέας-αξία
- 3.είδος-πλήθος
- 4.φορέας -πλήθος

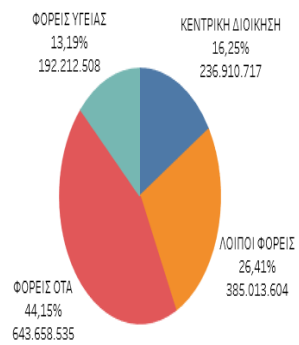
Συμβάσεις ανά Κατηγορία Είδους - Αξία

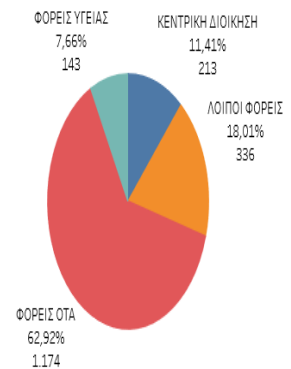
Συμβάσεις ανά Κατηγορία Είδους - Πλήθος

Συμβάσεις ανά Κατηγορία Φορέα - Αξία

Συμβάσεις ανά Κατηγορία Φορέα - Πλήθος

Διάγραμμα 11

Διαγράμματα Συνολικής Αξίας Συμβάσεων 1990 έως 2018

Όλα τα παραπάνω αντανακλούν την σημασία των δημοσίων συμβάσεων αλλά και την αναγκαιότητα μιας ενιαίας ρύθμισης όπου θα δώσει την ευκαιρία για την

ανάληψη συμβάσεων από ξένες επιχειρήσεις με την εγκαθίδρυση ίσων όρων ανταγωνισμού εντός των πλαισίων της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς. Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό επί του ΑΕΠ και τα κράτη πρέπει να υιοθετήσουν τις ευρωπαϊκές οδηγίες ώστε να «πολεμήσουν» τη διαφθορά και να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των συμβάσεων.

2.9 Συμπεράσματα

Μετά την αναλυτική παρουσίαση των δημοσίων συμβάσεων, παρατηρείται ότι αποτελούν δεσπόζουσα οικονομική δραστηριότητα της Ευρώπης και της Ελλάδας ειδικότερα.

Καταλήγοντας, ο νόμος ορίζει τα κατώφλια. Με βάση τα κατώφλια, απαγορεύεται η κατάτμηση σύμβασης σε περισσότερα τμήματα και έχουν θεσπιστεί ειδικοί κανόνες για τον υπολογισμό της αξίας της δημόσιας σύμβασης. Αντίθετα, η υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα-παρτίδες επιβάλλεται από τον ενωσιακό νομοθέτη. Ο σκοπός του νόμου είναι η ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχείρησης (διευκόλυνση για συμμετοχή) και η ανάληψη δημοσίων συμβάσεων. Γι' αυτό και επιβάλλεται και η τμηματοποίηση. Με την υποδιαίρεση, αποφεύγονται κίνδυνοι καθυστέρησης σε περίπτωση εμπλοκής της διαδικασίας.

Η ανάθεση δημόσιας σύμβασης δεν είναι μία στατική διαδικασία, αλλά δυναμική και σύνθετη που ξεκινά με την προκήρυξη, την πρόσκληση για υποβολή πρότασης. Ξεκινά επομένως με μία κανονιστική πράξη και ολοκληρώνεται με την έγκριση της κατακύρωσης ή την απευθείας ανάθεση. Πρόκειται δηλαδή για σύνθετη ενέργεια, μία ολότητα. Το κύρος της μίας πράξης, επικυρώνει και την άλλη πράξη. Όλες αυτές οι πράξεις προσβάλλονται, είτε προέρχονται από το κράτος, είτε από ιδιώτες. Ακολουθούν την ίδια πορεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γέροντας Α.(2014) Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Δαγτόγλου Π.(2014) Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Πανάγος Θ.(2009) Το Θεσμικό Πλαίσιο Σύναψης των Δημοσίων Συμβάσεων με Ηλεκτρονικά Μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Ρέμελης Κ.(2009) Σύνταγμα και Διοικητικοί Δικονομικοί Νόμοι, Εκδόσεις Σάκκουλα Ε.Ε.,Αθήνα.

Ρόβλιας Ν.(2017) Ο Νέος Ν.4412/2016 για τις Δημόσιες Συμβάσεις, Δημόσια Έργα και Μελέτες, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,Αθήνα

Τομαράς Δ.(2015) Οι Διοικητικές Συμβάσεις,Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

www.opengov.gr, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19

ec.europa.eu/info, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19

www.eaadhsy.gr/images, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί μία αναλυτική παρουσίαση της επίλυσης των διαφορών στις δημόσιες συμβάσεις.

Η έννομη προστασία διαφέρει ανάλογα με το χρονικό σημείο που βρίσκεται η διαδικασία σύναψης της σύμβασης και διακρίνεται στο προσυμβατικό και στο στάδιο μετά την σύναψη της σύμβασης.

Στο προσυμβατικό στάδιο ο Ευρωπαίος νομοθέτης θεσπίζει ένα ενιαίο στο μέτρο του δυνατού δικονομικό σύστημα παροχής έννομης προστασίας μέσω του άρθρου 345 του Ν.4412/2016. Μία καινοτομία στην έννομη προστασία αποτελεί και η Ανεξάρτητη Αρχή Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ) που έχει ως κύρια αρμοδιότητα την εξέταση προδικαστικών προσφυγών.

3.2 ΑΕΠΠ

Η πολιτική στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και η αναθεώρηση των σχετικών οδηγιών που ήδη υπήρχαν εντάχθηκε σε συνολικό πρόγραμμα με σκοπό το ριζικό εκσυγχρονισμό των δημοσίων συμβάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμβάλλοντας στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας ήταν μια από τις προτεραιότητες για την υλοποίηση του οράματος της ενιαίας αγοράς που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2011.

Ο Ν.4412/2016 συνιστά προϊόν ζυμώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των σκέψεων που αναδύθηκαν αναφορικά με τη δόμηση ενός πλαισίου σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Η κοινή ευρωπαϊκή αγορά²¹ και οι αρχές του ανόθευτου ανταγωνισμού

---

²¹ Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.147

που περιέχονται στις καταστατικές συνθήκες της Ένωσης οδήγησαν στην υιοθέτηση μίας νέας πολιτικής για τις δημόσιες συμβάσεις.

Στο πλαίσιο αυτό η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, ως αρμόδια για την εισήγηση των σχετικών ρυθμίσεων προς τη Κυβέρνηση και τη Βουλή, προώθησε, την σχετική ανοικτή διαβούλευση σε καίρια ζητήματα των νέων ρυθμίσεων με δημόσιους αλλά και με ιδιωτικούς φορείς ήδη από το Μάρτιο του 2015. Που προωθεί μεταξύ άλλων:

1. Τη συμμετοχή των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων που δραστηριοποιούνται στον καίριο αυτό τομέα της οικονομίας, στη διαμόρφωση ενός ευέλικτου θεσμικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις που θα προωθεί μεταξύ άλλων τη συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων,

2. την καινοτομία,

3. την ενίσχυση πράσινων αλλά και κοινωνικών συμβάσεων και

4. την καταπολέμηση της διαφθοράς,

προκειμένου να επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για τη χώρα μας κατά την ενσωμάτωση των νέων ευρωπαϊκών οδηγιών. Σημειώνεται ότι η πρωτοβουλία αυτή ελήφθη πρώτη φορά στην ελληνική πραγματικότητα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, καθόσον η συμμετοχή των φορέων ζητήθηκε στο αρχικό στάδιο σύνταξης σχεδίων πράξεων ενσωμάτωσης, πριν και πέραν της θεσμοθετημένης διαδικασίας διαβούλευσης.

Σε οικονομικό επίπεδο για όλα τα κράτη μέλη, ο βαθμός απόδοσης των δημοσίων συμβάσεων κατέστη προτεραιότητα για την αντιμετώπιση της τρέχουσας δημοσιονομικής στενότητας. Για το λόγο αυτό αναγνωρίστηκε η ανάγκη να διατίθενται ευέλικτα και απλά μέσα, τα οποία να επιτρέπουν στις δημόσιες αρχές και στους αναδόχους των αρχών αυτών να συνάπτουν διαφανείς και ανταγωνιστικές συμβάσεις κατά το δυνατόν ευκολότερα, ώστε οι αγορές να πραγματοποιούνται στη καλύτερη σχέση ποιότητας προς τιμή ("value for money").

Το στενό δημοσιονομικό περιβάλλον ήταν ακόμα ένας πολύ βασικός λόγος για τον οποίο η θέσπιση του νέου νομοθετικού πλαισίου ήταν μία αναγκαιότητα. Οι Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ που αποτελούν το βασικό πλαίσιο, έχουν ως στόχο την απλούστευση και την ευελιξία των κανόνων και διαδικασιών. Έτσι, η δυνατότητα αυξημένης προσφυγής στη διαπραγμάτευση, που επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να αποκτούν αγαθά και υπηρεσίες τα οποία να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες τους και στην καλύτερη τιμή και ο εκσυγχρονισμός των

διαδικασιών (μείωση προθεσμιών για υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, ευελιξία στη διάκριση μεταξύ της επιλογής των προσφερόντων και της ανάθεσης της σύμβασης, αναθεώρηση και διευκρίνιση λόγων αποκλεισμού υποψηφίων και προσφερόντων, δυνατότητα «αυτοκάθαρσης», διατάξεις για την τροποποίηση των συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους.) αποτελούν τις ειδικότερες εκφάνσεις των νέων απλουστευμένων διαδικασιών.

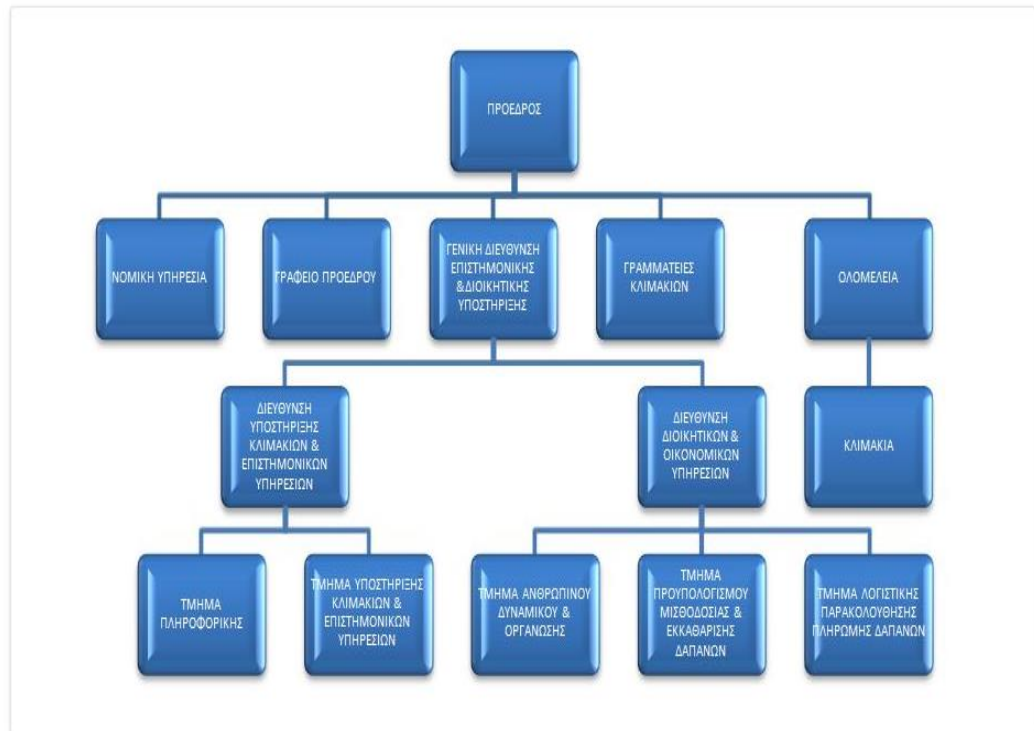
Επίσης, το νέο πλαίσιο θέτει ως στόχο τη διευκόλυνση μίας καλύτερης ποιοτικής και στρατηγικής χρήσης των δημοσίων συμβάσεων με τη βελτίωση της συνεκτίμησης κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, είτε πρόκειται για το κόστος του κύκλου ζωής είτε για την ένταξη ευάλωτων και μειονεκτούντων ατόμων ή την ενίσχυση της καινοτομίας, συμβάλλοντας τοιούτοτρόπως στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Τέλος, στο επίκεντρο του νομοθέτη τίθεται και η εισαγωγή υποχρεώσεων στα κράτη μέλη αναφορικά με τη καλή διακυβέρνηση στο τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Τα κράτη μέλη είναι επιφορτισμένα με την εποπτεία, τη παρακολούθηση, την υλοποίηση, τον έλεγχο δημοσίων συμβάσεων και την υποστήριξη αναθετουσών αρχών και οικονομικών φορέων. Επίσης, πρέπει να παρακολουθούνται οι στατιστικές αναφορές και να ενισχύεται η διοικητική συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, μέσω του συστήματος πληροφόρησης για την εσωτερική αγορά .

Όλες οι παραπάνω σκέψεις οδήγησαν τον Έλληνα νομοθέτη ενσωματώνοντας τις ευρωπαϊκές οδηγίες στην εγχώρια έννομη τάξη να θεσπίσει την Ανεξάρτητη Αρχή²² Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ). Η ΑΕΠΠ ως είδος ανεξάρτητης διοικητικής έχει μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας απέναντι στην Κυβέρνηση. Συνήθως για αντίστοιχες τέτοιες αρχές ο νομοθέτης προβλέπει ένα καθεστώς αυξημένων ασυμβιβάστων και ασυλιών, ώστε να αποφεύγονται κατά το δυνατόν οι κάθε είδους πιέσεις. Οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές έχουν διοικητική φύση και αρμοδιότητες προς έκδοση εκτελεστών διοικητικών πράξεων. Η εξουσία των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών μπορεί να είναι είτε κανονιστικής είτε καθαρά ελεγκτικής και γνωμοδοτικής υφής.

---

²² Κύβελος Σ. (2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.77

Διάγραμμα 12

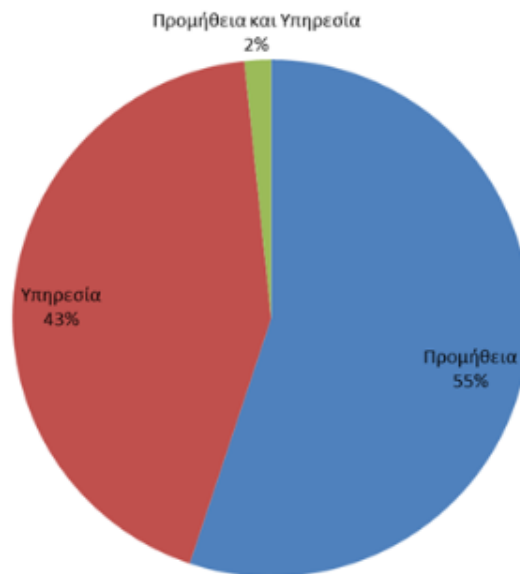
Οργανόγραμμα Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)

Ειδικότερα, στο άρθρο 347 του Ν.4412/2016 συνιστάται Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών με έδρα την Αθήνα. Η Αρχή έχει ως έργο την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης²³ των συμβάσεων δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών και συμβάσεων παραχώρησης, έπειτα από την άσκηση προδικαστικής προσφυγής. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα κεντρικό όργανο, η συνεπής «νομολογία» του οποίου αναμένεται να αποτελέσει γνώμονα για τις αναθέτουσες αρχές για τη διασφάλιση της νομιμότητας και την επαύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ανάθεσης, μέσω της αποφυγής πλημμελειών. Επιπλέον, αναμένεται να διευκολύνει τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στις διαγωνιστικές διαδικασίες, μέσω της προαγωγής της ασφάλειας δικαίου επί ζητημάτων που αφορούν τις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων,

²³ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

αλλά και της εμπιστοσύνης που θα καλλιεργηθεί στους φορείς του ιδιωτικού τομέα αναφορικά με την αντικειμενική και αδιάβλητη ανάθεση δημοσίων συμβάσεων μέσω των εγγύων αντικειμενικής κρίσης των προσφυγόντων από το εν λόγω σώμα. Η αποστολή της Α.Ε.Π.Π., όπως εξειδικεύεται στο κείμενο του ιδρυτικού της νόμου (Ν.4412/2016) συνίσταται στην επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης συμβάσεων δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, ύστερα από την άσκηση προδικαστικής προσφυγής.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΝΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Διάγραμμα 13

Ανάλυση Προσφυγών ανα Αντικείμενο Σύμβασης

Η καθ' ύλην αρμοδιότητα της Αρχής εκτείνεται στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης συμβάσεων του Ν.4412/2016, συμφωνιών πλαίσιο, συμβάσεων παραχώρησης και δυναμικών συστημάτων αγορών, καθώς και των τροποποιήσεών τους, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ και ανεξάρτητα από τη φύση τους. Η κατά χρόνο αρμοδιότητα της Αρχής εκτείνεται σε διαφορές που αναφέρονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδόθηκαν ή συντελέστηκαν από την αναθέτουσα αρχή-αναθέτοντα φορέα στο πλαίσιο διαγωνιστικής διαδικασίας που ξεκινά:

1. για τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών και προμηθειών, μετά την 26η Ιουνίου 2017,
2. για τις δημόσιες συμβάσεις δημοσίων έργων και μελετών
3. τις συμβάσεις παραχώρησης με εκτιμώμενη αξία άνω των πέντε εκατομμυρίων διακοσίων είκοσι πέντε χιλιάδων (5.225.000) ευρώ χωρίς ΦΠΑ, μετά την 1η Ιανουαρίου 2018,
4. για τις δημόσιες συμβάσεις δημοσίων έργων και μελετών και
5. τις συμβάσεις παραχώρησης με εκτιμώμενη αξία από εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ έως τα πέντε εκατομμύρια διακόσιες είκοσι τέσσερις χιλιάδες εννιακόσια ενενήντα εννέα (5.224.999) ευρώ χωρίς ΦΠΑ, μετά την 1η Μαρτίου 2018.

Η ΑΕΠΠ συνεδριάζει²⁴ σε έως δέκα (10) κλιμάκια, αποτελούμενα το καθένα από τρία (3) Μέλη της. Όταν όμως η εκάστοτε αριθμητική διάρθρωση της Αρχής το απαιτεί, δύναται η στελέχωση Κλιμακίου να αποτελείται από περισσότερα των τριών (3) Μελών του, προς αποτελεσματικότερη και απρόσκοπτη διεκπεραίωση του έργου της Αρχής. Σε κάθε όμως περίπτωση, η εξέταση της προσφυγής γίνεται πάντοτε από τριμελή σύνθεση. Όταν πρόκειται για υπόθεση μεγάλης σπουδαιότητας ή προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, η Α.Ε.Π.Π. συνεδριάζει σε αυξημένη σύνθεση, όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κανονισμό Λειτουργίας της.

Η Α.Ε.Π.Π. συνεδριάζει και σε Ολομέλεια, υπό την προεδρία του Προέδρου της, κάθε φορά που ανακύπτει ζήτημα αρμοδιότητάς της, για θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη, η οποία συντάσσεται από τον Πρόεδρο της. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των Μελών που συμμετέχουν. Η Α.Ε.Π.Π., εκτός της λειτουργικής ανεξαρτησίας, απολαύει και οικονομικής²⁵ αυτοτέλειας, καλύπτοντας με ίδια μέσα τις δαπάνες λειτουργίας της και αμοιβής των Μελών και του προσωπικού της. Η διοίκηση και διαχείριση των πόρων της Α.Ε.Π.Π. ασκείται από αυτήν, ενώ διατάκτης των δαπανών της είναι ο Πρόεδρος. Για το έτος 2017, η οικονομική διαχείριση της Α.Ε.Π.Π. ασκήθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων χάριν διευκόλυνσης της έναρξης λειτουργίας της. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο αριθμός των προσφυγών ανά μήνα κατά το έτος 2017.

²⁴ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

²⁵ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

Διάγραμμα 14

Ανάλυση Προσφυγών ανα Μήνα

Τέλος πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η λειτουργία της Α.Ε.Π.Π. διέπεται από ένα ευρύ φάσμα εξειδικευμένων νόμων²⁶. Οι νόμοι αυτοί είναι :

➤ Ο Ν.4412/2016 (ΦΕΚ Α147/8-8-2016) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)». Η σύσταση της Α.Ε.Π.Π. προβλέπεται από τις διατάξεις του ΒΙΒΛΙΟΥ ΙV και ειδικότερα από τις διατάξεις των άρθρων 345 επόμε. του Ν. 4412/2016 που αφορά στην ενοποίηση του θεσμικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις και στην ενσωμάτωση των Ενωσιακών Οδηγιών 2014/24 και 2014/25

➤ Το ΠΔ 38/2017 (ΦΕΚ Α63/4-5-2017) «Κανονισμός Λειτουργίας Α.Ε.Π.Π.», με το οποίο ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα λειτουργίας της και ορίζονται τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία άσκησης των αρμοδιοτήτων της, οι συνεδριάσεις, ο

²⁶ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

μηχανισμός της εκ περιτροπής κατανομής των υποθέσεων, ο τρόπος λήψης αποφάσεων, τα κωλύματα συμμετοχής των Μελών, η συνδρομή δημοσίων αρχών και οικονομικών φορέων, ο πειθαρχικός έλεγχος των Μελών και κάθε άλλο θέμα λειτουργίας της

➤ Το ΠΔ 39/2017 (ΦΕΚ Α64/4-5-2017) «Κανονισμός Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών», το οποίο ορίζει τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία άσκησης και εξέτασης των προδικαστικών προσφυγών

➤ Το Π.Δ. 57/2017 (ΦΕΚ Α88/20-6-2017) «Οργανισμός της Α.Ε.Π.Π.», στο οποίο καθορίζονται η διοικητική διάρθρωση της Αρχής, οι αρμοδιότητές της και τα θέματα του προσωπικού της (θέσεις, προσόντα διορισμού, τρόπος επιλογής και πρόσληψης) και

➤ Το Π.Δ 58/2017 (ΦΕΚ Α88/20-6-2017) «Ειδικός Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισης Α.Ε.Π.Π.», στο οποίο ρυθμίζονται θέματα οικονομικής και εν γένει ταμειακής διαχείρισης της Αρχής, καθορισμού του τρόπου διάθεσης των πιστώσεών της και διενέργειας των κάθε είδους δαπανών της.

3.3 Η έννομη προστασία κατά το προσυμβατικό στάδιο των δημοσίων συμβάσεων

Οι αρχές της νομιμότητας, της διαφάνειας, της ισότητας των διοικουμένων, της φανεράς και χρηστής διοίκησης και οι αρχές του κράτους δικαίου σε συνδυασμό με την αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου καθιστούν απαραίτητη την παροχή έννομης προστασίας στους διοικουμένους. Οι πράξεις της Διοίκησης, νομικές ή υλικές, αλλά και οι παραλείψεις της υπόκεινται στην δικαστική κρίση είτε η διοίκηση δρα μονομερώς είτε δρα συνάπτοντας συμβάσεις. Τα συστατικά στοιχεία του κράτους δικαίου:

1. τα ατομικά δικαιώματα,

2. η δικαστική προστασία και
3. η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας

βρίσκονται σε πλήρη αρμονία με τις αρχές που δρα η διοίκηση και αποτελεί το εχέγγυο και την αναγκαία εκείνη συνθήκη που θα προασπίσει και θα θωρακίσει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι η αρχή της νομιμότητας που διέπει τη διοικητική δράση νοείται με τη θετική της έννοια: η διοίκηση οφείλει ή μπορεί να ενεργήσει μόνο ότι επιτρέπεται.

Η προστασία του διοικουμένου όπως προαναφέρθηκε παρέχεται και στα πλαίσια των δημοσίων συμβάσεων. Η έννομη προστασία διαφέρει ανάλογα με το χρονικό σημείο που βρίσκεται η διαδικασία σύναψης της σύμβασης και διακρίνεται στο προσυμβατικό στάδιο και στο στάδιο μετά την σύναψη της σύμβασης.

Ο Ν.4412/2016 με την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών κανονισμών και δη της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ θεσπίζει ειδική διαδικασία κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων η οποία αποτελείται από δύο μορφές ελέγχου: το διοικητικό και το δικαστικό.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 345 του Ν.4412/2016 καθιερώνει το νέο σύστημα παροχής ενόμου προστασίας²⁷, το οποίο αντικαθιστά το προϊσχύσαν σύστημα δικαστικής προστασίας του Ν.3886/2010. Ο προϊσχύσαν νόμος προέβλεπε υποχρεωτικά την άσκηση προδικαστικής προσφυγής ενώπιον της αναθέτουσας αρχής. Η προσφυγή αυτή ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την παραδεκτή άσκηση αίτησης ακυρώσεως και αίτησης ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον είτε του Διοικητικού Εφετείου είτε του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ο Ν.3886/2010 συνιστούσε και αυτός ενσωμάτωση των δικονομικών οδηγιών 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ, καθώς και μεταγενέστερων οδηγιών 2006/97/ΕΚ, 2007/66/ΕΚ και 2014/23/ΕΕ.

Η ιστορική αυτή αναδρομή φανερώνει και το έμπρακτο ενδιαφέρον του ευρωπαίου νομοθέτη να θεσπίσει έναν ενιαίο δικονομικό σύστημα παροχής έννομης προστασίας στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δικαιολογητικό θεμέλιο των νομοθετικών αλλαγών συνίσταται στην ανάγκη για απλοποίηση της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης στο προσυμβατικό στάδιο. Βασικό κίνητρο του νέου νομοθετικού πλαισίου είναι η αποτελεσματικότερη προστασία του διοικουμένου και η επιτάχυνση των διαδικασιών μέσω της προτίμησης ενός εξωδικαστικού τρόπου επίλυσης διαφορών.

---

²⁷ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα,Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.852

Το νέο σύστημα που καθιερώνει ο Ν.4412/2016 έχει ως βασικό πυρήνα την λειτουργία της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ) η οποία έχει ως κύρια αρμοδιότητα την εξέταση των προδικαστικών προσφυγών. Η ΑΕΠΠ συνιστά ανεξάρτητη διοικητική αρχή με έδρα την Αθήνα και απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας, διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και δεν υπόκειται σε έλεγχο ή εποπτεία από κυβερνητικά όργανα ή άλλες διοικητικές αρχές. Ο μοναδικός έλεγχος στον οποίο υπόκειται είναι ο έλεγχος της Βουλής όπως αναφέρεται στο άρθρο 347 του Ν.4412/2016. Η ΑΕΠΠ συστήθηκε με έργο την επίλυση διαφορών που προηγείται της σύναψης δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. Η παροχή του προβλεπόμενου τρόπου παροχής έννομης προστασίας δεν προσαρμόζεται ανάλογα με τη φύση της σύμβασης αλλά είναι κοινή για όλες τις συμβάσεις εφόσον οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων αφορούν συμβάσεις με προϋπολογισμένη αξία ανώτερη των 60.000 ευρώ.

Η παροχή έννομης προστασίας διακρίνεται στο διοικητικό καθώς και στο δικαστικό έλεγχο. Ο διοικητικός έλεγχος είναι η προδικαστική προσφυγή, η οποία κατά μία άποψη²⁸ έχει χαρακτήρα ενδικοφανούς²⁹ προσφυγής. Η προδικαστική προσφυγή εκδικάζεται από την ΑΕΠΠ και αφορά: είτε προσφυγή κατά πράξεων που εκδίδονται πριν από την σύναψη της σύμβασης βάσει του άρθρου 360 είτε η προσφυγή του άρθρου 368 για την κήρυξη της ακυρότητας της σύμβασης.

Ο δικαστικός έλεγχος αφορά την αίτηση αναστολής που αφορά την αναστολή της απόφασης της ΑΕΠΠ και την ακύρωση της, η οποία ασκείται στο Διοικητικό Εφετείο, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, το οποίο αποφαινεται αμετακλήτως. Επίσης, ο δικαστικός έλεγχος παρέχει και τη δικονομική δυνατότητα για άσκηση αγωγής αποζημιώσεως βάσει του άρθρου 373 του Ν.4412/2016. Ο διοικητικός έλεγχος προηγείται καθώς ο δικαστικός πραγματοποιείται βάσει της απόφασης που έχει εκδώσει η ΑΕΠΠ.

3.4 Ο διοικητικός έλεγχος κατά πράξεων πριν την σύναψη των συμβάσεων

---

²⁸ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.193

²⁹ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.193

Όπως προαναφέρθηκε ο διοικητικός έλεγχος αφορά την άσκηση προδικαστικής προσφυγής στην ΑΕΠΠ. Η προσφυγή αυτή αφορά όλα τα στάδια που μεσολαβούν μέχρι την οριστική κατάρτιση του πίνακα. Στο παρακάτω διάγραμμα αναφέρεται το στάδιο του οποίου η πλημμέλεια προσβάλλεται με την προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ:

Διάγραμμα 15

Ανάλυση Προσφυγών ανα Στάδιο Προβολής

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν οι βασικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση της προσφυγής όσο και οι γενικότερες συνέπειες που συνεπάγεται η άσκηση προσφυγής τόσο κατά πράξεων που εκδίδονται πριν την σύναψη της σύμβασης όσο και της προσφυγή για την κήρυξη της ακυρότητας της σύμβασης. Εν συντομία, ο ενδιαφερόμενος ασκώντας προδικαστική προσφυγή μπορεί να ζητήσει³⁰:

- i) προσωρινή προστασία,
- ii) ακύρωση παράνομης πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής ή

³⁰ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

iii) ακύρωση σύμβασης, η οποία έχει συναφθεί παράνομα³¹.

Το άρθρο 369 του Ν.4412/2016 αναφέρει ότι τα άρθρα 360,362,363 και 365 εφαρμόζεται και για τα δύο είδη των προσφυγών. Τα άρθρα αυτά αφορούν την νομιμοποίηση, τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η προσφυγή, την προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να ασκηθεί, το παράβολο που πρέπει να καταβληθεί καθώς και την διαδικασία εξέτασης της προσφυγής. Η προσφυγή πρέπει να στρέφεται κατά εκτελεστών πράξεων, δηλαδή πράξεων που έχουν εκτελεστό χαρακτήρα ή κατά παραλείψεων των αναθετουσών αρχών. Αν δεν ασκηθεί προσφυγή εναντίον αυτών των πράξεων ή παραλείψεων, τότε ο ενδιαφερόμενος δεν δύναται να προχωρήσει στη δικαστική ακύρωση της απόφασης της ΑΕΠΠ. Η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής συνιστά προϋπόθεση του παραδεκτού είτε της αίτησης αναστολής είτε της αιτήσεως ακυρώσεως.

Κατά τα άρθρα 362 του Ν.4412/2016 και 8 του Π.Δ. 39/2017, η προσφυγή κατατίθεται ηλεκτρονικά στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού και κοινοποιείται στην Α.Ε.Π.Π. με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Ως ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής θεωρείται η ημερομηνία ηλεκτρονικής καταχώρισης αυτής στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού. Δυνατότητα ηλεκτρονικής κατάθεσης της προσφυγής στην Α.Ε.Π.Π., μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, παρέχεται στις εξής περιπτώσεις: Σε περίπτωση τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.), η οποία όμως πρέπει να πιστοποιείται κατά τον οριζόμενο στην οικεία διάταξη τρόπο και όταν η διαγωνιστική διαδικασία δε διενεργείται μέσω του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. Στις περιπτώσεις αυτές, ως ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής θεωρείται η ημερομηνία παραλαβής της από την Α.Ε.Π.Π., μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου³².

Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να έχει δικαιολογημένο συμφέρον να του ανατεθεί η συγκεκριμένη σύμβαση και να έχει ή να ενδέχεται να υποστεί ζημιά από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής. Η πράξη ή η παράλειψη της διοίκησης πρέπει να αφορά παράβαση νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της εσωτερικής νομοθεσίας. Η προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να ασκηθεί η προσφυγή είναι αποκλειστική, η μη τήρηση της οδηγεί στην απαράδεκτη άσκηση της προσφυγής. Η προθεσμία για την υποβολή της προδικαστικής προσφυγής είναι 10 ή 15 ημέρες κατά

³¹ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα,Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.860

³² Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

περίπτωση. Η σημαντικότερη συνέπεια της προσφυγής είναι το ανασταλτικό της αποτέλεσμα: τόσο η άσκηση όσο και η προθεσμία για την άσκηση της προσφυγής αναστέλλει τη σύναψη της δημόσιας σύμβαση όχι όμως και την πρόοδο της διαγνωστικής διαδικασίας.

Η ΑΕΠΠ εξετάζει³³ τους πραγματικούς και νομικούς λόγους που επικαλείται ο ενδιαφερόμενος στην προσφυγή και απορρίπτει ή ακυρώνει την προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη ή επιβάλλει στον αναθέτοντα φορέα ορισμένη ενέργεια. Ο έλεγχος της ΑΕΠΠ είναι έλεγχος ουσίας αφού αφορά τόσο πραγματικά περιστατικά όσο και λόγους νομιμότητας. Η διαπλαστική όπως προαναφέρθηκε εξουσία της ΑΕΠΠ δεν την απαλλάσσει από την υποχρέωση να αποφαινεται αιτιολογημένα και εντός της προθεσμίας των 20 ημερών από την ημέρα εξέτασης της προσφυγής.

Η ΑΕΠΠ επίσης μπορεί να διατάξει είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου ή του παρεμβαίνοντος προσωρινά³⁴ μέτρα μέχρι την έκδοση της απόφασης επί της προσφυγής. Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στο άρθρο 366 παράγραφος 1 του Ν.4412/2016 και σκοπό έχει την ακόμα ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης. Σε περίπτωση αποδοχής προσφυγής κατά πράξης, η προσβαλλόμενη πράξη ακυρώνεται ολικώς ή μερικώς, ενώ σε περίπτωση προσφυγής κατά παράλειψης, ακυρώνεται η παράλειψη και η υπόθεση αναπέμπεται στην αναθέτουσα αρχή-αναθέτοντα φορέα για να προβεί στην οφειλόμενη ενέργεια. Η Α.Ε.Π.Π. δεν έχει εξουσία τροποποίησης ή μεταρρύθμισης της προσβαλλόμενης πράξης και κατά συνέπεια δεν υποκαθιστά την αναθέτουσα αρχή-αναθέτοντα φορέα και δε διορθώνει τις αποφάσεις της. Οι αναθέτουσες αρχές-αναθέτοντες φορείς υποχρεούνται να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις της Α.Ε.Π.Π., ενώ οι εν λόγω αποφάσεις υπόκεινται αποκλειστικά στα ένδικα βοηθήματα της αίτησης αναστολής και της αίτησης ακύρωσης, όπως προβλέπεται από το άρθρο 372 του Ν. 4412/2016.³⁵

Η προσφυγή που αφορά την κήρυξη της ακυρότητας³⁶ της σύμβασης επιτρέπεται για ορισμένους μόνο λόγους, περιοριστικά αναφερόμενους και περιγραφόμενους στο άρθρο 368 του Ν.4412/2016. Η προθεσμία είναι 30 ημέρες από την επόμενη της δημοσίευσης της απόφασης της σύναψης της σύμβασης. Και η προσφυγή ακυρότητας παράγει ανασταλτικό αποτέλεσμα, ενώ η τελεσφόρηση της

³³ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

³⁴ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.860

³⁵ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

³⁶ Κύβελος Σ.(2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.137

προσφυγής και η κήρυξη της ακυρότητας έχει ως αποτέλεσμα την αναδρομική ακυρότητα. Στην περίπτωση αυτή οι εκατέρωθεν αξιώσεις των μερών διέπονται βάσει του αδικαιολόγητου πλουτισμού των άρθρων 904 επ.ΑΚ. Λόγοι για την κήρυξη της ακυρότητας συνιστούν:

1. η ανάθεση της σύμβασης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση της προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,
2. η μη τήρηση της υποχρέωσης αναστολής σύναψης της σύμβασης κατ'εφαρμογήν του άρθρου 364 του Ν.4412/2016 καθώς και
3. η περίπτωση σύναψης συμφωνίας πλαισίου και εφαρμογής δυναμικού συστήματος αγορών.

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα αναλυθούν οι δυνατότητες που παρέχονται στον ενδιαφερόμενο να ασκήσει δικαστικά τις αξιώσεις του. Η δικαστική προσφυγή ακολουθεί τη διοικητική που αναλύθηκε προηγουμένως αφού η δικαστική προστασία προϋποθέτει πρώτα την άσκηση προδικαστικής προσφυγής. Η απευθείας προσφυγή στη δικαστική προστασία δεν προβλέπεται από το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο θεσπίζει πρώτιστα διοικητικές διαδικασίες επίλυσης διαφορών χάριν ταχύτερης απονομής δικαιοσύνης και αποφόρτισης του όγκου εργασίας των διοικητικών δικαστηρίων. Ο ενδιαφερόμενος καταφεύγει στη δικαστική εξουσία θέλοντας να προσβάλει την απόφαση της ΑΕΠΠ, η προσβολή αυτή χρονικά τοποθετείται πριν τη σύναψη της σύμβασης.

3.5 Η δικαστική προστασία που προηγείται της σύναψης της σύμβασης

Ο ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει δικαιολογημένα το έννομο συμφέρον δύναται να ζητήσει την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης της ΑΕΠΠ και την ακύρωση της ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου. Το κατά τόπον αρμόδιο είναι το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής, το οποίο με τριμελή σύνθεση αποφαινεται αμετακλήτως. Το Διοικητικό Εφετείο αποφαινεται αμετακλήτως για όλες τις διαφορές του προσυμβατικού σταδίου. Έτσι ο ενδιαφερόμενος³⁷ καθώς και η αναθέτουσα αρχή

---

³⁷ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.862

αν η ΑΕΙΠΠ έκανε δεκτή την προδικαστική προσφυγή του άλλου μέρους έχουν τη δυνατότητα και της προσωρινής (αίτηση αναστολής) και της οριστικής (αίτηση ακυρώσεως) δικαστικής προστασίας.

Σημαντική καινοτομία που καθιερώνεται με το άρθρο 372 του Ν. 4412/2016 είναι ότι η αίτηση αναστολής³⁸ που δεν χρειάζεται να ασκείται παράλληλα με την αίτηση ακυρώσεως. Η κύρια δικαστική προστασία στοχεύει στην ακύρωση της απόφασης. Δικονομικά το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακυρώσεως του Π.Δ. 18/1989 απονέμει το δικαίωμα της οριστικής δικαστικής προστασίας. Στο Συμβούλιο της Επικρατείας υπάγονται διαφορές από την ανάθεση: συμβάσεων παραχώρησης έργων ή υπηρεσιών, δημοσίων συμβάσεων οι οποίες υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), δημοσίων συμβάσεων των εξαιρούμενων τομέων (Οδηγία 2014/25/ΕΕ) και δημοσίων συμβάσεων του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ με προϋπολογισμό μεγαλύτερο των 15.000.000 ευρώ.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΙΚ. ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ

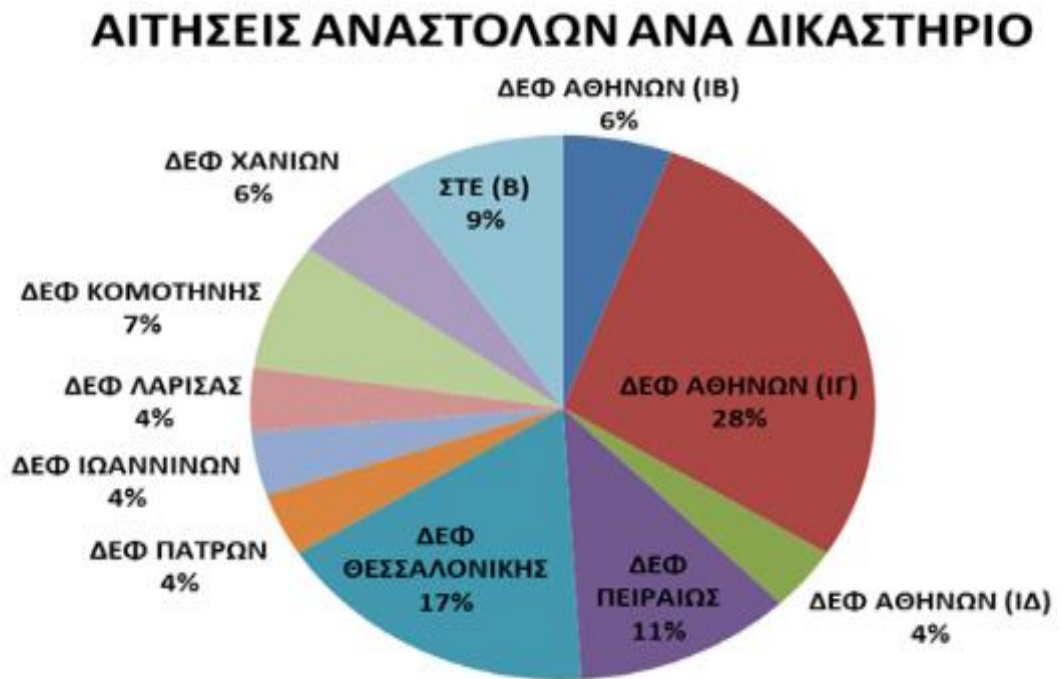

Διάγραμμα 16

Ανάλυση Αποφάσεων επί Αιτήσεων Αναστολής

³⁸ Κύβελος Σ.(2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.148

Στο παραπάνω διάγραμμα καθώς και στα διαγράμματα παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, στατιστικά και ποσοστά των δικαστικών αποφάσεων που αποφαίνονται για τις αιτήσεις αναστολής και ακυρώσεως των ενδιαφερομένων που προσβάλλουν αποφάσεις της ΑΕΠΠ για το έτος 2017. Στο ως άνω διάγραμμα παρουσιάζονται τα ποσοστά που έγιναν δεκτές οι αιτήσεις αναστολής, στο δεύτερο διάγραμμα το δικαστήρια που επιλήφθηκαν των διαφορών και στο τρίτο κατά σειρά το ποσοστό των αιτήσεων αναστολών και ακυρώσεως επί το σύνολο των οριστικών αποφάσεων της ΑΕΠΠ.

Διάγραμμα 17

Ανάλυση Προσφυγών ανα Στάδιο Γεωγραφική Περιοχή των Αναθετουσών Αρχών-Αναθετόντων Φορέων

Πίνακας 4

Αιτήσεις και Δεκτές Αιτήσεις Ενώπιον Δικαστηρίων επί των Αποφάσεων (%)

ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α.Ε.Π.Π.	ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ/ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (%)	ΔΕΚΤΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ/ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (%)	ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΚΥΡΩΣΕΩΣ/ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	ΔΕΚΤΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΚΥΡΩΣΕΩΣ/ ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (%)
218	24,31%	1,83%	0,46%	-

Τέλος, το άρθρο 373 του Ν.4412/2016 παρέχει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο που αποκλείστηκε από τις διαδικασίες σύναψης σύμβασης κατά παρέκκλιση ευρωπαϊκών κανόνων ή κανόνων του εσωτερικού δικαίου να αξιώσει αποζημίωση³⁹ από την ανατέθουσα αρχή. Και στο σημείο αυτό εφαρμόζονται οι διατάξεις 197,198 ΑΚ με αρμόδιο δικαστήριο το διοικητικό ή το πολιτικό ανάλογα με το εάν η διαφορά είναι ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου. Το ένδικο βοήθημα που μέσω αυτού ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει αυτή την αξίωση είναι η αγωγή. Η ευδοκίμηση του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής απαιτεί την ευδοκίμηση σε προγενέστερο στάδιο την ακύρωση της πράξης ή της παράλειψης από την ΑΕΠΠ.

3.6 Έννομη προστασία για συμβάσεις κάτω του ορίου των 60.000 ευρώ

Οι δυνατότητες προσφυγής έχουν ως απαραίτητη προϋπόθεση η σύμβαση λόγω της οποίας δημιουργούνται διαφορές μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών να είναι πάνω από 60.000 ευρώ. Το άρθρο 127 του Ν.4412/2016 προβλέπει την διαδικασία⁴⁰ που

³⁹ Κύβελος Σ.(2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.166

⁴⁰ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

ασκείται ένσταση στις δημόσιες συμβάσεις κάτω του ορίου των 60.000 ευρώ. Η ένσταση πρέπει να ασκηθεί μέσα σε πέντε μέρες μετά την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης. Σύμφωνα με το άρθρο 127 παρ. 2 η ένσταση υποβάλλεται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, η οποία εντός 10 ημερών αποφασίζει, ενώ πρέπει να τονιστεί ότι η πάροδος των δέκα ημερών συνεπάγεται την απόρριψη της ένστασης. Η απόρριψη αυτή συνιστά μία μορφή σιωπηρής απόρριψης, ενώ πρέπει να προστεθεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση του παραδεκτού της άσκησης της ένστασης συνιστά και η καταβολή παραβόλου ποσού 1% επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

Όλες οι παραπάνω δυνατότητες προσφυγής δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο προστασίας του διοικουμένου. Η καινοτομία των νέων ρυθμίσεων, σύμφωνα με τις Οδηγίες 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκαν, συνίσταται στο ότι προκρίθηκε σύστημα έννομης προστασίας κατά τη διαδικασία ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, με το οποίο οι εξουσίες λήψης προσωρινών μέτρων, ακύρωσης παρανόμων αποφάσεων των αναθετουσών αρχών και των αναθετόντων φορέων ανατέθηκαν, το πρώτον, σε μία ανεξάρτητη διοικητική αρχή, η οποία περιβάλλεται, τόσο σε επίπεδο οργάνου όσο και των Μελών της, με τα εγγύα λειτουργικής ανεξαρτησίας και όχι σε δικαστήριο. Η επιλογή αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις του Συντάγματος «περί οργάνωσης και δικαιοδοσίας των δικαστηρίων», εφόσον δεν ανατέθηκε στην Α.Ε.Π.Π. η αρμοδιότητα επίλυσης διαφορών με δύναμη δεδικασμένου, αλλά η άσκηση διοικητικού έργου, το οποίο δεν διαφέρει από το έργο των άλλων διοικητικών οργάνων που αποφαινόμενοι επί ενδικοφανών προσφυγών⁴¹.

3.7 Σύνοψη διοικητικού-δικαστικού ελέγχου πριν την σύναψη

Συνοψίζοντας το νέο πλαίσιο επίλυσης των διαφορών στο πριν την εκτέλεση της σύμβασης εναρμονίζεται πλήρως με το πνεύμα του ευρωπαϊού νομοθέτη. Η ταχύτητα, η ευελιξία και η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών επιτυγχάνονται μέσω της λειτουργίας της ΑΕΠΠ. Πρώτα, η διοικητική προστασία αφορά την άσκηση προσφυγής ενώπιον της ΑΕΠΠ για πράξεις ή παραλείψεις της αναθέτουσας αρχής καθώς και την άσκηση προσφυγής για την ακύρωση της σύμβασης. Σημαντική παρατήρηση στο στάδιο του διοικητικού ελέγχου συνιστά το γεγονός ότι η άσκηση της

---

⁴¹ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

προδικαστικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση παραδεκτού της άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως ή αναστολής ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών δικαστηρίων.

Επίσης, με νομολογία του ΣΤΕ έχει κριθεί ότι είναι απαράδεκτη η δεύτερη προσφυγή που ασκείται κατά της ίδιας πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν το πόσο σημαντική και καίρια είναι η ύπαρξη του θεσμού της ΑΕΠΠ, αφού σε μεγάλο βαθμό καθορίζει και την έκταση του δικαστικού ελέγχου που θα ακολουθήσει. Η όλη διαδικασία πραγματοποιείται με την ηλεκτρονική κατάθεση των δικογράφων της προσφυγής και της παρέμβασης, ακόμα μία καινοτομία συμβατή με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες.

Η διαδικασία εξέτασης της προσφυγής αναλύεται σε επί μέρους άρθρα του νόμου. Κατά τα άρθρα 365 του Ν. 4412/2016 και 9 έως 13 του Π.Δ. 39/2017, μετά την κατάθεση της προδικαστικής προσφυγής και την καταχώρισή της, η Α.Ε.Π.Π. καλεί, το αργότερο την επομένη ημέρα της καταχώρισης, την αναθέτουσα αρχή-αναθέτοντα φορέα να της διαβιβάσει τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης, τις απόψεις της επί της προσφυγής και τα αποδεικτικά κοινοποίησης στους ενδιαφερόμενους τρίτους το αργότερο εντός δέκα (10) ημερών. Η δεκαήμερη προθεσμία αποστολής αρχίζει, στην περίπτωση κατάθεσης της προσφυγής στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, από την ημέρα κατάθεσης αυτής. Όταν η προσφυγή κατατίθεται στην Α.Ε.Π.Π. μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της, η προθεσμία αυτή αρχίζει από την ημέρα κοινοποίησης στην αναθέτουσα αρχή της κατάθεσης της προσφυγής. Και στις δυο παραπάνω περιπτώσεις η διαβίβαση γίνεται ηλεκτρονικά. Η παράλειψη συμμόρφωσης της αναθέτουσας αρχής στο αίτημα της Α.Ε.Π.Π. για έγκαιρη αποστολή του φακέλου και των απόψεών της, συνεπάγεται:

- τη στοιχειοθέτηση ιδιαίτερου πειθαρχικού αδικήματος των αρμοδίων για τις παραληφθείσες ενέργειες υπαλλήλων και
- τον καταλογισμό στην αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα, υπό προϋποθέσεις, χρηματικής κύρωσης ανάλογης με τη βαρύτητα της παράβασης.

Επιπλέον, ο σχηματισμός⁴² που εξετάζει την προσφυγή μπορεί να συνάγει τεκμήριο ομολογίας της αναθέτουσας αρχής-αναθέτοντα φορέα για την πραγματική βάση των ισχυρισμών του προσφεύγοντος. Το ίδιο τεκμήριο μπορεί να θεωρηθεί ότι συντρέχει και στην περίπτωση κατά την οποία, τα στοιχεία που έχουν αποσταλεί είναι,

---

⁴² Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

κατά την αιτιολογημένη κρίση του οικείου σχηματισμού, ελλιπή και δεν επαρκούν για τον έλεγχο του βάσιμου των προβαλλομένων αιτιάσεων.

Τέλος, η δυνατότητα της ΑΕΠΠ να εκδώσει προσωρινά μέτρα⁴³ συνιστά ακόμα μία καινοτομία του νέου νόμου. Κατά τα άρθρα 366 του Ν. 4412/2016 και 15 του Π.Δ.39/2017, ο σχηματισμός της Α.Ε.Π.Π. ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η εξέταση προδικαστικής προσφυγής, μπορεί ύστερα από αίτημα του προσφεύγοντος, το οποίο περιλαμβάνεται στην προσφυγή ή αυτεπαγγέλτως, να εκδώσει απόφαση αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης και να ορίσει τα κατάλληλα προσωρινά μέτρα που πρέπει να ληφθούν έως ότου αποφανθεί για την προδικαστική προσφυγή.

Η έκδοση της απόφασης χωρεί εντός δέκα (10) ημερών από την επομένη της χρέωσης της υπόθεσης στο Κλιμάκιο και μετά από κλήση της αναθέτουσας αρχής-αναθέτοντα φορέα προ τριών (3) ημερών και οπωσδήποτε όχι πέραν της αποκλειστικής προθεσμίας των είκοσι (20) ημερών από την εξέταση της προσφυγής που ορίζεται από την οικεία διάταξη για την έκδοση της οριστικής απόφασής του. Με την απόφαση λήψης προσωρινών μέτρων το Κλιμάκιο μπορεί να διατάσσει τα κατάλληλα εκείνα προσωρινά μέτρα για να επανορθωθεί η εικαζόμενη παράβαση ή να αποτραπεί η ζημία των θιγομένων συμφερόντων, όπως η αναστολή της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης ή εκτέλεσης οποιασδήποτε απόφασης που λαμβάνει η αναθέτουσα αρχή-αναθέτων φορέας. Με την ίδια απόφαση μπορεί να διατάσσεται και η άρση της απαγόρευσης σύναψης της σύμβασης, εάν το Κλιμάκιο διαπιστώσει την ύπαρξη τέτοιου λόγου και κάνει περί τούτου απλή μνεία. Τέτοιο λόγο συνιστά το προδήλως απαράδεκτο ή το προδήλως αβάσιμο της προδικαστικής προσφυγής.

Τέλος, το Κλιμάκιο μπορεί να αποφασίσει να μη χορηγήσει προσωρινά μέτρα, αν κρίνει, ύστερα από στάθμιση όλων των συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών που ενδέχεται να ζημιωθούν, καθώς και του δημοσίου συμφέροντος, ότι οι πιθανές αρνητικές συνέπειες από τη χορήγηση των προσωρινών μέτρων είναι περισσότερες από τα οφέλη. Η παραπάνω δυνατότητα προσδίδει ένα διαπλαστικό χαρακτήρα στη λειτουργία της ΑΕΠΠ. Η ΑΕΠΠ συμβάλει δυναμικά στην επίλυση των διαφορών και δεν παραμένει μία διοικητική αρχή που απλά ανιχνεύει τα όρια της νομιμότητας. Η ΑΕΠΠ διεισδύει στην ουσία της διαφοράς με σκοπό να βρει τη βέλτιστη λύση και δεν εξετάζει αποστασιοποιημένα τα γεγονότα.

---

⁴³ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017). Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

Η παρεχόμενη στους ενδιαφερόμενους έννομη προστασία στο στάδιο πριν την εκτέλεση της σύμβασης ολοκληρώνεται με την δικαστική έννομη προστασία. Η οριστική αυτή έννομη προστασία περιγράφεται στο άρθρο 372 επ. Σύμφωνα με το άρθρο 372, όποιος έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ζητήσει την αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης της ΑΕΠΠ και την ακύρωσή της ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου της έδρας της αναθέτουσας αρχής, το οποίο αποφαινεται αμετακλήτως. Δικαίωμα άσκησης των ίδιων ενδίκων βοηθημάτων έχει και η αναθέτουσα αρχή, αν η ΑΕΠΠ κάνει δεκτή την προδικαστική προσφυγή.

Η αίτηση αναστολής κατατίθεται στο αρμόδιο δικαστήριο μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την έκδοση της απόφασης επί της προδικαστικής προσφυγής. Για την άσκηση της αιτήσεως αναστολής κατατίθεται παράβολο 0,1% της προϋπολογισθείσας αξίας (από 500 έως 5.000 ευρώ). Με την κατάθεση της αιτήσεως αναστολής η προθεσμία άσκησης της αίτησης ακύρωσης διακόπτεται και αρχίζει εκ νέου από την επίδοση της σχετικής απόφασης.

Περαιτέρω, σύμφωνα⁴⁴ με το ίδιο άρθρο 372, η αίτηση ακύρωσης ασκείται ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου της έδρας της αναθέτουσας αρχής μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από τον διάδικο που πέτυχε υπέρ αυτού την αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης από την επίδοση της απόφασης αυτής, διαφορετικά αίρεται αυτοδικαίως η ισχύς της αναστολής. Όσον αφορά, όμως, τις διαφορές από την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης έργων ή υπηρεσιών, δημοσίων συμβάσεων οι οποίες υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), δημοσίων συμβάσεων των εξαιρούμενων τομέων (Οδηγία 2014/25/ΕΕ), αρμοδιότητα έχει το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το αυτό ισχύει και για τις διαφορές από την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ με προϋπολογισμό μεγαλύτερο των 15.000.000 ευρώ.

Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις, αφορούν τη παροχή έννομης προστασίας κατά το στάδιο πριν την εκτέλεση της σύμβασης. Όλο το δικονομικό αυτό πλαίσιο είναι εμπνευσμένο από την οπτική του ευρωπαϊού νομοθέτη όπως έχει ήδη αναφερθεί. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, επίκεντρο της προβληματικής συνιστά η παροχή έννομης προστασίας σε στάδιο μετά την οριστική και μη δυνάμενης να ακυρωθεί κατάρτιση της σύμβασης, δηλαδή κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης. Το πλαίσιο αυτό διέπεται από άλλους δικονομικούς κανόνες που θα αναλυθούν πιο διεξοδικά. Σημαντική είναι η

---

⁴⁴ Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017.

συνειδητοποίηση των διαφορετικών σταδίων όπου παρέχεται έννομη προστασία :κατά το προσυμβατικό και κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί αναλύεται η έννομη προστασία κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων.

3.8 Έννομη προστασία κατά την εκτέλεση της σύμβασης

Η έννομη προστασία δεν παρέχεται μόνο στο προσυμβατικό στάδιο, αλλά επεκτείνεται και στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης. Το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης είναι το στάδιο που παρακολουθεί την πορεία και την εξέλιξη της σύμβασης στο πιο «ζωτικό» της τμήμα, στο χρονικό σημείο που αυτή εκτελείται.

Ως διαφορές που σχετίζονται με την εκτέλεση είναι αυτές που έχουν ως αιτία την σύμβαση και ανάγονται ειδικότερα στο κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεση αυτής, καθώς επίσης και σε οποιαδήποτε άλλη αξίωση παρεπόμενη της σύμβασης⁴⁵.Καθοριστικής σημασίας είναι η έννοια της διοικητικής διαφοράς. Ο καθορισμός της έννοιας εξαρτά και τη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων.

Βασικό συστατικό της διοικητικής διαφοράς είναι η διατάραξη μίας έννομης σχέσης διοικητικού δικαίου εκ μέρους της Διοίκησης. Η έννομη σχέση διοικητικού δικαίου βασίζεται στην νομική ανισότητα των μερών, αφού η διοίκηση βρίσκεται σε σχέση υπεροχής σε σχέση με τον ιδιώτη. Η διατάραξη αυτή μπορεί να συνιστά προϊόν πράξης διοικητικής με ατομικό χαρακτήρα, είτε πράξεις κανονιστικής είτε υλικής ενέργειας είτε άλλης μορφής διοικητικής δράσης.

Ο καθορισμός της δικαιοδοσίας, της αρμοδιότητας και της διαδικασίας επίλυσης εξαρτώνται από αυτή την διάκριση, εάν η διαφορά είναι ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου. Από τις διατάξεις του Συντάγματος και δη από το άρθρο 94 παρ. 3 οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου από δημόσιες συμβάσεις υπάγονται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων, ενώ βάσει του άρθρου 94 παρ.1 στην δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων είναι και εκείνες οι διαφορές που πηγάζουν από διοικητικές συμβάσεις, όπως και οι αξιώσεις αποζημίωσης κατά του δημοσίου και των ΝΠΔΔ. Επομένως, εάν στην ίδια έννομη σχέση η διατάραξη προέρχεται από τον ιδιώτη, η

---

⁴⁵ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 822

διαφορά είναι ιδιωτικού δικαίου, ενώ αν προέρχεται από τη Διοίκηση η διαφορά είναι ιδιωτικού δικαίου. Συνοπτικά, τα διακριτικά γνωρίσματα της διοικητικής διαφοράς είναι :

- η παρουσία του κράτους ή άλλου φορέα δημόσιας εξουσίας από τη μία και
- του ιδιώτη ή ενός αυτοδιοικούμενου οργανισμού από την άλλη πλευρά της επίμαχης έννομης σχέσης, η οποία αμφισβητείται, καθώς και η εφαρμογή των κανόνων του ουσιαστικού διοικητικού δικαίου.

Ο Ν.4412/2016 εμπεριέχει όλο το φάσμα των δημοσίων συμβάσεων επιχειρώντας να ενοποιήσει μία δαιδαλώδη νομοθεσία όπου το καθεστώς νομικής αβεβαιότητας κυριαρχούσε. Ωστόσο, σε επίπεδο δικαστικής προστασίας ,πλην των καινοτομιών που θεσπίζει ο Ν.4412/2016 για τις δημόσιες συμβάσεις δημοσίων έργων, στις άλλες συμβάσεις ισχύουν οι γενικοί κανόνες της διοικητικής δικονομίας. Οι διατάξεις αυτές του Ν.1406/83(άρθρο 1 παρ.1 και 2 περ. η' και ι', άρθρο 2 παρ.2) και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 1) θεμελιώνουν την δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων ουσίας για τις συμβατικές διαφορές της διοικητικής σύμβασης. Το ειδικότερο περιεχόμενο του αντικειμένου της δίκης μπορεί να ποικίλει αφορώντας είτε αποζημίωση, είτε καταβολή ανταλλάγματος ή παρεχόμενης παροχής.

Το καθ'ύλην αρμόδιο δικαστήριο είναι το Διοικητικό Εφετείο της αρμόδιας Περιφέρειας. Αν η σύμβαση δεν έχει καταρτιστεί οι διαφορές που «γεννιούνται» είναι ακυρωτικές. Μετά την κατάρτιση της διοικητικής σύμβασης περατώνεται η σύνθετη διοικητική ενέργεια της όλης διοικητικής διαδικασίας Η πράξη κατακύρωσης ενσωματώνεται στην διοικητική σύμβαση και έτσι ολοκληρώνεται η όλη διοικητική διαδικασία.

Συνεπώς, οι διαφορές ουσίας, δηλαδή η διατάραξη των σχέσεων διοικητικού δικαίου στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης, προϋποθέτουν την οριστική κατάρτιση της σύμβασης και την ύπαρξη έγκυρου και νόμιμου συμβατικού δεσμού. Οι διαφορές που δημιουργούνται επιλύονται στο αρμόδιο Διοικητικό Εφετείο και αφορούν το κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεση αυτής. Ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο αφορά τον χαρακτηρισμό της επίδικης διαφοράς (από τον οποίο θα καθοριστεί η αρμοδιότητα του δικαστηρίου) είναι η παγιωμένη νομολογία η οποία αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει διασταλτικά την έννοια της διοικητικής διαφοράς και της θεμελίωσης της αρμοδιότητας του Διοικητικού Εφετείου. Η στάση αυτή της νομολογίας αποτελεί

εξαίρεση από τον κανόνα⁴⁶ ότι οι ειδικές και εξαιρετικού χαρακτήρα διατάξεις ερμηνεύονται στενά.

Σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου θα μπορούσε να ειπωθεί πως η διοικητική νομοθεσία και οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, προβλέπουν ορισμένους ειδικότερους κανόνες αναφορικά με τη λύση και την εκτέλεση των διοικητικών συμβάσεων⁴⁷.

Το άρθρο 334 του Ν.4412/2016 αναφέρει ότι κατά την εκτέλεση των συμβάσεων εφαρμόζονται:

- α) οι διατάξεις των άρθρων 222 έως 338 του Ν.4412/2016,
- β) συμπληρωματικά τα άρθρα 134 έως 221 του προαναφερθέντος νόμου,
- γ) οι όροι της σύμβασης και
- δ) συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

Συνοπτικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι στις συναλλακτικές συμβάσεις όπως των προμηθειών ή των δημοσίων έργων τα δικαιώματα του αναθέτοντα φορέα είναι η κήρυξη του αντισυμβαλλόμενου έκπτωτου καθώς και η επιβολή προστίμων ή ποινικών ρητρών, ενώ ρυθμίζουν αντίστοιχα δικαιώματα και του αναδόχου. Άλλοι τέτοιοι κανόνες, απόρροια των γενικών αρχών του δικαίου και της επιδίωξης δημοσίου συμφέροντος, είναι η δυνατότητα του αναθέτοντα φορέα να μεταβάλει μονομερώς τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης. Επίσης, δύναται να προβλεφτεί όρος για την αναπροσαρμογή χρηματικών παροχών με σκοπό τη διατήρηση του οικονομικού θεμελίου της σύμβασης⁴⁸.

Η έννοια της διατήρησης του οικονομικού θεμελίου έχει ως νομική βάση την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων 200 και 388 ΑΚ και σκοπεύει στην διατήρηση της σχέσης αξίας των παροχών των δύο μερών ενόψει μεταβολών και οικονομικών συγκυριών. Οι κανόνες που διέπουν την συμβατική ευθύνη του συμβαλλομένου Δημοσίου ή ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ εάν αφορούν ευθύνη κατά το ιδιωτικό δίκαιο εφαρμόζεται το άρθρο 104 ΕισΝΑΚ, ενώ εάν η διοικητική σύμβαση δεν σχετίζεται με την ιδιωτική

⁴⁶ Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 826

⁴⁷ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα,σελ.185

⁴⁸ Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017)Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα,σελ.189

περιουσία του Δημοσίου ή ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ , η ευθύνη αυτών ρυθμίζεται από τους κανόνες των άρθρων 105 και 106 ΕισΝΑΚ. Οι διαφορές αυτές έχουν χαρακτήρα διοικητικών διαφορών ουσίας και ανήκουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου.

Σε δικονομικό επίπεδο, όπως προαναφέρθηκε, θεμελιώνεται αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου μέσω της άσκησης των ενδίκων βοηθημάτων της προσφυγής ουσίας και της αγωγής. Όπως και στο προσυμβατικό στάδιο, έτσι και στο στάδιο της εκτέλεσης παρέχεται τόσο οριστική δικαστική προστασία όσο και προσωρινή με την άσκηση αναστολής εκτέλεσης αλλά μόνο επί διαφορών από συμβάσεις κατασκευής δημοσίων έργων. Ο Ν. 4412/2016 κάνει ειδική μνεία με την παράθεση αρκετών άρθρων για την ακριβή διαδικασία με την παρέχεται η έννομη προστασία σε αυτού του είδους της σύμβασης. Τα άρθρα αυτά είναι τα 174,175,176 του Ν.4412/2016 και προβλέπουν τόσο τη διοικητική ,τη δικαστική αλλά και τη δυνατότητα διαιτητικής επίλυσης των διαφορών. Για τις άλλες συμβάσεις, όπως των προμηθειών και των υπηρεσιών, το δικονομικό καθεστώς⁴⁹ έννομης προστασίας σκιαγραφείται από τις προαναφερόμενες διατάξεις του Ν.1406/83(άρθρο 1 παρ.1 και 2 περ. η' και ι',άρθρο 2 παρ.2) και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 1), με την γενική δικονομική διαδικασία που ακολουθείται στις διατάξεις των παραπάνω νόμων. Οι ειδικότερες διατάξεις των άρθρο 174,175 και του νόμου αφορούν τις συμβάσεις δημοσίων έργων και προβλέπουν διαφορετικές διαδικασίες σε επίπεδο διοικητικού, δικαστικού και διαιτητικού πεδίου παροχής έννομης προστασίας.

Η ειδική μνεία για τις δημόσιες συμβάσεις δημοσίων έργων περιγράφεται στα άρθρα 174,175,176 του Ν.4412/2016. Η έννομη προστασία διαρθρώνεται τμηματικά αφού πρώτα θεσπίζεται διοικητική προστασία, επί την απόφαση της οποίας ακολουθεί και η δικαστική. Πιο αναλυτικά στο άρθρο 174 προβλέπεται λεπτομερειακά ο διοικητικός έλεγχος. Έτσι κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της διευθύνουσας υπηρεσίας, που προσβάλλουν για πρώτη φορά δικαίωμα του αναδόχου, χωρεί ένσταση.

Η ένσταση απευθύνεται στον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών ή στο κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο, και ασκείται με επίδοση σε αυτούς με δικαστικό επιμελητή μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δύο (2) μηνών από την κοινοποίηση της πράξης ή τη συντέλεση της

---

⁴⁹ Ράικος Δ.(2017)Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.723

παράλειψης, εκτός αν σε ειδικές περιπτώσεις ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα τίτλο I, κοινοποιείται δε εντός της ανωτέρω προθεσμίας και στην υπηρεσία που έχει εκδώσει την προσβαλλόμενη πράξη. Η ανωτέρω κοινοποίηση δύναται να διενεργηθεί και με ταχυδρομική αποστολή επί αποδείξει.

Ένσταση ασκείται επίσης και κατά αποφάσεων ή πράξεων της προϊσταμένης αρχής ή του κυρίου του έργου, εφόσον με τις αποφάσεις ή πράξεις αυτές προκαλείται διαφωνία για πρώτη φορά.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση η προθεσμία για την άσκηση της ένστασης αρχίζει από την κοινοποίηση της απόφασης ή της πράξης στον ανάδοχο. Η διευθύνουσα υπηρεσία ή η προϊσταμένη αρχή οφείλουν, κατά την έκδοση των πράξεων ή αποφάσεών τους, να μνημονεύουν τη δυνατότητα άσκησης ένστασης, την ανατρεπτική προθεσμία για την άσκησή της, το αποφαινόμενο όργανο, καθώς και τις συνέπειες από τη μη άσκησή της, κατά τα προβλεπόμενα στο εδάφιο α' της παρ. 2 του άρθρου 175. Με την ένσταση εξετάζεται τόσο η νομιμότητα της πράξης ή παράλειψης όσο και η ουσία της υπόθεσης. Ο Υπουργός ή το κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο υποχρεούται να εκδώσει και κοινοποιήσει την απόφασή του μέσα σε τρεις (3) μήνες από την κατάθεση της ένστασης, μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου.

Η ένσταση πρέπει να αναφέρει την πράξη ή την παράλειψη, κατά της οποίας στρέφεται, σύντομο ιστορικό της σύμβασης και της διαφωνίας, τους λόγους, στους οποίους στηρίζει τις απόψεις του αυτός που υποβάλλει την ένσταση και ορισμένα αιτήματα. Η διευθύνουσα υπηρεσία ή η προϊσταμένη αρχή, κατά περίπτωση, υποχρεούνται μέσα σε είκοσι (20) εργάσιμες ημέρες από την άσκηση της ένστασης να διαβιβάσουν στο Τεχνικό Συμβούλιο τις απόψεις τους επί αυτής και το φάκελο της υπόθεσης, ο οποίος περιλαμβάνει τα συμβατικά τεύχη ή αντίγραφά τους. Η παράλειψη αυτή αποτελεί πειθαρχική παράβαση και επιβάλλονται οι πειθαρχικές ποινές που προβλέπονται στο άρθρο 141. Τα συμβατικά τεύχη μπορεί να τα προσκομίσει και αυτός που υποβάλλει την ένσταση. Ένσταση μπορεί να ασκήσει και ο κύριος του έργου, εφόσον δεν είναι το Δημόσιο και η προϊσταμένη αρχή δεν ανήκει στον κύριο του έργου.

Αν η αρμοδιότητα για την απόφαση επί ενστάσεων ασκείται από όργανο του κυρίου του έργου, επί ενστάσεων του προηγούμενου εδαφίου αποφασίζει ο Υπουργός που εποπτεύει τον κύριο του έργου και αν δεν υφίσταται εποπτεία, ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών. Προκειμένου να συζητηθεί η ένσταση στο Τεχνικό Συμβούλιο, η αρμόδια για την εισήγηση υπηρεσία, σε συνεννόηση με τη Γραμματεία

του Συμβουλίου καλεί με έγγραφη πρόσκλησή της τον ανάδοχο να παραστεί, σε ορισμένη ημέρα και ώρα και πάντως όχι νωρίτερα από δέκα (10) ημέρες από την επίδοση της πρόσκλησης, αυτοπροσώπως ή με νόμιμα εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο στη συνεδρίαση του Συμβουλίου, για να υποστηρίξει τις απόψεις του και να δώσει κάθε σχετική πληροφορία ή διευκρίνιση που θα ζητηθεί από τα μέλη του Συμβουλίου. Η πρόσκληση επιδίδεται με απόδειξη στον ανάδοχο ή τον αντίκλητό του, με δημόσιο όργανο ή με τηλεομοιοτυπία (FAX). Αντίγραφο της ένστασης διαβιβάζεται και στα μέλη του Συμβουλίου έως πέντε (5) ημέρες πριν από τη συζήτησή της. Κατά τη συζήτηση καλείται και ο κύριος του έργου. Αν ο ανάδοχος, μολονότι κλήθηκε, δεν παρέστη ο ίδιος ή με αντιπρόσωπό του, γίνεται σχετική μνεία στα πρακτικά του Συμβουλίου και το Συμβούλιο προχωρεί στην εξέταση της ένστασης χωρίς τη παρουσία του. Τα ίδια εφαρμόζονται και όταν κληθεί και δε παραστεί ο κύριος του έργου, ο οποίος άσκησε ένσταση ή αντιρρήσεις. Η εξέταση της ένστασης αρχίζει με την προφορική ανάπτυξη της έγγραφης εισήγησης της αρμόδιας υπηρεσίας προς το Συμβούλιο.

Η εισήγηση ερευνά πρώτα το εμπρόθεσμο της ένστασης, της επίδοσης αυτής στον αντισυμβαλλόμενο, στις περιπτώσεις που απαιτείται τέτοια επίδοση, καθώς και των αντιρρήσεων του αντισυμβαλλομένου, αν έχουν υποβληθεί αντιρρήσεις.

Στη συνέχεια, εξετάζει την ουσιαστική βασιμότητα της ένστασης, ανάλογα με τους περιεχόμενους σε αυτή λόγους και τα προβαλλόμενα σχετικά αιτήματα. Αν η ένσταση έχει οικονομικό αντικείμενο, η εισήγηση περιλαμβάνει εκτίμηση αυτού. Την προφορική ανάπτυξη της εισήγησης ακολουθεί συζήτηση για την πλήρη ενημέρωση των μελών του Συμβουλίου στην υπόθεση. Στη συνέχεια καλείται να ακουσθεί αυτός που άσκησε την ένσταση και αυτός που τυχόν υπέβαλε αντιρρήσεις. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου ορίζει τη σειρά ακρόασης ή και την ενδεχόμενη ταυτόχρονη ακρόαση. Όταν οι ενδιαφερόμενοι αποχωρήσουν, συνεχίζεται η συζήτηση από το συμβούλιο, το οποίο μετά το τέλος της συζήτησης γνωμοδοτεί αιτιολογημένα, το αργότερο εντός δέκα (10) ημερών, για την υπόθεση.

Αν η ένσταση απορριφθεί εν όλω ή εν μέρει ή αν παρέλθει άπρακτη η τρίμηνη προθεσμία της παρ. 2, αυτός που υπέβαλε την ένσταση μπορεί να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 175. Η έκδοση ή κοινοποίηση απόφασης επί της ένστασης, μετά την πάροδο του τριμήνου, δεν μεταθέτει την έναρξη της προθεσμίας για άσκηση προσφυγής. Αν τα κατά περίπτωση αρμόδια υπηρεσιακά όργανα δεν προσκομίσουν μέχρι το δεύτερο δεκαήμερο του τρίτου μήνα το σχέδιο

απόφασης επί της ένστασης στον Υπουργό ή το κατά περίπτωση αποφαινόμενο όργανο, επιβάλλονται οι πειθαρχικές ποινές που προβλέπονται στο άρθρο 141. Αν η ένσταση είναι εμπρόθεσμη, ο Υπουργός ή το κατά περίπτωση αποφαινόμενο όργανο μπορεί να εκδώσει και να κοινοποιήσει την απόφασή του και μετά την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 2, αλλά οπωσδήποτε όχι πέραν του έτους από τη λήξη αυτής, εφόσον δεν έχει λήξει η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής ή έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα σχετική προσφυγή και δεν έχει χωρήσει συζήτηση αυτής στο Δικαστήριο. Η απόφαση του Υπουργού ή του κατά περίπτωση αποφαινομένου οργάνου που εκδίδεται σύμφωνα με την παράγραφο αυτή δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο βοήθημα και είναι εκτελεστή μόνο αν την αποδέχεται αυτός που υπέβαλε την ένσταση και παραιτηθεί από το δικαίωμα άσκησης προσφυγής και από τυχόν ασκηθείσα προσφυγή του. Η αποδοχή μπορεί να γίνει σε ανατρεπτική προθεσμία ενός (1) μηνός από την κοινοποίηση στον ανάδοχο της σχετικής απόφασης. Σε κάθε περίπτωση κατισχύει η τυχόν εκδοθείσα απόφαση του Δικαστηρίου. Όπου στο άρθρο αυτό αναφέρεται ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών, νοούνται και οι άλλες αρχές, οι οποίες αποφασίζουν επί ενστάσεων, με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου .

Έτσι με το άρθρο 174 ρυθμίζεται η διοικητική επίλυση των διαφορών στα δημόσια έργα δηλαδή η ενδικοφανής διοικητική διαδικασία με την οποία σε δυο στάδια, ένσταση και αίτηση θεραπείας, επιδιώκεται η εξεύρεση λύσης στη διαφωνία μέσα από διοικητικές διαδικασίες προκειμένου να αποφευχθεί η χρονοβόρος δικαστική διαδικασία⁵⁰.

Αναφορικά με την δικαστική έννομη προστασία όπως αναφέρει και η αιτιολογική έκθεση του νόμου στο άρθρο 175 διατηρήθηκαν οι διατάξεις που αφορούν στη δικαστική επίλυση των διαφορών από συμβάσεις δημοσίων έργων στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας που έχει καθιερωθεί από παλαιότερες διατάξεις. Η τήρηση της προδικασίας της διοικητικής ενδικοφανούς προδικασίας των προηγούμενων άρθρων παραμένει προϋπόθεση άσκησης της σχετικής προσφυγής στα αρμόδια δικαστήρια.

Το άρθρο 175 αναφέρει αρχικά ότι κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας, στην οποία εκτελείται το έργο. Παρέκταση αρμοδιότητας δεν επιτρέπεται. Αν το έργο εκτελείται

---

⁵⁰ Αιτιολογική έκθεση Ν.4412/2016

στην περιφέρεια δύο ή περισσότερων διοικητικών εφετείων, αρμόδιο καθίσταται αυτό που θα επιλέξει ο προσφεύγων ή ο ενάγων.

Πριν από την άσκηση της προσφυγής στο διοικητικό εφετείο προηγείται υποχρεωτικά η ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 174, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς προδικασίας αν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης. Έπειτα η υπόθεση συζητείται σε δικάσιμο που ορίζεται όσο το δυνατόν συντομότερα. Ειδικά για δημόσια έργα προϋπολογισμού άνω των 500.000 ευρώ, η δικάσιμος για τη συζήτηση της υπόθεσης προσδιορίζεται το αργότερο εντός έξι (6) μηνών. Οι διάδικοι υποχρεούνται να προσκομίσουν κατά την πρώτη συζήτηση όλα τα αποδεικτικά μέσα. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη και αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου. Αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί στο διοικητικό εφετείο από τη Διοίκηση, η συζήτηση αναβάλλεται σε νέα δικάσιμο, κατά την οποία η υπόθεση συζητείται με βάση τα στοιχεία που προσκομίζει ο προσφεύγων ή ο ενάγων, αν το ζητήσει ο ίδιος. Η συζήτηση και η διεξαγωγή της απόδειξης ολοκληρώνονται σε μία δικάσιμο.

Η αίτηση αναίρεσης κατά των αποφάσεων του διοικητικού εφετείου ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας επιτρέπεται για τους προβλεπόμενους νόμιμους λόγους αναίρεσης. Αν από την εκτέλεση της απόφασης πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης, μπορεί να διαταχθεί με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους η ολική ή η εν μέρει αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης, με τον όρο παροχής ανάλογης εγγύησης ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της απόφασης από την παροχή εγγύησης από τον διάδικο που έχει νικήσει. Για την αίτηση αποφαινεται, συνεδριάζοντας ως συμβούλιο, χωρίς υποχρεωτική κλήτευση των διαδίκων, το αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο συγκροτείται από τρία (3) μέλη, στα οποία περιλαμβάνεται υποχρεωτικά ο εισηγητής της υπόθεσης. Η απόφαση της αναστολής μπορεί κατά τον ίδιο τρόπο να ανακληθεί, με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους έως και κατά την πρώτη συζήτηση της αναίρεσης.

Τέλος, αν ο κύριος του έργου ή ο φορέας κατασκευής ασκήσει αναίρεση, με αίτηση του αναδόχου, μπορεί μέχρι την εκδίκασή της να γίνει συμβιβασμός. Για το συμβιβασμό εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών ή του αρμόδιου οργάνου των φορέων που εκτελούν δημόσια έργα, ύστερα από γνώμη του

αρμόδιου Τεχνικού Συμβουλίου. Μετά την αποδοχή αυτής από τον ανάδοχο, ο κύριος του έργου ή ο φορέας κατασκευής παραιτείται από την αναίρεση.

Στο άρθρο 176 προβλέπεται η δυνατότητα διαιτητικής επίλυσης κάθε διαφοράς που προκύπτει από σύμβαση δημοσίου έργου εφόσον προβλεφθεί σχετική ρήτρα στα έγγραφα της σύμβασης, έπειτα από γνώμη του αρμόδιου Τεχνικού Συμβουλίου. Επιπλέον περιλαμβάνονται διατάξεις για τη διαδικασία της διαιτησίας και την εκτελεστότητα των διοικητικών αποφάσεων με αναφορά στις σχετικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου. Το άρθρο 176 αποτελεί τη βασική τομή του νόμου αυτού και θα αποτελέσει προϊόν αυτοτελούς εξέτασης και ανάλυσης στο επόμενο κεφάλαιο.

3.9 Συμπεράσματα

Παραπάνω παρατέθηκαν οι τρόποι επίλυσης των διαφορών στις Δημόσιες Συμβάσεις πριν και κατά την εκτέλεση της σύμβασης.

Στο παρόν σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η δυνατότητα παροχής έννομης προστασίας από διαιτητικό δικαστήριο αποτελεί τομή στην εθνική έννομη τάξη καθώς συνιστά ένα προοδευτικό μέτρο προς την ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης. Ο θεσμός της διαιτησίας που θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο μπορεί να συνδράμει ουσιαστικά στην ομαλότερη εφαρμογή των δημοσίων συμβάσεων και των πολλαπλασιασμό των θετικών εξωτερικότερων που αυτές δύνανται να παράγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αιτιολογική έκθεση Ν.4412/2016

Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017

Γέροντας Α.(2014) Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Δαγτόγλου Π.(2014) Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κύβελος Σ.(2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Λαζαράτος Π.(2015) Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Ε.Ε, Αθήνα.

Οικονόμου Μ.(2009) Δημόσιες Συμβάσεις και Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ρόβλιας Ν.(2017) Ο Νέος Νόμος 4412/2016 για τις Δημόσιες Συμβάσεις, Δημόσια Έργα και Μελέτες, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Τομαράς Δ.(2015)Οι Διοικητικές Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

4.1 Εισαγωγή

Η ολοένα και αυξανόμενη διεθνοποίηση των εμπορικών συναλλαγών⁵¹ έχει φέρει στο προσκήνιο την διαιτησία ως πρωταγωνιστικό μέσο επίλυσης των εμπορικών διαφορών. Οι πολλαπλές και σύνθετες έννομες σχέσεις που δημιουργούνται τόσο σε επίπεδο ιδιωτικού όσο και σε επίπεδο δημοσίου δικαίου καθιστούν απαραίτητη την ανάπτυξη νέων μορφών επίλυσης διαφορών. Η ευελιξία που χαρακτηρίζει το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον ήταν αδύνατο να μην επιφέρει αλλαγές και στο επίπεδο παροχής εννόμου προστασίας. Το ζήτημα είναι άκρως αμφιλεγόμενο, ωστόσο η καθημερινή πρακτική φανερώνει την σε παγκόσμιο επίπεδο τάση ανάπτυξης θεσμών διαιτησίας ή άλλων εναλλακτικών μορφών επίλυσης των διαφορών.

Έτσι, μέρα με τη μέρα συστήνονται ολοένα και περισσότερα θεσμικά κέντρα διαιτησίας ανά τον κόσμο και ο όγκος των υποθέσεων αυξάνεται. Τα πλεονεκτήματα της ευελιξίας, της ταχύτητα και της αποτελεσματικότητας καθιστούν την διαιτησία ως μία θελκτική εναλλακτική της οδού των δικαστηρίων.

Σε διεθνές επίπεδο έχουν αναπτυχθεί διάφοροι οργανισμοί διαιτησίας, οι οποίοι θεσπίζουν τη διαδικασία και τους κανόνες που θα διέπουν τη διαιτησία ανάλογα τη φύση της επίδικης διαφοράς. Σημαντική παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι το γεγονός ότι διάδικος σε δίκες διαιτησίες μπορεί να παρασταθεί και το κράτος, με αποτέλεσμα να εμπίπτουν στο πεδίο της διαιτησίας όχι μόνο ιδιωτικές αλλά και διοικητικές διαφορές συνήθως απορρέουσες από δημόσιες συμβάσεις.

Το Κράτος και οι οντότητες οργανωμένες κατά το δημόσιο δίκαιο καθώς και οι επιχειρήσεις ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο Κράτος διαδραματίζουν εξίσου πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς αντιδικίες εμπορικής φύσεως, ιδιαίτερα σε διαφορές που σχετίζονται με κομβικούς τομείς, όπως ο κατασκευαστικός, η ενέργεια, οι μεταφορές και οι τηλεπικοινωνίες. Η αλληλεξάρτηση της δημόσιας και ιδιωτικής

---

⁵¹ Stone A.-Grisel F.(2017) The Evolution of International Arbitration,Oxford University Press,σελ. 1

σφαίρας είναι, λοιπόν, αναπόσπαστο κομμάτι και κινητήριος μοχλός των σύγχρονων οικονομιών⁵².

Η διαιτησία, έχει ως νομική βάση την σύμβαση μεταξύ των μερών να προσφύγουν σε διαιτησία και ολοκληρώνεται με τελική κρίση του διαιτητικού δικαστηρίου. Σχηματικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η διαδικασία της διαιτησίας αποτελείται από τα εξής στάδια:

- α) τη διαιτητική συμφωνία μεταξύ των μερών,
- β) το διορισμό των διαιτητών από τα μέρη,
- γ) τη διαιτητική διαδικασία και
- δ) τη διαιτητική απόφαση.

Τις τελευταίες τρεις περίπου δεκαετίες, η διαιτησία σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο αποτελεί ένα συνεχώς εξελισσόμενο κλάδο, καθώς παρουσιάζει σημαντικότερα πλεονεκτήματα έναντι της διαδικασίας ενώπιον των πολιτειακών δικαστηρίων. Παρά το γεγονός ότι η διεθνής διαιτησία αποτελεί ένα θεσμό που κερδίζει συνεχώς έδαφος, δεν υπάρχει επαρκής και εξαντλητική πρόβλεψη ακόμη και βασικών εννοιών της.

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφέρθηκε ότι με το Ν.4412/2016 δίδεται στα διάδικα μέρη, άρα και στη Διοίκηση η επιλογή για διαιτητική επίλυση διαφορών που προκύπτουν μετά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων. Το άρθρο 176 του ως άνω νόμου αποτελεί προϊόν της αντίληψης που θέλει και το κράτος ως διάδικο σε δίκες διαιτησίας. Η δυνατότητα αυτή επιλύει πολλά πρακτικά προβλήματα και ανοίγει το δρόμο για την ταχεία επιδίκαση των διαφορών δημοσίων έργων, πρόβλημα που ταλάνιζε επί δεκαετίες την απονομή δικαιοσύνης στην ελληνική επικράτεια και λειτουργεί προς διευκόλυνση υλοποίησης αρκετών δημοσίων έργων, τα οποία παραμένουν ημιτελή λόγω της χρονοτριβής και της καθυστέρησης των τακτικών δικαστηρίων.

Με το εν λόγω άρθρο προσφέρεται μία δικονομική δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη στις δημόσιες συμβάσεις δημοσίων έργων να καταφύγουν στη διαιτησία παρακάμπτοντας τις χρονοβόρες διαδικασίες των διοικητικών δικαστηρίων. Αναλυτικά το άρθρο 176 αναφέρει ότι :

---

⁵² Παμπούκης Χ.(2019) Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.22-25

1. Στα έγγραφα της σύμβασης, έπειτα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, μπορεί να εγκριθεί και περιληφθεί ρήτρα περί διαιτητικής επίλυσης κάθε διαφοράς που προκύπτει σχετικά με την εφαρμογή, την ερμηνεία ή το κύρος της Σύμβασης.

2. Κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις που εκάστοτε ισχύουν για τις διαιτησίες του Δημοσίου και έπειτα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, με τη Σύμβαση καθορίζονται κανόνες που διέπουν τον ορισμό των διαιτητών, οι εφαρμοστέοι κανόνες διαιτησίας, η έδρα του διαιτητικού δικαστηρίου (ή οργάνου), οι αμοιβές των διαιτητών (εφόσον δεν ορίζονται από τους εφαρμοστέους κανόνες διαιτησίας), η γλώσσα στην οποία θα διεξαχθεί η διαιτησία και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

3. Η διαιτητική απόφαση φέρει πλήρη, ειδική και εμπειρισταωμένη αιτιολογία, είναι οριστική και αμετάκλητη και δεν υπόκειται σε κανένα τακτικό ή έκτακτο ένδικο μέσο, πλην της αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, σύμφωνα με τα άρθρο 897 έως 900 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αποτελεί τίτλο εκτελεστό χωρίς να χρειάζεται να κηρυχθεί αυτό από τα τακτικά Δικαστήρια, και τα αντίδικα μέρη δεσμεύονται να συμμορφωθούν αμέσως με τους όρους της.

4. Η διεξαγωγή της διαιτησίας υπόκειται στον «Κανονισμό Διαφάνειας στις δυνάμει Συνθήκης Διαιτησίες Επενδυτών-Κρατών» (Rules on Transparency in Treaty based Investor-State Arbitration) της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL), οι διατάξεις του οποίου κατισχύουν των εφαρμοστέων κανόνων διαιτησίας που καθορίζονται, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο.

5. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 8 του Κανονισμού της παρ. 4, με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθορίζεται η αποθετήρια αρχή για τη δημοσίευση των πληροφοριών που προβλέπονται στους εν λόγω κανόνες και κάθε λεπτομέρεια αναφορικά με την τήρηση των πληροφοριών αυτών και την πρόσβαση σ' αυτές.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω μπορεί να ειπωθεί πως με τη διάταξη του άρθρου 176 του Ν.4412/2016 εισάγεται η δυνατότητα εκδίκασης⁵³ διαφορών που ανακύπτουν από δημόσιες συμβάσεις κατά τη διαιτητική διαδικασία. Καθιερώνεται έτσι ένα σύστημα μη υποχρεωτικής αλλά προαιρετικής προσφυγής στη διαιτησία, με την προϋπόθεση της συνομολόγησης της διαιτητικής ρήτηρας από το αρμόδιο τεχνικό συμβούλιο.

Στην ίδια τη διάταξη του νόμου αναφέρεται ρητά ότι η ρήτρα διαιτησίας συμφωνείται κατά παρέκκλιση των όσων αναφέρονται για τις ρήτρες διαιτησίας για το δημόσιο. Η διάταξη προφανώς σκοπεί στην ταχεία εκδίκαση διαφορών υπό καθεστώς εμπιστευτικότητας, αλλά και εξειδικευμένων διαιτητών⁵⁴. Η διάταξη αυτή μεταβάλλει το προϊσχύον καθεστώς συνομολόγησης διαιτησίας επί διαφορών δημοσίων συμβάσεων και συγκεκριμένα του άρθρου 78 του Ν.3669/2008. Η διάταξη του νέου νόμου προβλέπει ότι η υπαγωγή της διαιτησίας υπόκεινται στον «Κανονισμό Διαφάνειας στις δυνάμει Συνθήκης Διαιτησίες Επενδυτών-Κρατών» (Rules on Transparency in Treaty based Investor-State Arbitration) της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL).

Η επίλυση των διαφορών κατά την εκτέλεση της σύμβασης σύμφωνα με τους κανόνες για το Διεθνές Δίκαιο, ανοίγει το δρόμο για την διαιτητική επίλυση και σε άλλες διαφορές που προκύπτουν όχι μόνο από συμβάσεις έργου αλλά και από άλλες μορφές συμβάσεων (προμηθειών, υπηρεσιών κ.α)

4.2 Έπεξήγηση εννοιών

Η διαιτησία είναι τρόπος επίλυσης διαφορών όχι από τα τακτικά δικαστήρια αλλά από ιδιώτες, τους διαιτητές, τους οποίους ορίζουν τα μέρη, δηλαδή οι συμβαλλόμενοι σε συμφωνία διαιτησίας που είναι ταυτόχρονα και διάδικοι στη διαιτητική διαδικασία. Η Διαιτησία επομένως, παρέχει στα μέρη τη δυνατότητα να επιλύσουν τις διαφορές τους αποφεύγοντας την αντιδικία ενώπιον των πολιτειακών

---

⁵³ Χριστιανός Β.-Πανάγος Θ.(2018)Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.367

⁵⁴ Χριστιανός Β.-Πανάγος Θ.(2018)Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.367

δικαστηρίων⁵⁵. Η διαφορά υπάγεται και επιλύεται από αμερόληπτο τρίτο πρόσωπο κατ' επιλογή των μερών, το οποίο εκδίδει απόφαση , σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας.

Η Διαιτησία παρέχει τη δυνατότητα στα μέρη να επιλέξουν τα πρόσωπα και την ειδίκευση αυτών που θα επιλύσουν τη διαφορά τους με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Έτσι, ως Διαιτητές, μπορούν να ορισθούν, πλην των νομικών, και μηχανικοί, οικονομολόγοι, ιατροί, κ.ά. Επιπλέον, η Διαιτησία χαρακτηρίζεται από την εμπιστευτικότητα και την ιδιωτικότητα, καθώς η διεξαγωγή της διαδικασίας δεν είναι δημόσια. Το διαιτητικό δικαστήριο παρέχει ακόμη ταχύτητα, καθώς οι χρόνοι είναι σύντομοι και προκαθορισμένοι, επαρκείς όμως για την εις βάθος εξέταση της υπόθεσης, και αρκετές φορές χαμηλότερο κόστος, καθώς αποφεύγεται η καταβολή δικαστικού ενσήμου και αποφεύγεται η μακροχρόνια δικαστική διαμάχη.

Η διαιτησία με άλλη διατύπωση⁵⁶ είναι ιδιαίτερη μορφή οργάνωσης, ακολουθητέας διαδικασίας και απαιτούμενων δικονομικών προϋποθέσεων για την παροχή δικαστικής προστασίας, με την έννοια ότι αυτή η προστασία δεν παρέχεται από τακτικά δικαστήρια, αλλά κατά την ελεύθερη επιλογή των διαδίκων από όργανα ή πρόσωπα της απόλυτης εκλογής τους. Οι διαιτητές λοιπόν είναι κατ' αρχήν που υποκαθιστούν τους τακτικούς δικαστές και το δικαιοδοτικό τους έργο. Εξερευνώντας τη φύση του θεσμού της διαιτησίας μπορεί να υπογραμμιστεί πως η θέση της ελληνικής έννομης τάξης⁵⁷ έχει απομακρυνθεί από την ιδέα ότι η διαιτησία είναι είδος του συμβιβασμού. Η διαιτησία, ως μη αμιγής δικονομικός θεσμός, μόνο για ιστορικούς λόγους εντάχθηκε στις ρυθμίσεις του νέου κώδικα, αντί να αποτελέσει αντικείμενο ειδικού νόμου.

Δεν πρέπει ωστόσο να παραβλέπεται το γεγονός ότι κατά το ισχύον δίκαιο η διαιτητική απόφαση παράγει αμέσως δεδικασμένο (896) και εκτελεστικότητα (904 § 2 εδ. β'), όμοια όπως δεδικασμένο και εκτελεστικότητα θα παρήγαγε και η απόφαση των τακτικών πολιτικών δικαστηρίων, αν δεν είχε συνομολογηθεί η διαιτητική λύση της διαφοράς. Εξάλλου, ο νομικός χαρακτηρισμός ενός θεσμού ή ειδικότερης πράξης δικαίου, με την οποία ενεργοποιείται αυτός ο θεσμός, ή ασκείται η αντίστοιχη πράξη δικαίου, γίνεται με μέτρο τη νομική φύση των έννομων σχέσεων που αυτή διαπλάθει. Συνεπώς, δύναται να υποστηριχθεί η άποψη ότι η διαιτησία ,που βασίζεται στη

---

⁵⁵ www.idemed.gr/, ημερομηνία πρόσβασης: 19.01.2019

⁵⁶ www.kostasbeys.gr/articles , ημερομηνία πρόσβασης: 17.01.2019

⁵⁷ www.kostasbeys.gr/articles , ημερομηνία πρόσβασης: 19.01.2019

σύμβαση-συμφωνία για διαιτητική λύση της διαφοράς είναι θεσμός που εντάσσεται στο δικονομικό, και συνακόλουθα, κατ' αρχήν, στο δημόσιο δίκαιο.

4.3 Ιστορική Εξέλιξη

Η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου και οι σύνθετες οικονομικές συναλλαγές οδήγησαν στην ανάγκη υιοθέτησης της διαιτησίας. Στα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο⁵⁸ η διαιτησία αρχίζει να επεκτείνεται παράλληλα με την ανάπτυξη των διεθνών οργανισμών, της υιοθέτησης των αρχών του ελεύθερου εμπορίου, της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων και της ελεύθερης αγοράς. Σταδιακά αναπτύχθηκε η ιδέα της ανάπτυξης θεσμών διαιτησίας που θα επέλυαν διαφορές εμπορικού χαρακτήρα. Οι ανάγκες του διεθνούς εμπορίου κατέστησαν αναγκαία την εύρεση και ανάπτυξη γρήγορων και ταχέων μορφών επίλυσης διαφορών με στοιχεία αλλοδαπότητας.

Σε ότι αφορά τον ελλαδικό χώρο, η διαιτησία υφίστατο μόνο εξαιρετικά κατά τη μακρά περίοδο της Τουρκοκρατίας, ιδίως κατά την περίοδο από τον 17^ο έως τον 18^ο⁵⁹ αιώνα, αλλά επανήλθε στο προσκήνιο, μετά την απελευθέρωση, στο άρθρο 139 του Συντάγματος της Τροιζήνας του 1827, ως η δυνατότητα επίλυσης διαφορών από αιρετούς άρχοντες. Στην Πολιτική Δικονομία του Μάουρερ, το πρώτο ενιαίο δικονομικό νομοθέτημα του νεοσυσταθέντος ελληνικού κράτους, η διαιτησία προβλεπόταν στο άρθρο 105 επ. χωρίς εκτεταμένη ρύθμιση, προφανώς λόγω της δυσπιστίας του ίδιου του Γερμανού νομοθέτη ως προς αυτόν τον θεσμό⁶⁰.

Με την εισαγωγή του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας το 1968, με τις τροποποιήσεις που ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια, τα ζητήματα της (εσωτερικής) διαιτησίας ρυθμίζονταν και ρυθμίζονται στο άρθρο 867 επ. ΚΠολΔ. Στα επόμενα χρόνια ο νομοθέτης εισήγαγε και τη διεθνή διαιτησία, απόρροια της σύναψης διεθνών συνθηκών.

Ο όρος "διεθνής διαιτησία" εισήχθηκε για πρώτη φορά με το Ν.1816/1988, ρυθμίζοντας όμως μόνον περιφερειακά ζητήματα, όπως η ανάθεση καθηκόντων

⁵⁸ Hober K.(2004) Arbitration Involving States Juris Publishing, Staempfli Publishers, σελ.139.

⁵⁹Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας Ι Εσωτερική Διαιτησία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 111.

⁶⁰Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας Ι Εσωτερική Διαιτησία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 126

διαιτητή σε τακτικούς δικαστές και ο καθορισμός της αμοιβής των διαιτητών. Με το Ν.2375/1996, εισήχθει με πιο λεπτομερειακό τρόπο η διεθνής διαιτησία. Όπως αναφέρει και η αιτιολογική⁶¹ έκθεση του παραπάνω νόμου «Το προτεινόμενο ΣχΝ υιοθετεί, "με μερικές βελτιώσεις που προκύπτουν από τη μέχρι τώρα ελληνική νομοθεσία και νομολογία των δικαστηρίων μας", όπως αναφέρει η Αιτιολογική Έκθεση, τον "πρότυπο νόμο" για τη διεθνή εμπορική διαιτησία, τον οποίο κατήρτισε η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL). Αφετηρία του έργου της Επιτροπής ήταν η ανάγκη για ενοποίηση των εθνικών δικαίων περί διαιτησίας στον τομέα της διεθνούς εμπορικής συναλλαγής, με σκοπό τη διευκόλυνση των διακρατικών εμπορικών σχέσεων και την περαιτέρω ανάπτυξη τους. Το έργο της Επιτροπής γνώρισε ήδη ευρύτερη αποδοχή και κατέστη εσωτερικό δίκαιο σε περισσότερες από τριάντα χώρες. Πρόσφατα δε αποτέλεσε τη βάση για την τροποποίηση (σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 1998) και του γερμανικού δικαίου της διαιτησίας».

Έτσι, με τη θέσπιση ειδικού νόμου για τη διεθνή διαιτησία ο Έλληνας νομοθέτης αναδεικνύεται σε οπαδό της λεγόμενης δυϊστικής απόψεως, σύμφωνα με την οποία οι ιδιομορφίες της διεθνούς διαιτησίας επιβάλλουν την αυτόνομη, σε σχέση προς την εσωτερική διαιτησία, νομοθετική της μεταχείριση. Αντιθέτως⁶², οι οπαδοί του νομοθετικού μονισμού υποστηρίζουν ότι πρέπει να υφίσταται ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο θα ρυθμίζει ομοιόμορφος την εσωτερική και τη διεθνή διαιτησία.

4.4 Διαιτησία υπό το Πρίσμα του Συντάγματος

Η συμβατότητα του θεσμού της διαιτησίας με τις συνταγματικές επιταγές είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει έντονα τη νομική σκέψη. Κατά ρητή εξαγγελία του άρθρου 20 του Συντάγματος, το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας πραγματώνεται ενώπιον των δικαστηρίων, ενώ στο άρθρο 26 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζεται ότι η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια. Περαιτέρω, στο άρθρο 8 παρ. 2 του Συντάγματος προβλέπεται ότι «δικαστικές επιτροπές και έκτακτα δικαστήρια, με οποιοδήποτε όνομα, δεν επιτρέπεται να συσταθούν».

---

⁶¹ Αιτιολογική Έκθεση Ν.2375/98

⁶² Κουσουλής Σ.(1996) Θεμελιώδη Προβλήματα της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκουλας, σελ. 210-211

Από το συνδυασμό των παραπάνω προκύπτει ότι αρμόδια για την εκτέλεση της δικαστικής εξουσίας είναι στη εθνική έννομη τάξη τα τακτικά δικαστήρια και, για την περίπτωση της πολιτικής δίκης, τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια. Ο κανόνας, λοιπόν, είναι ότι μόνο μέσω αυτών ασκείται το δικαιοδοτικό έργο και απονέμεται δικαιοσύνη. Εξαίρεση του παραπάνω κανόνα εισάγεται με το θεσμό της διαιτησίας. Με αυτή τη διαδικασία τα μέρη ορίζουν με δική τους συμφωνία ένα ad hoc διαιτητικό δικαστήριο ως αρμόδιο να εκδικάσει τις μεταξύ τους υπάρχουσες (ή και μελλοντικές) διαφορές. Το δικαστήριο αυτό δυνητικά μπορεί να αποτελείται από επαγγελματίες δικαστές και είναι ολοφάνερο ότι δεν υπάγεται στην κρατική δικαιοδοτική εξουσία, αλλά αντίθετα δημιουργείται από τη βούληση των συμβαλλόμενων στη διαιτητική συμφωνία μερών και σύμφωνα με τους όρους που αυτά θέτουν.

Η βούληση των μερών είναι η κινητήρια αιτία, ο γενεσιουργός λόγος της διαιτησίας. Το ίδιο το Σύνταγμα δίνει το νομικό έρεισμα που στηρίζει το όλο «οικοδόμημα» της διαιτησίας. Έτσι έχει υποστηριχθεί βασίμως ότι συνταγματικό «έρεισμα» της διαιτησίας συνιστά το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς η ιδιωτική συμφωνία των μερών για υπαγωγή της διαφοράς τους σε διαιτησία εμπίπτει στο πεδίο της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους. Για τον λόγο αυτό, βάσει της ίδιας άποψης υποστηρίζεται ότι η πολιτεία δεν μπορεί να απαγορεύσει το θεσμό της διαιτησίας. Το σημαντικότερο όμως συνταγματικό έρεισμα της διαιτησίας εντοπίζεται στο άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος. Σύμφωνα με αυτό, καθιερώνεται η αρχή του νομίμου δικαστή, άρα η αρχή πως τον δικαστή τον ορίζει μόνο ο νόμος, υπό την επιφύλαξη, όμως, της ατομικής βούλησης του προσώπου. Συνεπώς, συνάγεται το επιχείρημα ότι η διαιτησία, που βασίζεται, κατά μείζονα λόγο στη βούληση των μερών, όχι μόνο δεν είναι ασύμβατη⁶³ με τη δικαστική εξουσία όπως περιγράφεται στο Σύνταγμα, αλλά διαθέτει ισχυρό θεμέλιο στο συνταγματικό οικοδόμημα, εδραζόμενη σε αυτήν ακριβώς τη διάταξη.

Ο νόμος ορίζει τους φορείς δικαστικής εξουσίας, αλλά εάν τα μέρη επιθυμούν την απονομή δικαιοσύνης εκτός αυτών των φορέων, είναι ελεύθερα να πραγματοποιήσουν αυτή τους την επιθυμία με ιδιωτική συμφωνία. Κατά συνέπεια, η διαιτησία είναι αποδεκτή⁶⁴ και από το Σύνταγμά μας και ορίζεται ως ο θεσμός για την απονομή δικαιοδοτικού έργου, κατα αποκλεισμό μάλιστα της κρατικής δικαιοδοσίας, και με απόφαση ισοδύναμη με τη δικαστική απόφαση των πολιτειακών δικαστηρίων,

⁶³ Φορτσάκης,Θ.(1996).Διαιτησία και διοικητικές διαφορές.Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 72

⁶⁴ Φορτσάκης,Θ.(1996).Διαιτησία και διοικητικές διαφορές.Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 28

που δημιουργείται με τη βούληση των μερών και, δυνητικά, με κανόνες που τα ίδια τα μέρη ορίζουν για τη διαιτητική διαδικασία.

4.5 Διακρίσεις

Η διαιτησία διακρίνεται σε ad hoc ή θεσμική, καθώς και σε εσωτερική ή διεθνής. Η πληθώρα των νομικών κειμένων που ρυθμίζουν το πλαίσιο της διαιτησίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθιστά αναγκαία τη θεωρητική προσέγγιση ορισμένων εννοιών και την παράθεση των αντίστοιχων ορισμών. Έτσι, η διαιτησία διακρίνεται σε:

A) Ad hoc και θεσμική διαιτησία

Στην περίπτωση της ad hoc διαιτησίας⁶⁵, στη διαιτητική συμφωνία τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να καθορίσουν λεπτομερώς όλα τα ζητήματα που αφορούν στην οργάνωση και διεξαγωγή της διαιτησίας βασιζόμενοι σε μία ad hoc διαιτητική ρήτρα. Βέβαια, εντός του πλαισίου μίας διαιτητικής ρήτρας, δεν είναι πάντοτε εφικτή η εξαντλητική πρόβλεψη όλων των ζητημάτων που μπορεί να ανακύψουν κατά τη διαιτητική επίλυση μίας διαφοράς. Γι αυτόν ακριβώς το λόγο έκανε την εμφάνισή της η θεσμική διαιτησία. Η διεθνής επιχειρηματική κοινότητα προέβη στην ανάπτυξη θεσμών παροχής υπηρεσιών οργάνωσης διεθνών διαιτησιών, μέσω της ιδρύσεως κέντρων διαιτησίας. Τα κέντρα αυτά, με τη σειρά τους καταρτίζουν έναν Κανονισμό διαιτησίας και οργανώνουν διεθνείς διαιτησίες βάσει αυτού.

Συνεπώς, ως θεσμική διαιτησία νοείται η διαιτησία της οποίας η διεξαγωγή πραγματοποιείται βάσει ενός επιλεγμένου από τα μέρη διαιτητικού κέντρου-θεσμού. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι η διαιτησία δε διέπεται από το δίκαιο της έδρας του διαιτητικού κέντρου παρά μόνον από το διαιτητικό του κανονισμού. Μερικά από τα πιο σημαντικά διαιτητικά κέντρα είναι: το ICSID για την επίλυση επενδυτικών διαφορών μεταξύ κρατών και ξένων επενδυτών, το ICC⁶⁶ (International Chamber of Commerce) ως κέντρο επίλυσης διεθνών εμπορικών διαφορών, το Permanent Court of Arbitration της Χάγης του οποίου ο κανονισμός διαιτησίας είναι αυτός της UNCITRAL, το LCIA (London Court of International Arbitration), το AAA (American Arbitration

---

⁶⁵ Κουσουλής Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη σελ.148

⁶⁶Stone A.-Grisel F.(2017).The Evolution of International Arbitration,Oxford University Press,σελ.2

Association), το διαιτητικό κέντρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης, το CEPANI που είναι το Βέλγικο κέντρο για τη μελέτη και την πρακτική της εθνικής και διεθνούς διαιτησίας, κ.ά.

B) Εσωτερική και διεθνής

Ως εσωτερική⁶⁷ διαιτησία χαρακτηρίζεται εκείνη που λαμβάνει χώρα σε περιπτώσεις μίας καθαρά εσωτερικής διαδικασίας, όπου δεν υπάρχει κανένα στοιχείο αλλοδαπότητας, και κατά συνέπεια διέπεται από το δικονομικό δίκαιο της χώρας και υπόκειται στην αρμοδιότητα των πολιτειακών της δικαστηρίων. Η εσωτερική ρυθμίζεται κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 867 επ.), ενώ η διεθνής ρυθμίζεται κατά τον Ν. 2735/99. Αναφορικά με τη διεθνή⁶⁸ διαιτησία, κριτήριο για τον εν λόγω χαρακτηρισμό αποτελεί ο τόπος με τον οποίο συνδέονται είτε τα μέρη της συμφωνίας είτε το αντικείμενο της διαφοράς-συναλλαγής, και πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 1 περ.2 του Ν. 2735/1999:

« Διεθνής είναι η διαιτησία όταν :

α) τα μέρη έχουν κατά τη σύναψη της συμφωνίας διαιτησίας, την εγκατάστασή τους σε διαφορετικά κράτη, ή

β) ένας από τους ακόλουθους τόπους δε βρίσκεται στο κράτος στο οποίο τα μέρη έχουν την εγκατάστασή τους:

αα) ο τόπος της διαιτησίας, αν αυτός καθορίζεται από τη συμφωνία διαιτησίας ή προκύπτει από αυτήν,

ββ) οποιοσδήποτε τόπος στον οποίον πρόκειται να εκπληρωθεί σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εμπορική σχέση ή ο τόπος με τον οποίο συνδέεται στενότερα το αντικείμενο της διαφοράς, ή

γ) τα μέρη ρητά συμφώνησαν ότι το αντικείμενο της συμφωνίας διαιτησίας σχετίζεται με περισσότερες χώρες.».

---

⁶⁷ Καϊσης Α.(1989) Ακύρωση Διαιτητικών Αποφάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 137.

⁶⁸ Κουσουλής Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.148

Αξίζει να σημειωθεί πως δεν υπάρχει μία διεθνώς, κοινώς αποδεκτή εννοιολογική αντίληψη καθώς η εκάστοτε έννομη τάξη θέτει τα κριτήρια της διάκρισης μεταξύ εσωτερικής και διεθνούς διαιτησίας. Αναφορικά με τον ορισμό της διεθνούς διαιτησίας έχουν εκφρασθεί ποικίλες απόψεις. Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL εισάγει ένα ειδικό νομοθετικό καθεστώς για τη διεθνή διαιτησία, χωρίς όμως να ρυθμίζει το είδος και την έκταση των διαφορών που μπορούν να υποβληθούν σε διαιτησία, με αποτέλεσμα ο καθορισμός τους να εξαρτάται από την εκάστοτε εσωτερική νομοθεσία. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα ακολουθεί ένα διαφορετικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ισχύει το νομοθετικό πλαίσιο περί διαιτησίας της χώρας και σε ειδικότερα ζητήματα διεθνούς διαιτησίας εφαρμόζονται οι διατάξεις που αναφέρονται ειδικά στο πεδίο της διεθνούς⁶⁹ διαιτησίας. Κατά την ελληνική νομολογία με τη σύναψη διαιτητικής ρήτηρας αποκλείεται αυτόματα η δικαιοδοσία των πολιτειακών δικαστηρίων και έρχεται στα χέρια ενός ιδιωτικού δικαιοδοτικού φόρουμ, ενώ παράλληλα όταν η διαφορά που προέκυψε ή ενδέχεται να προκύψει, ενέχει περισσότερα στοιχεία αλλοδαπότητας τότε αυτή χαρακτηρίζεται ως διεθνής διαιτησία.

Ακόμα μία σημαντική διάκριση της διαιτησίας είναι αυτή σε ημεδαπή και αλλοδαπή. Η διάκριση αυτή έχει σημαντικές προεκτάσεις σε δικονομικό επίπεδο ,αφού ο χαρακτηρισμός της ρυθμίζει το εάν η διαιτητική απόφαση υπόκειται ή όχι σε ένδικα μέσα. Η ημεδαπή υπόκειται σε αγωγή ακύρωσης κατά τον ΚΠολΔ (άρθρο 897 επ. ελλΚΠολΔ) ,ενώ εάν αυτή είναι διεθνής κατά το άρθρο 34 του Ν. 2735/99 δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Τέλος, η αλλοδαπή υπόκειται σε αναγνώριση και εκτέλεση σύμφωνα με τα άρθρο IV και V της Σύμβασης της Νέας Υόρκης περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων [1958], τη βασική διεθνή συνθήκη που διέπει τις αλλοδαπές αποφάσεις.

4.6 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα

Ο θεσμός της διαιτησίας που έχει ως βάση την ελευθερία των μερών να επιλύσουν τις διαφορές τους στο διαιτητικό δικαστήριο τους προσφέρει μία σειρά από πλεονεκτήματα. Η διαιτησία, ως εκδήλωση της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών,

---

⁶⁹ Κουσουλής Σ.(1996) Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε Σχέση με τον Πρότυπο Νόμο Uncitral, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα, σελ.36

προσαρμόζεται στις εκάστοτε ανάγκες τους, δυνάμενη να εξελιχθεί πολύ ευέλικτα και όπως ακριβώς συμφωνούν τα μέρη να είναι⁷⁰.

Αρχικά, τα μέρη μπορούν να καθορίσουν τους διαιτητές που θα επιλύσουν την διαφορά, το εφαρμοστέο δίκαιο⁷¹, καθώς επίσης μπορούν να καθορίζουν και το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η διαδικασία θα παρατείνεται και θα εκδίδεται η αντίστοιχη απόφαση. Η τελευταία αυτή δυνατότητα απαλλάσσει τα μέρη από την αργή απονομή της δικαιοσύνης και τους δίνει τη δυνατότητα της γρήγορης επίλυσης των διαφορών τους. Η δυνατότητα επιλογής των διαιτητών, και συγκεκριμένα το γεγονός ότι ως διαιτητές ορίζονται πρόσωπα εξειδικευμένα με το αντικείμενο της κάθε διαιτησίας προσδίδει στη διαιτητική απόφαση μεγαλύτερο κύρος, αξιοπιστία και επιστημονική εγκυρότητα.

Επιπρόσθετο πλεονέκτημα συνιστά το γεγονός ότι με τη μυστικότητα που συνεπάγεται η διαδικασία της διαιτησίας εξασφαλίζεται το επαγγελματικό απόρρητο, καθώς συμμετέχοντες στη διαιτησία είναι, όχι σπάνια, φυσικά και νομικά πρόσωπα με ευρεία επαγγελματική δραστηριότητα. Πρέπει να προστεθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η διαιτητική διαδικασία είναι λιγότερο δαπανηρή από την κλασική δικαστική οδό κι έτσι είναι «ελκυστική»⁷², ιδίως όταν η αντιδικία δεν είναι έντονη και το αντικείμενο της δίκης είναι μικρής, σχετικά αξίας. Συνοψίζοντας την παράθεση των πλεονεκτημάτων, εκτός της δυνατότητας επιλογής των διαιτητών από τα μέρη, το βασικότερο γνώρισμα της διαιτησίας είναι η οικονομία χρόνου, από τη στιγμή που κατά κανόνα, εκτός αντίθετης συμφωνίας των μερών, δεν είναι δυνατή η προσβολή με ένδικα μέσα της αποφάσεως του διαιτητικού δικαστηρίου. Βέβαια το τελευταίο αυτό στοιχείο δεν κρίνεται από ορισμένους ως πλεονέκτημα, αλλά ως μειονέκτημα.

Τέλος η διαιτησία κρίνεται ως «ασφαλέστερος» τρόπος επίλυσης μίας διαφοράς, λόγω της ανεξαρτησίας των διαιτητών και της δυνατότητας επιλογής των τελευταίων από τα μέρη, που συχνά, λόγω της φύσης των κατά πλειοψηφία τεχνικών και τεχνολογικών διαφορών, είναι άτομα με ειδικές επί των ζητημάτων γνώσεις.

Παρά τα προαναφερθέντα αναμφίβολα πλεονεκτήματα της διαιτητικής οδού, αυτή δεν στερείται μειονεκτημάτων. Το γεγονός ότι τα μέλη του διαιτητικού δικαστηρίου δεν είναι απαραίτητο να είναι ούτε δικαστές, αλλά ούτε καν νομικοί, είναι

---

⁷⁰ Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας I Εσωτερική Διαιτησία, Τεύχος Α', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 140-141.

⁷¹ Κιάντος Β.(1997) Ιδιωτικό Δίκαιο Διεθνούς Εμπορίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 471-472

⁷² Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας I Εσωτερική Διαιτησία, Τεύχος Α', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 139

προφανές ότι οι εγγυήσεις δικαστικής ανεξαρτησίας και ουδετερότητας είναι επισφαλείς. Μπορεί η επιλογή των διαιτητών να είναι μεν κοινή από τα μέρη, αλλά αν ο επιλεγθείς διαιτητής δεν έχει περάσει χρόνια απονέμοντας δικαιοσύνη, όπως ο δικαστής και δεν έχει την εμπειρία του τελευταίου, μπορεί να είναι περισσότερο ευεπηρεάστος και μεροληπτικός.

Επιπλέον, ορισμένες απόψεις συγκλίνουν στο ότι η έλλειψη δημοσιότητας είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα των μειωμένων εγγυήσεων διαφύλαξης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της δικαιοδοτικής διαδικασίας, και μπορεί να οδηγήσει στην έλλειψη διαφάνειας της όλης διαιτητικής διαδικασίας. Επίσης το υψηλό κόστος που απαιτεί η διαιτησία, ειδικά σε εξειδικευμένες περιπτώσεις διαφορών την καθιστούν ως μία απλησίαστη από χρηματικής άποψης εναλλακτική μέθοδο επίλυσης διαφορών.

Τέλος, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο παρά το ότι τα μέρη συμφωνούν στο να προχωρήσει η υπόθεσή τους με τη διαδικασία της διαιτησίας να «εξαναγκάζεται», εμμέσως, το ασθενές μέρος στο να δεχθεί τη διαιτησία που «επιβάλλει» το οικονομικά ισχυρότερο.

4.7 Νομοθετικό Πλαίσιο

Το νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη διαιτησία διαχωρίζεται ανάλογα με το εάν η διαιτησία είναι εσωτερική ή διεθνής. Μία βασική κατηγοριοποίηση των νομοθετικών κειμένων τα οποία διέπουν την εσωτερική και τη διεθνή διαιτησία είναι η ακόλουθη:

- Η Διαιτησία στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Άρθρο 867-903)
- Διεθνής Εμπορική Διαιτησία (Ν. 2735/1999)
- Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων (Ν.Δ. 4220/1961)
- Διαιτησία Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (Π.Δ. 31/1979)

Οι διατάξεις των άρθρων 867–902 του ελληνικού ΚΠολΔ ρυθμίζουν την καθαρά εσωτερική διαιτησία. Η διεθνής διαιτησία ρυθμίζεται από τα άρθρα 903⁷³, 905 και 906 του ΚΠολΔ καθώς και από τις κυρωμένες από την Ελλάδα, διεθνείς συμβάσεις. Χαρακτηριστικές είναι η Σύμβαση της Νέας Υόρκης της 10 Ιουνίου 1958 «περί αναγνώρισης και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων», όπως κυρώθηκε με το Ν.Δ. 4220/1961 και ο Ν.2735/1999 ο οποίος επικύρωσε τον Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL⁷⁴ για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία. Από τη δημοσίευση του Ν.2735/1999, στις περιπτώσεις διεθνούς διαιτησίας, όπως αυτή προσδιορίζεται από το άρθρο 1 του εν λόγω νόμου, εφαρμόζονται μόνο οι διατάξεις αυτού, αποκλείοντας την εφαρμογή των διατάξεων περί διαιτησίας του ΚΠολΔ. Εξαιρέση στο σημείο αυτό αποτελούν, κατά την §1 του ίδιου άρθρου του Ν.2735/1999, τα άρθρα 8, 9 και 36 που αναφέρονται στη συμφωνία διαιτησίας και άσκηση αγωγής, στη συμφωνία διαιτησίας και τα ασφαλιστικά μέτρα και στην αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, αντίστοιχα, όπου εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις της διεθνούς σύμβασης της Νέας Υόρκης.

Το εφαρμοστέο σε μία διαιτησία δίκαιο, το σύνολο δηλαδή των ουσιαστικών κανόνων που το διαιτητικό δικαστήριο θα εφαρμόσει, είναι το συμφωνηθέν από τα μέρη δίκαιο. Η διαδικασία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου χαρακτηρίζεται από ευελιξία και βασίζεται στην αρχή της ελεύθερης βούλησης των μερών. Ωστόσο είναι καίριας σημασίας για την έκβαση της διαφοράς και απαιτείται ο ακριβής προσδιορισμός του. Έτσι μπορεί να προβλέπεται το δίκαιο που τα μέρη επιθυμούν να εφαρμοστεί, είτε μπορεί να παραπέμπουν σε συγκεκριμένες κωδικοποιήσεις διαιτητικής διαδικασίας, είτε να εξουσιοδοτούν το επιλεγθέν διαιτητικό δικαστήριο να εφαρμόσει το δικό του Κανονισμό.

Πρόβλημα όμως δημιουργείται όταν δεν υπάρχει σχετική συμφωνία ή όταν η τελευταία είναι διατυπωμένη με γενικό ή και συχνά με αόριστο τρόπο. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα γίνεται κατανοητό ότι το επιλεγθέν στη διαιτητική διαδικασία δίκαιο κατέχει εξέχοντα σε αυτήν ρόλο, καθώς όταν το συμφωνηθέν εφαρμοστέο σε αυτή δίκαιο περιέχει ειδική νομοθεσία περί διεθνούς διαιτησίας τότε αυτοί τίθενται σε εφαρμογή και σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατό να προβλέπεται η επικουρική εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής διαιτησίας ή η παραπομπή σε αυτούς. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, και εντός των πλαισίων μίας διεθνούς διαιτησίας, το εκάστοτε

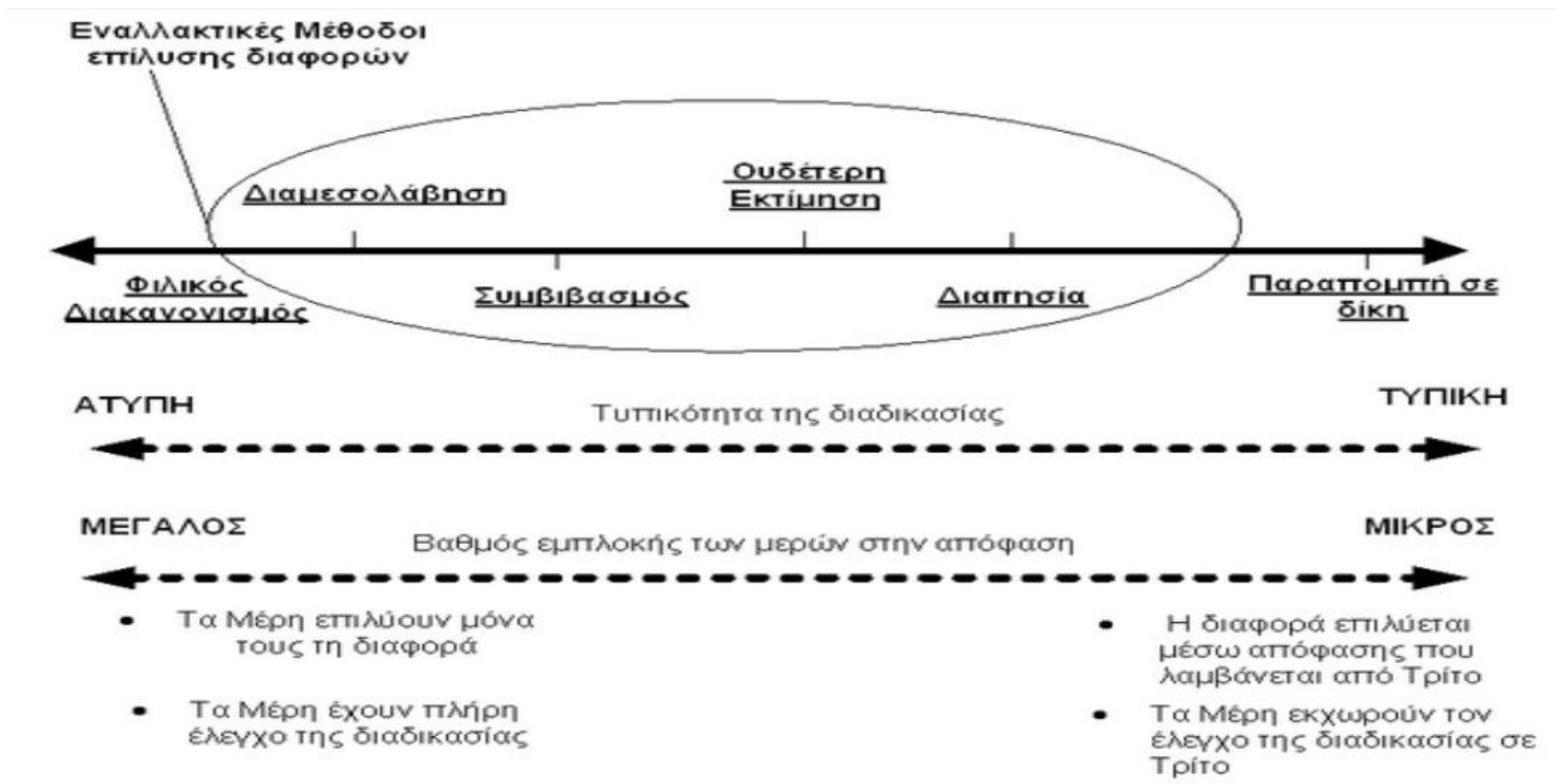
⁷³ Βερβενιώτης Γ.(1990) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ 119

⁷⁴ Hulbert W.(2002) The International Commercial Arbitration Model and Public International Law Disputes, ILSA Journal of International & Comparative Law, σελ.3

διαιτητικό δικαστήριο θα πρέπει να συμμορφώνεται με τους κανόνες δημοσίας τάξεως του εφαρμοστέου στη διαιτησία δικαίου, παρά την πιθανή αντίθετη συμφωνία των μερών ή παρά τις αντίθετες διατάξεις του κανονισμού διαιτησίας του διαιτητικού κέντρου.

4.8 Λοιπές Εναλλακτικές Τεχνικές Επίλυσης Διαφορών

Για όλους τους παραπάνω λόγους που προαναφέρθηκαν κατά την παράθεση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων, έχει κριθεί ότι η ανάγκη επίλυσης των διενέξεων εκτός δικαστηρίων είναι η μόνη λύση για την ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων. Έτσι, σταδιακά εκτός από τη διαιτησία εμφανίζονται οι λεγόμενοι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης διαφορών ή ,όπως διεθνώς είναι γνωστοί, « Alternative Dispute Resolution(ADR)». Η βασική διαφορά των παραπάνω μεθόδων επίλυσης διαφορών από τη διαιτησία είναι ότι η διαιτητική απόφαση είναι δεσμευτική για τα μέρη. Μόνο η προσφυγή στη διαιτησία μπορεί να επιφέρει τελικό και δεσμευτικό αποτέλεσμα. Οι διακρίσεις των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών είναι :

➤ Διάγραμμα 18

➤ Μέθοδοι Επίλυσης Διαφωνιών

➤ ΦΙΛΙΚΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Πριν την προσφυγή σε τακτικά δικαστήρια ή στη διαιτησία, τα μέρη επιχειρούν να επιλύσουν τις διαφορές τους με φιλικό διακανονισμό, διαδικασία στην οποία συμμετέχει ένα τρίτο ουδέτερο πρόσωπο το οποίο στοχεύει στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των μερών. Για τη διαδικασία αυτή τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν ότι η διαδικασία του φιλικού διακανονισμού θα διέπεται από ορισμένους κανόνες⁷⁵ όπως για παράδειγμα τους «Κανόνες Φιλικού Διακανονισμού» του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου.

➤ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Η διαμεσολάβηση είναι η διαδικασία κατά την οποία ο τρίτος απλώς φέρνει σε επαφή τα μέρη, οργανώνει τον μεταξύ τους διάλογο, τα συμβουλεύει και τα ενθαρρύνει, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες διαπραγματευτικές τεχνικές, τα βοηθάει να καταλήξουν με τη διαπραγμάτευση σε κοινώς αποδεκτή λύση, χωρίς να υποβάλλει ο ίδιος σχέδιο επίλυσης. Ο διαμεσολαβητής δεν επιτρέπεται να προβεί σε οποιαδήποτε υπόδειξη προς τα μέρη, ούτε σε επιβολή δικών του αντιλήψεων για τη διαφορά ως προς την ισχύ δικαιωμάτων, και κυρίως δεν εκδίδει απόφαση. Δεν επιτρέπεται δε να προβεί σε εκτίμηση για την έκβαση της υπόθεσης στο δικαστήριο. Στη διαμεσολάβηση η ενδεχόμενη συμφωνία θα προκύψει μετά από ανάδειξη και συνεκτίμηση από τα μέρη, με τη βοήθεια του διαμεσολαβητή, ακόμα και μη νομικών στοιχείων που εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Η δυνατότητα αυτή αποδέσμευσης από νομικά στοιχεία και επιχειρήματα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της διαμεσολάβησης, αφού οι λύσεις είναι περισσότερο προσανατολισμένες στα συμφέροντα των μερών.

Ομοίως, είναι δυνατή η ένταξη στη διαμεσολάβηση ακόμα και απαιτήσεων που δεν συνεχονται με την αρχική διαφορά, κάτι που δεν είναι δυνατόν στο πλαίσιο της δίκης. Η διαμεσολάβηση⁷⁶ είναι ένας εναλλακτικός τρόπος επίλυσης των αστικών και εμπορικών διαφορών. Με τη διαμεσολάβηση η διαφορά μπορεί να λυθεί πολύ γρήγορα, στην πραγματικότητα μέσα σε λίγες ώρες, και με ελάχιστο οικονομικό κόστος.

Επιπλέον, η διαφορά θα λυθεί με κοινή ελεύθερη απόφαση των δύο πλευρών και όχι με εξαναγκασμό. Αυτό επιτρέπει στα μέρη αντί να διαρρήξουν εντελώς τις σχέσεις τους να συνεχίσουν ή και να εμβαθύνουν την συνεργασία τους. Χρησιμοποιώντας την

---

⁷⁵ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.6

⁷⁶ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.6

εκπαίδευση και την εμπειρία του ο διαμεσολαβητής μπορεί να καθοδηγήσει τα μέρη να κατανοήσουν το ένα το άλλο και να δουν ολοκληρωμένα και σε βάθος τη διαφορά τους. Έτσι μπορούν να διαπραγματευτούν με βάση το πραγματικό και ουσιαστικό τους συμφέρον και να πλησιάσουν τις θέσεις τους που στην αρχή μπορεί να φαίνονται εντελώς ασύμβατες. Στο Ν.3898/2010 περί «Διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις» ρυθμίζεται η διαμεσολάβηση. Τέλος⁷⁷, πρέπει να σημειωθεί πως η διαδικασία ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού διαμεσολάβησης το οποίο κατά το άρθρο 904 παρ. 2 εδάφιο γ' ΚΠολΔ αποτελεί εκτελεστό τίτλο.

Η μορφή αυτή επίλυσης διαφορών θεσμοθετήθηκε με το Ν.4512/2018. Ο ως άνω νόμος έχει επιφέρει πληθώρα αλλαγών στη δικονομική αντιμετώπιση μεγάλου όγκου διαφορών που απασχολούσαν τις δικαστικές αίθουσες. Σύμφωνα με το τελικό κείμενο του άρθρου 182 του Ν.4512/2018, η υποχρεωτική υπαγωγή ιδιωτικών διαφορών στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, καθώς και η υποχρέωση ενημέρωσης από τον πληρεξούσιο δικηγόρο για αυτές, ρυθμίζεται ως εξής: Επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης του ενδίκου βοηθήματος, οι παρακάτω ιδιωτικές διαφορές υπάγονται στη διαδικασία της διαμεσολάβησης:

α) Οι διαφορές ανάμεσα στους ιδιοκτήτες ορόφων ή διαμερισμάτων από τη σχέση οροφοκτησίας, οι διαφορές από τη λειτουργία απλής και σύνθετης κάθετης ιδιοκτησίας, οι διαφορές αφενός ανάμεσα στους διαχειριστές ιδιοκτησίας κατ' ορόφους και κάθετης ιδιοκτησίας και αφετέρου στους ιδιοκτήτες ορόφων, διαμερισμάτων και κάθετων ιδιοκτησιών, καθώς επίσης και διαφορές που εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο των άρθρων 1003 έως 1031 του ΑΚ.

β) Οι διαφορές που αφορούν απαιτήσεις αποζημίωσης οποιασδήποτε μορφής για ζημίες από αυτοκίνητο, ανάμεσα στους δικαιούχους ή τους διαδόχους τους και εκείνους που έχουν υποχρέωση για αποζημίωση ή τους διαδόχους τους, όπως και απαιτήσεις από σύμβαση ασφάλισης αυτοκινήτου, ανάμεσα στις ασφαλιστικές εταιρείες και τους ασφαλισμένους ή τους διαδόχους τους, εκτός αν από το ζημιογόνο συμβάν επήλθε θάνατος ή σωματική βλάβη.

γ) Οι διαφορές από αμοιβές του άρθρου 622Α του ΚΠολΔ.

---

⁷⁷ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.7

δ) Οι οικογενειακές διαφορές, εκτός από αυτές της παρ. 1 περιπτώσεις α', β' και γ' και της παρ. 2 του άρθρου 592 ΚΠολΔ.

ε) Οι διαφορές που αφορούν σε απαιτήσεις αποζημίωσης ασθενών ή των οικείων τους σε βάρος ιατρών, οι οποίες ανακύπτουν κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας των τελευταίων.

στ) Οι διαφορές που δημιουργούνται από την προσβολή εμπορικών σημάτων, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, βιομηχανικών σχεδίων ή υποδειγμάτων.

ζ) Οι διαφορές από χρηματιστηριακές συμβάσεις.

Άμα το ανεπιτυχές πέρας της διαδικασίας διαμεσολάβησης και της σύνταξης του σχετικού πρακτικού, κάθε μέρος της διαφοράς προσκομίζει αυτό στο δικαστήριο, επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης. Το ίδιο δικαίωμα έχει κάθε μέρος της διαφοράς για κάθε κεφάλαιο των απαιτήσεών του το οποίο δεν συζητήθηκε στη διαδικασία της διαμεσολάβησης από υπαιτιότητα του άλλου μέρους, μολονότι αυτό υπαγόταν υποχρεωτικά στη διαδικασία της διαμεσολάβησης ανεξαρτήτως του αποτελέσματος αυτής. Αν το ένα μέρος της διαφοράς δεν προσέρχεται στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, παρότι έχει κληθεί προς τούτο με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή τηλεομοιοτυπία (φαξ) ή συστημένη επιστολή, ο διαμεσολαβητής συντάσσει πρακτικό και το άλλο μέρος προσκομίζει αυτό στο Δικαστήριο κατά τη συζήτηση της αγωγής ή άλλου ένδικου βοηθήματος.

Στην τελευταία περίπτωση, με την απόφαση του Δικαστηρίου που επιλαμβάνεται της διαφοράς, δύναται να επιβληθεί στο διάδικο μέρος που δεν προσήλθε στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, αν και κλήθηκε προς τούτο, όπως ανωτέρω, χρηματική ποινή, η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη από εκατόν είκοσι (120) ευρώ και μεγαλύτερη από τριακόσια (300) ευρώ, συνεκτιμωμένης της εν γένει συμπεριφοράς του στη μη προσέλευση στη διαδικασία της διαμεσολάβησης και επιπλέον χρηματική ποινή μέχρι ποσοστού 0,2% επί του αντικειμένου της διαφοράς ανάλογα με την έκταση της ήττας αυτού.

➤ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ-ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ

Η μορφή της συμφιλίωσης-συνδιαλλαγής⁷⁸ ως εναλλακτική μορφή επίλυσης διαφορών συνιστά μία πιο χαλαρή μορφή διαμεσολάβησης και με αισθητά λιγότερο ενεργό ρόλο του τρίτου που επιλαμβάνεται της υποθέσεως. Ο συμφιλιωτής ως τρίτο πρόσωπο απλά ενεργεί προς διευκόλυνση της προσέγγισης των ενδιαφερομένων μερών. Η συμφιλίωση-συνδιαλλαγή παρουσιάζει αρκετά κοινά με τη διαμεσολάβηση. Κατά τον ορισμό που δίνει ο Κανονισμός Συμφιλίωσης της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο «ο συμφιλιωτής υποστηρίζει με αδέσμευτο και ανεξάρτητο τρόπο στην προσπάθεια τους για ειρηνική επίλυση της διαφοράς.»

➤ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη⁷⁹ αποτελεί έναν ακόμη θεσμό που προτάσσει την ιδιωτική πρωτοβουλία ως την «κινητήριο δύναμη» για την άρση αμφισβητήσεων στα πλαίσια μίας δίκης. Σε αντίθεση με τη διαιτησία, όμως, δεν έχει τύχει της νομοθετικής ρύθμισης που θα έπρεπε με αποτέλεσμα ν' ανακύπτουν αμφιβολίες και ερμηνευτικές δυσχέρειες ως προς τη λειτουργία της. Ως διαιτητική πραγματογνωμοσύνη ορίζεται η σύμβαση με την οποία επιλύονται τυχόν έριδες σχετικά με το αν υφίσταται ή όχι ένα πραγματικό περιστατικό, από έναν τρίτο, το διαιτητή πραγματογνώμονα. Αντικείμενο της σχετικής σύμβασης, δηλαδή, είναι η ανάθεση, σ' έναν κοινώς αποδεκτός τρίτον, της κρίσης για το αν συνέβη ένα πραγματικό περιστατικό.

Ακριβέστερο, μάλιστα, είναι να σημειωθεί ότι η εν λόγω κρίση δε χρειάζεται ν' αφορά αποκλειστικά πραγματικά περιστατικά, αλλά μπορεί να χρησιμοποιείται και επί αόριστων νομικών εννοιών. Σε καμία περίπτωση, ωστόσο, ο διαιτητής πραγματογνώμονας δε μπορεί ν' αποφανθεί περί εννόμων συνεπειών και να επιλύσει στην ουσία μία έννομη διαφορά. Και οι δύο θεσμοί έχουν συμβατική αφετηρία. Όπως είδαμε, μπορεί η διαιτησία να καταλήγει σε δικαιοδοτική κρίση, αλλά για να μπορέσει το διαιτητικό δικαστήριο να προβεί σε αυτήν, πρέπει να υπάρχει νόμιμη συμφωνία των μερών που να του δίνει αυτή τη δυνατότητα. Έτσι και επί διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, είναι η συμφωνία των μερών που νομιμοποιεί τον τρίτο να προβεί σε πόρισμα σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία υπάρχει αμφισβήτηση.

⁷⁸ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.6

⁷⁹ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.6

Κατόπιν της ανωτέρω ανάλυσης μπορεί να λεχθεί, ως γενικό συμπέρασμα, ότι όταν μία συμφωνηθείσα ενέργεια του τρίτου θα μπορούσε ν' αποτελέσει αντικείμενο δίκης στα πολιτικά δικαστήρια, τότε η συμφωνία αυτή είναι συμφωνία διαιτησίας. Θα πρόκειται, δηλαδή, για αίτημα προς τον τρίτο να κρίνει τη διαφορά στο σύνολό της και να δημιουργήσει έννομες συνέπειες με την απόφασή του. Αντίθετα, αν από την συμφωνία προκύπτει ότι ο τρίτος έχει να κρίνει για ένα ζήτημα που δεν είναι αντικείμενο αυτοτελούς δικαστικής κρίσης (όπως μόνη την συνδρομή πραγματικών γεγονότων, αποκομμένων από έννομες συνέπειες), τότε η αντίστοιχη συμφωνία θ' αφορά τον θεσμό της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνη.

Σύμφωνα με την 631/2012 απόφαση του Αρείου Πάγου : «Η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη διαφέρει από τη διαιτητική συμφωνία κατά το ότι, στην τελευταία, συμφωνείται η επίλυση διαφοράς ιδιωτικού δικαίου, που υπάρχει ή πρόκειται να ανακύψει και αντικείμενο αυτής μπορεί να είναι έννομη σχέση και όχι η διαπίστωση πραγματικού γεγονότος και επομένως ο διαιτητής πραγματοποιεί κρίση όμοια με την κρίση του δικαστηρίου, υποβάλλοντας τα πραγματικά γεγονότα στον κανόνα του δικαίου, ενώ ο διαιτητής πραγματογνώμονας προσδιορίζει απλώς ορισμένο πραγματικό περιστατικό. Αναγκαίο στοιχείο για τον καθορισμό της έννοιας "διαιτητική πραγματογνωμοσύνη" είναι ο όρος περί δεσμευτικότητας, δηλαδή υποχρεωτικότητας του περιεχομένου της γνωμοδοτήσεως για τα μέρη και το δικαστήριο. Ο όρος περί δεσμευτικότητας δεν είναι αναγκαίο να είναι οπωσδήποτε και ρητός. Απαιτούνται όμως εκφράσεις που αναμφισβήτητα δηλώνουν βούληση των μερών να αποκλείσουν από την εξουσία του δικαστηρίου ή των διαιτητών το ανατεθέν εις τρίτον ζήτημα. Δεν είναι, επομένως, διαιτητική πραγματογνωμοσύνη η συμφωνία, δια της οποίας ανατίθεται σε τρίτα πρόσωπα η εξακρίβωση ορισμένου στοιχείου της έννομης σχέσεως, για να χωρίσουν περαιτέρω τα μέρη, με βάση την εξακρίβωση αυτή σε συμβιβαστική επίλυση του ζητήματός τους.»

➤ Mini Trials⁸⁰

Η διαδικασία συνιστά μία ιδιωτικού δικαίου μορφής επίλυσης διαφορών διαιτησίας που συναντάται σε επιχειρηματικούς κύκλους. Κάθε μέρος έχει έναν εκπρόσωπο συνήθως υψηλόβαθμο στέλεχος επιχειρήσεων, οι οποίοι διορίζουν έναν τρίτο πρόσωπο ως επικεφαλής. Το διοριζόμενο πρόσωπο είναι συνήθως νομικός ή πρόσωπο με

---

⁸⁰ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.10

νομικές γνώσεις. Η διαδικασία επιλύεται με ομόφωνη απόφαση των εμπλεκομένων μερών. Η διαδικασία του mini trial συνάδει περισσότερο με χαρακτηριστικά του αμερικάνικου συστήματος ,χωρίς να έχει βρει απήχηση⁸¹ στις ευρωπαϊκές έννομες τάξεις.

➤ DAB

Η παραπάνω μέθοδος συνιστά προστάδιο της διαιτησίας. Η απόφαση του μέλους του DAB (Dispute Adjudication Board) είναι δεσμευτική για τα μέρη. Ωστόσο ακολουθείται μία πιο ευέλικτη διαιτησία καθώς τα μέρη αν δεν υποβάλλουν⁸² «notice of dissatisfaction» συνάγεται ότι τα μέρη αποδέχονται την απόφαση του DAB.

4.9 Συμπεράσματα

Προς επίρρωση όλων των παραπάνω, και πριν την παράθεση με περισσότερες λεπτομέρειες στο παρακάτω κεφάλαιο της διαιτητικής διαδικασίας και των συναφών διεθνών συνθηκών ,πρέπει να τονιστεί ότι τα στοιχεία της αυτονομίας των μερών και της δεσμευτικότητας της διαιτητικής απόφασης είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού της διαιτησίας. Έτσι, μολονότι η διαιτησία έχει ως νομική βάση την ιδιωτική αυτονομία ,η τελευταία κείται μέσα στα όρια του νόμου που εξετάζει τη δεκτικότητα της επίδικης διαφοράς με τη διαιτητική διαδικασία.

Σήμερα, η διεθνοποίηση της διαιτησίας είναι το βασικό χαρακτηριστικό και το πρόκριμα των κρατών ώστε να εκσυγχρονιστούν και να προσαρμοστούν στις παγκοσμιοποιημένες συνθήκες του εμπορίου. Σε θεωρητικό επίπεδο η διαιτησία έχει δημιουργήσει πληθώρα θεωρητικών αναζητήσεων, απόψεων και διαφωνιών.

Ως προς τη νομική φύση της διαιτησίας, έχουν υποστηριχθεί στη θεωρία διάφορες απόψεις⁸³. Η δικονομική θεωρία, η οποία υποστηριζόταν κυρίως στο προΐσχύον δίκαιο έλεγε ότι οι διαιτητές ασκούν δικαιοδοτικά καθήκοντα της πολιτείας, άρα επιτελούν δημόσιο λειτούργημα. Η ουσιαστική θεωρία εξετάζει τη διαιτησία ως συμβατικό φαινόμενο. Τέλος, η δικαιοδοτική θεωρία, η οποία είναι και η κρατούσα στο

---

⁸¹ Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία,Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.10

⁸² Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία,Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ.11

⁸³ Κουσουλής Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ. 7-8

δίκαιό μας, συνδυάζει τη δικονομική και την ουσιαστική θεωρία και αντιλαμβάνεται τη διαιτησία ως μία διαδικασία με συμβατική αφετηρία και δικαιοδοτικό τέλος.

Πέραν των θεωρητικών προβληματισμών, η καθημερινή πρακτική επιβεβαιώνει το γεγονός ότι ο θεσμός της διεθνούς διαιτησίας έχει βρει και συνεχίζει να βρίσκει εφαρμογή σε πολύ μεγάλο μέρος των παγκόσμιων συναλλαγών. Η νομοθετική εξέλιξη της έννοιας της διεθνούς διαιτησίας, όπως αποτυπώθηκε στον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL με την ευρύτατη παράθεση των περιπτώσεων⁸⁴ κατά τις οποίες μία διαιτησία θεωρείται διεθνής, φαίνεται ότι κατέδειξε την ανταπόκριση της διεθνούς νομικής κοινότητας στις ανάγκες που προέκυψαν από τη διαρκώς αυξανόμενη χρήση του θεσμού. Με μία τεράστια ποικιλία υποθέσεων να εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, επιτυγχάνεται η ενοποίηση της διαδικασίας, η ταχεία περάτωσή της και η ασφάλεια δικαίου, στοιχεία, δηλαδή, κρίσιμα ενόψει των διεθνών οικονομικών σχέσεων.

Τέλος, συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω σπουδαιότερη όλων είναι η κατανόηση των πρακτικών συνεπειών μία διαιτητικής απόφασης. Η διάκριση των διαιτητικών αποφάσεων σε ημεδαπές και αλλοδαπές έχουν την μεγαλύτερη πρακτική συνέπεια. Έτσι, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η ημεδαπή⁸⁵ για την Ελλάδα απόφαση επί εσωτερικής ή διεθνούς εμπορικής διαιτησίας θ' αναπτύξει δεδικασμένο και εκτελεστότητα στη χώρα μας μετά την έκδοση της, ενώ η αλλοδαπή απόφαση θα ισχύσει ως δεδικασμένο στην Ελλάδα μόνο αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της Σύμβασης της Νέας Υόρκης για την αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η οποία εφαρμόζεται επί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας (ρητά παραπέμπει σε αυτή την Σύμβαση το άρθρο 36 του Ν.2735/1999), ενώ επί διαιτησίας που δεν είναι διεθνής εμπορική, θα εφαρμόζεται το άρθρο 903 ΚΠολΔ για την αναγνώριση της οικείας αλλοδαπής απόφασης (οπότε θα ισχύει στην ελληνική έννομη τάξη χωρίς ξεχωριστή διαδικασία, αν συντρέχουν οι περιγραφόμενες στο εν λόγω άρθρο προϋποθέσεις) και τα άρθρα 905 και 906 ΚΠολΔ για την κήρυξη αυτής ως εκτελεστής.

Συνεπώς, μία ημεδαπή απόφαση, είτε προέρχεται από εσωτερική είτε από διεθνή εμπορική διαιτησία, γίνεται ν' ακυρωθεί στο ελληνικό δίκαιο, με βάση τα άρθρα 897 επ. ΚΠολΔ και 34 του Ν. 2735/1999 αντιστοίχως.

---

⁸⁵ Κουσουλής Σ.(1996) Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε Σχέση με τον Πρότυπο Νόμο Uncitral, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα, σελ.43

Αντίθετα, η αλλοδαπή απόφαση δεν προσβάλλεται με το ένδικο αυτό μέσο. Η μόνη δυνατότητα που έχει η Ελλάδα είναι να μην αναγνωρίσει την αλλοδαπή διαιτητική απόφαση ή να μην κηρύξει αυτή εκτελεστή. Κατά την κρίση για το αν πρέπει τα ελληνικά δικαστήρια να δεχθούν τις ως άνω έννομες συνέπειες (η οποία μπορεί ν' ανακύπτει σε δίκη στην οποία γίνεται επίκληση του δεδικασμένου της αλλοδαπής απόφασης ή στη δίκη κατά την οποία ζητείται η αναγνώριση της αλλοδαπής απόφασης κατά την Σύμβαση της νέας Υόρκης) εξετάζονται μόνο το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει το εκάστοτε εφαρμοστέο νομοθέτημα. Ο δικαστής δεν έχει καν την εξουσία να εξετάσει παρεμπιπτόντως το κύρος και τις παραδοχές της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, πόσο μάλλον να ακυρώσει αυτή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αιτιολογική Έκθεση Ν.2375/98

Βερβενιώτης Γ.(1990) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή

Βλαχόπουλος Σ.(2017) Θεμελιώδη Δικαιώματα, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Δεμπεγιώτης Σ.(2016) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Εφαρμογή των Κανόνων Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Καΐσης Α.(1989) Ακύρωση Διαιτητικών Αποφάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη.

Κιάντος Β.(1997) Ιδιωτικό Δίκαιο Διεθνούς Εμπορίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας Ι Εσωτερική Διαιτησία, Τεύχος Α, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Καλαβρός Κ.(1988) Η Εξουσία Κρίσης των Διαιτητών Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Κουσούλης Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κουσούλης Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κουσούλης Σ.(1996) Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε Σχέση με τον Πρότυπο Νόμο Unicitral, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα

Παμπούκης Χ.(2009) Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών,Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Φορτσάκης Θ.(1996) Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.

Χριστιανός Β.-Πανάγος Θ.(2018) Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Hober K.(2004) Arbitration Involving States Juris Publishing, Staempfli Publishers

Hulbert W.(2002) The International Commercial Arbitration Model and Public International Law Disputes,ILSA Journal of International & Comparative Law

Stone A.-Grisel F.(2017) The Evolution of International Arbitration,Oxford University Press

www.idemed.gr,ημερομηνία πρόσβασης:19.01.2019

www.kostasbeys.gr,ημερομηνία πρόσβασης:17.01.2019

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ-ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

5.1 Εισαγωγή

Στην συνέχεια ακολουθεί η παρουσίαση της διαιτητικής διαδικασίας και του διαιτητικού δικαστηρίου. Στο πλαίσιο της διαιτητικής επίλυσης της διαφοράς, τα μέρη στοχεύουν σε μία δίκαιη, αποτελεσματική, ταχεία και σίγουρη επίλυση της διαφοράς τους. Ως διαιτητική διαδικασία ορίζεται το σύνολο των διαδικαστικών πράξεων με τις οποίες ξεκινά και ολοκληρώνεται η διαδικασία της διαιτησίας. Η διαιτητική διαδικασία περιλαμβάνει όλα τα στάδια από την συμφωνία των μερών για την υπαγωγή της απόφασης στη διαιτησία μέχρι και την έκδοση της διαιτητικής απόφασης. Οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας εφαρμόζονται αναλογικά. Για να γίνει αυτό παρουσιάζονται παρακάτω, οι βασικές διαδικαστικές πράξεις, όπως τις περιγράφει ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας.

5.2 Διαιτητική Διαδικασία

Η πρώτη, κύρια και συστατική προϋπόθεση της διαιτητικής διαδικασίας συνιστά η ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των μερών. Όπως έχει ήδη ειπωθεί η ιδιωτική και συμβατική ελευθερία των μερών αποτελεί την βάση της διαιτησίας. Συνεπώς, προκειμένου να υπάρξει διαιτησία, απαιτείται διαιτητική συμφωνία⁸⁶ (*Arbitration Agreement*). Το περιεχόμενο της διαιτητικής ρήτρας έχει εξαιρετική σημασία για όλη την πορεία και εξέλιξη της διαιτητικής διαδικασίας, τόσο από πλευράς χρόνου όσο και από πλευράς εξόδων⁸⁷. Στη διαιτητική ρήτρα θα πρέπει να ορίζεται ο αριθμός των διαιτητών, οι οποίοι θα συγκροτούν το διαιτητικό δικαστήριο καθώς και ο τρόπος που θα οριστούν αυτοί, ήτοι από τα μέρη ή άλλο φορέα, ο τόπος της διαιτησίας, το

⁸⁶ Φορτσάκης Θ.(1996) Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, σελ. 215

⁸⁷ *Baker-Harb M.* Practical Suggestions for Arbitrating in Bad Market Times, σελ.401-403.

ουσιαστικό εφαρμοστέο δίκαιο κ.λ.π.

Το άρθρο 868 ΚΠολΔ, ορίζει ότι συμφωνία για διαιτησία που αφορά μελλοντικές διαφορές είναι έγκυρη μόνο αν είναι έγγραφη⁸⁸ και αναφέρεται σε ορισμένη έννομη σχέση, από την οποία θα προέλθουν οι διαφορές. Το ότι η συμφωνία για διαιτησία καταρτίζεται εγγράφως, αναφέρεται και στο άρθρο 869 ΚΠολΔ. Πρόκειται για συστατικό και όχι αποδεικτικό τύπο, αφού δίχως την ύπαρξη του έγγραφου τύπου δεν υπάρχει έγκυρη διαιτητική συμφωνία, με αποτέλεσμα το διαιτητικό δικαστήριο να μην έχει δικαιοδοσία να εξετάσει την επίδικη διαφορά.

Έγγραφη θεωρείται η συμφωνία και όταν καταρτίστηκε με ανταλλαγή ενυπόγραφων επιστολών, τηλεγραφημάτων, τηλετυπημάτων ή ενυπόγραφων τηλεομοιοτύπων. Αποδεκτή είναι επίσης και η ηλεκτρονική μορφή του έγγραφου τύπου. Αν τα πρόσωπα που συνομολόγησαν τη συμφωνία διαιτησία (με τρόπο όχι έγγραφο) εμφανιστούν στους διαιτητές και λάβουν ανεπιφύλακτα μέρος στη διαιτητική διαδικασία, η έλλειψη της έγγραφης διαιτητικής συμφωνίας, θεραπεύεται. Σύμφωνα δε με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 869 ΚΠολΔ, η συμφωνία για διαιτησία διέπεται από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου για τις συμβάσεις. Οι λόγοι παύσης της συμφωνίας για διαιτησία, εφόσον δεν ορίζονται διαφορετικά στην ίδια την συμφωνία, ορίζονται στο άρθρο 885 ΚΠολΔ.

Στην περίπτωση που υπάρχει ήδη εκκρεμής δίκη στα τακτικά πολιτικά δικαστήρια για ορισμένη διαφορά που συμφωνείται από τα μέρη να επιλυθεί διαιτητικά, η υπαγωγή της στη διαιτησία πρέπει να προτείνεται κατά την συζήτηση, μετά τη συνομολόγηση της συμφωνίας, διαφορετικά είναι απαράδεκτη και εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 264 ΚΠολΔ. Η συμφωνία των μερών για επίλυση μέσω διαιτησίας, μπορεί να γίνει και ενώπιον του δικαστηρίου ή του εντεταλμένου δικαστή κατά την συζήτηση της υπόθεσης, οπότε το δικαστήριο παραπέμπει την υπόθεση στη διαιτησία και εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 264 ΚΠολΔ⁸⁹.

Το κύριο χαρακτηριστικό της διαιτητικής διαδικασίας αφορά το διορισμό των διαιτητών. Η επιλογή των διαιτητών αποτελεί το σημαντικότερο στάδιο της διαδικασίας. Έτσι, το άρθρο 871 ΚΠολΔ ορίζει, ότι διαιτητές μπορούν να οριστούν ένας ή περισσότεροι, καθώς και ολόκληρο δικαστήριο. Δεν μπορούν να οριστούν διαιτητές οι ανίκανοι για δικαιοπραξία, όποιοι έχουν περιορισμένη ικανότητα για

---

⁸⁸ΑΠ 1143/1974

⁸⁹ Άρθρο 870 § 2 ΚΠολΔ.

δικαιοπραξία, όποιοι από καταδίκη έχουν στερηθεί την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων και τα νομικά πρόσωπα. Τα σχετικά με τον ορισμό δικαστικών λειτουργών ως διαιτητών ή επιδιαιτητών, ορίζονται στο άρθρο 871^A ΚΠολΔ. Όταν ορίζεται, ως διαιτητής δικαστικός λειτουργός, αυτός υποχρεούται να διεξαγάγει τη διαιτησία η οποία αποτελεί μέρος των δικαστικών του καθηκόντων⁹⁰. Σε περίπτωση νόμιμου κωλύματος ή λόγου εξαιρέσης καλείται ο κατά σειράν επόμενος.

Περαιτέρω, αν με τη διαιτητική συμφωνία δεν ορίζονται οι διαιτητές ή ο τρόπος του ορισμού τους, κάθε μέρος ορίζει ένα διαιτητή. Συμφωνία δε με την οποία ορίζεται ότι το ένα από τα μέρη θα ορίσει διαιτητή και για το άλλο μέρος ή ότι τα μέρη μπορούν να ορίσουν άνισο αριθμό διαιτητών είναι άκυρη, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 872 ΚΠολΔ, καθώς τούτο προσκρούει στην αρχή της ισότητας των μερών.

Σε περίπτωση κατά την οποία οι διαιτητές δεν ορίζονται με τη συμφωνία για διαιτησία ή τους διαιτητές τους ορίζουν τα συμβαλλόμενα μέρη, κάθε μέρος μπορεί να καλέσει εγγράφως το άλλο να ορίσει το διαιτητή ή τους διαιτητές, μέσα σε προθεσμία οκτώ τουλάχιστον ημερών και πρέπει να γνωστοποιήσει στο έγγραφο και το διαιτητή ή τους διαιτητές που το ίδιο ορίζει, όπως προβλέπει το άρθρο 873 ΚΠολΔ. Το μέρος στο οποίο απευθύνεται η κλήση οφείλει, μέσα στην οριζόμενη προθεσμία, να ανακοινώσει σε εκείνον που το καλεί, το διαιτητή ή τους διαιτητές που αυτό ορίζει. Σε κάθε διαιτητή, γνωστοποιούνται τα ονόματα και οι διευθύνσεις του άλλου ή των άλλων διαιτητών.

Εάν οι διαιτητές είναι περισσότεροι και με τη συμφωνία για διαιτησία δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διαιτητές οφείλουν να ορίσουν τον επιδιαιτητή μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την τελευταία, κατά το άρθρο 873 § 2 ΚΠολΔ, γνωστοποίηση και να το ανακοινώσουν στα μέρη που συνομολόγησαν τη συμφωνία⁹¹.

Σε περίπτωση που αποβιώσει ορισθέντας διαιτητής ή αν αυτός για οποιοδήποτε λόγο αρνείται ή κωλύεται να διενεργήσει τη διαιτησία ή εξαιρεθεί, το άλλο μέρος μπορεί να καλέσει εγγράφως το μέρος που όρισε αυτόν το διαιτητή να ορίσει άλλον, μέσα σε προθεσμία οκτώ τουλάχιστον ημερών. Το μέρος στο οποίο απευθύνεται η κλήση οφείλει μέσα στην οριζόμενη προθεσμία να ανακοινώσει σε εκείνον που το καλεί, το διαιτητή που αυτό ορίζει. Αν ο επιδιαιτητής που όρισαν οι διαιτητές αποβιώσει ή για οποιοδήποτε λόγο αρνείται ή κωλύεται να διενεργήσει τη διαιτησία

---

⁹⁰ Άρθρο 871^A ΚΠολΔ

⁹¹ Άρθρο 874 ΚΠολΔ.

και οι διαιτητές δεν ορίσουν άλλον, καθένα από τα μέρη μπορεί να καλέσει εγγράφως τους διαιτητές να ορίσουν άλλον επιδιαιτητή, μέσα σε προθεσμία οκτώ ημερών και να το ανακοινώσουν στα μέρη που συνομολόγησαν τη συμφωνία⁹². Όταν ορίζεται από τη διαιτητική συμφωνία ότι τρίτος ορίζει τον διαιτητή ή τους διαιτητές ή τον επιδιαιτητή, καθένα από τα μέρη και αν πρόκειται για τον επιδιαιτητή και καθένας από τους διαιτητές, μπορεί να καλέσει τον τρίτο εγγράφως να ορίσει, μέσα σε προθεσμία οκτώ τουλάχιστον ημερών, το διαιτητή ή τους διαιτητές ή τον επιδιαιτητή και να το ανακοινώσει σε εκείνον που καλεί και, αν πρόκειται για επιδιαιτητή, και στους διαιτητές. Ο ορισμός διαιτητή από κάποιο από τα μέρη, ο ορισμός επιδιαιτητή από τους διαιτητές ή ο ορισμός των διαιτητών ή του επιδιαιτητή από τρίτον, δεν ανακαλείται⁹³.

Σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 878 ΚΠολΔ, αν δεν οριστεί εμπρόθεσμα ο διαιτητής ή οι διαιτητές ή ο επιδιαιτητής και η συμφωνία για διαιτησία δεν ορίζει διαφορετικά, ορίζονται κατόπιν αιτήσεως από το Μονομελές Πρωτοδικείο. Σε κάθε Πρωτοδικείο τηρείται κατάλογος διαιτητών τον οποίο καταρτίζει το Πολυμελές Πρωτοδικείο, σύμφωνα με όσα ορίζονται με διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το Μονομελές Πρωτοδικείο ορίζει τους διαιτητές ή το διαιτητή από τον κατάλογο των διαιτητών και, αν δεν υπάρχει κατάλογος ή αν συντρέχει κατά την κρίση του σοβαρός λόγος, ορίζει το κατάλληλο πρόσωπο, όπως ορίζεται στο άρθρο 879 ΚΠολΔ⁹⁴. Ο ορισθείς διαιτητής ή επιδιαιτητής δεν είναι, πάντως, υποχρεωμένος να δεχτεί το διορισμό του. Όποιος μάλιστα αποδέχτηκε τον ορισμό του ως διαιτητή ή επιδιαιτητή μπορεί για σοβαρό λόγο να αρνηθεί να εκπληρώσει τα καθήκοντα του, ύστερα από άδεια του δικαστηρίου. Αναφορικά με την ευθύνη των διαιτητών και του επιδιαιτητή, αυτοί ευθύνονται κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, μόνο για δόλο και βαριά αμέλεια, κατά τους ορισμούς του άρθρου 881 ΚΠολΔ.

Ακόμα ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο αποτελεί τμήμα της διαιτητικής διαδικασίας είναι αυτό της αμοιβής που θα λάβει ο διαιτητής ή ο επιδιαιτητής. Το ζήτημα των υψηλών αμοιβών καθώς και το υψηλό εν γένει κόστος της διαιτησίας συνιστά το βασικό μειονέκτημα του θεσμού της διαιτησίας. Για τον παραπάνω λόγο το ζήτημα αυτό δεν θα μπορούσε να εκφύγει του νομοθετικού πλαισίου.

Τα σχετικά με την αμοιβή του διαιτητή ή των διαιτητών και του επιδιαιτητή

---

⁹²Άρθρο 875 ΚΠολΔ.

⁹³Άρθρο 877 ΚΠολΔ.

⁹⁴Ν.4335/2015.

ορίζονται αναλυτικά στα άρθρα 882-882Α ΚΠολΔ. Σημειώνεται μόνον, ότι μέρος της αμοιβής των διαιτητών και του επιδιαιτητή προκαταβάλλεται και ότι το ύψος της συνολικής αμοιβής διαιτητών και επιδιαιτητών υπολογίζεται σε ποσοστό επί της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς με βάση τον πίνακα της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 882 ΚΠολΔ. Αν το αντικείμενο της διαφοράς δεν αποτιμάτε σε χρήμα, η αμοιβή προσδιορίζεται από το διαιτητικό δικαστήριο, κατά εύλογη κρίση. Ο τελικός καθορισμός της αμοιβής και των εξόδων της διαιτησίας, στα οποία περιλαμβάνεται και η αμοιβή του γραμματέα, γίνεται με τη διαιτητική απόφαση. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει, βεβαίως, το δικαίωμα να προσφύγει εναντίον της διάταξης της διαιτητικής απόφασης που καθορίζει το ύψος της αμοιβής των διαιτητών και τα έξοδα ή να ζητήσει τον καθορισμό τους, αν δεν έχουν οριστεί.

Επίσης ο ΚΠολΔ ρυθμίζει το ζήτημα της ανάκλησης των διαιτητών. Η ανάκληση⁹⁵ των ορισθέντων διαιτητών είναι δυνατή κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 883 ΚΠολΔ. Αν οι διαιτητές και ο επιδιαιτητής ορίστηκαν από τα συμβαλλόμενα μέρη, η εξαίρεση μπορεί να ζητηθεί μόνο για λόγους που επήλθαν ή έγιναν γνωστοί σε εκείνον που ζητεί την εξαίρεση μετά τον ορισμό του διαιτητή ή του επιδιαιτητή. Για την εξαίρεση αποφαινεται το δικαστήριο που είναι αρμόδιο κατά το άρθρο 878 § 1 ΚΠολΔ. Η απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα και έως την έκδοσή της οι διαιτητές αναβάλλουν την εκδίκαση της υπόθεσης. Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των σταδίων που αφορά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης. Η έκδοση της διαιτητικής απόφασης ρυθμίζεται στα άρθρα 884 ΚΠολΔ και επόμενα.

5.3 Διαιτητικό Δικαστήριο

Σύμφωνα με το άρθρο 884 ΚΠολΔ, αν η διεξαγωγή της διαιτησίας ή η έκδοση της διαιτητικής απόφασης καθυστερεί και δεν ορίζεται με τη συμφωνία προθεσμία για την έκδοσή της, το αρμόδιο κατά το άρθρο 878 § 1 δικαστήριο με αίτηση ενός από τα μέρη τάσσει εύλογη προθεσμία για τον παραπάνω σκοπό. Η αίτηση δικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρο 741 επ. ΚΠολΔ) και η απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Η διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 886 ΚΠολΔ διεξάγεται ενώπιον των διαιτητών και του επιδιαιτητή που ενεργούν από κοινού. Οι διαιτητές αυτοί ορίζουν, κατά την ελεύθερη κρίση τους, τον

---

⁹⁵ Άρθρο 883 ΚΠολΔ.

τόπο και τον χρόνο της διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας και τη διαιτητική διαδικασία, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη συμφωνία διαιτησίας.

Στη διαιτητική διαδικασία τα μέρη έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις. Στο πλαίσιο εφαρμογής της αρχής της ισότητας τα μέρη θα πρέπει να καλούνται να παραστούν κατά τις συζητήσεις, να αναπτύξουν, κατά την κρίση των διαιτητών, προφορικούς ή εγγράφως τους ισχυρισμούς τους και να προσκομίσουν τις αποδείξεις τους. Ο επιδιαιτητής διευθύνει τη συζήτηση και η παράσταση με δικηγόρο ή η εκπροσώπηση από δικηγόρο δεν μπορεί να αποκλειστεί. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 887 ΚΠολΔ, αν δεν ορίζεται διαφορετικά με τη συμφωνία διαιτησίας, η υπόθεση δικάζεται και αν τα συμβαλλόμενα μέρη ή ένα από αυτά δεν προσέλθουν ή δεν αναπτύξουν τους ισχυρισμούς τους ή δεν προσκομίσουν τις αποδείξεις τους.

Οι διαιτητές, αν δεν ορίζεται διαφορετικά από τη συμφωνία για διαιτησία, έχουν εξουσία να αποφανθούν για την ίδια τη δικαιοδοσία τους και να εξετάζουν τυχόν παρεμπόδιον ζητήματα. Στη διαδικασία της διαιτησίας, εφόσον επίσης δεν ορίζεται διαφορετικά με τη διαιτητική συμφωνία, οι διαιτητές εφαρμόζουν τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου. Με τη διαιτητική συμφωνία δεν μπορεί, όμως, να αποκλειστεί η εφαρμογή διατάξεων δημόσιας τάξης.

Σε σχέση με την αποδεικτική διαδικασία εντός της διαιτησίας, το άρθρο 888 ΚΠολΔ ορίζει ότι οι μάρτυρες και οι πραγματογνώμονες μπορούν να εξετασθούν χωρίς όρκο ή ενόρκως. Οι διαιτητές δεν μπορούν να επιβάλουν ποινές ή να διατάξουν τη λήψη αναγκαστικών μέτρων για τη διεξαγωγή αποδείξεων, εκτός αν διαιτητής είναι δικαστήριο. Τέτοια μέτρα διατάζει, με αίτηση των διαιτητών, το Ειρηνοδικείο το οποίο αποφασίζει αν η λήψη τους είναι νόμιμη. Οι συμβαλλόμενοι στη συμφωνία για διαιτησία μπορούν να εξετασθούν ανωμοτί⁹⁶.

Η ενέργεια ορισμένων διαδικαστικών πράξεων μπορεί να ανατεθεί σε κάποιον από τους διαιτητές. Επιπλέον, οι διαιτητές μπορούν να ζητήσουν να διεξαχθούν αποδείξεις από το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου πρόκειται να διεξαχθεί η απόδειξη. Το Ειρηνοδικείο αποφασίζει δε αν η διεξαγωγή της απόδειξης είναι νόμιμη και έχει όλες τις εξουσίες δικαστηρίου που διατάζει απόδειξη.

Αναφορικά με την εξουσία των δικαστών να εκδικάσουν ασφαλιστικά μέτρα, στο άρθρο 889 ΚΠολΔ ορίζεται ότι οι διαιτητές δεν μπορούν να διατάξουν, να μεταρρυθμίζουν ή να ανακαλούν ασφαλιστικά μέτρα. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο

---

⁹⁶Άρθρα 415 έως 420 ΚΠολΔ.

685 ΚΠολΔ, δεν ισχύει συμφωνία διαιτησίας σε υποθέσεις που αφορούν ασφαλιστικά μέτρα. Αντίθετα, στις ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 17 Ι του Ν. 2735/1999 περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας στην Ελλάδα, καθιερώνεται ρητά η εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάσσει τα ασφαλιστικά μέτρα, τα οποία θεωρεί αναγκαία σχετικά με το αντικείμενο της διαφοράς.

Το τελευταίο στάδιο της όλης διαιτητικής διαδικασίας συνιστά η διαιτητική απόφαση. Ο τρόπος με τον οποίο οι διαιτητές καταλήγουν στην έκδοση της απόφασης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Αν οι διαιτητές είναι περισσότεροι και με τη συμφωνία για διαιτησία δεν ορίζεται διαφορετικά, αποφασίζουν όλοι από κοινού με τον επιδιαιτητή, κατά πλειοψηφία. Αν δεν σχηματιστεί πλειοψηφία, υπερισχύει η γνώμη του επιδιαιτητή⁹⁷. Η διαιτητική απόφαση φέρει τυπικά στοιχεία εξωτερικής νομιμότητας, στοιχεία που προσδίδουν το απαραίτητο κύρος στην απόφαση της διαιτησίας. Η τελευταία πρέπει να συντάσσεται εγγράφως και να υπογράφεται ιδιοχείρως, από τους διαιτητές, όπως ορίζεται στο άρθρο 892 ΚΠολΔ. Αν κάποιος από τους διαιτητές αρνείται ή κωλύεται να υπογράψει, τούτο πρέπει να βεβαιώνεται εγγράφως στην απόφαση, καθώς και ότι εκείνος που αρνείται ή κωλύεται έλαβε μέρος στη διαιτητική διαδικασία και στη διάσκεψη και να υπογράφεται από την πλειοψηφία των διαιτητών. Στη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 891 ΚΠολΔ αρκεί η υπογραφή από τον επιδιαιτητή. Με τη συμφωνία για διαιτησία μπορεί να οριστεί δε ότι η διαιτητική απόφαση υπογράφεται ιδιοχείρως μόνον από τον επιδιαιτητή ή από αυτόν και κάποιον από τους διαιτητές. Σε κάθε περίπτωση, η διαιτητική απόφαση πρέπει να αναφέρει:

- α) το όνομα και το επώνυμο του επιδιαιτητή και των διαιτητών,
- β) τον τόπο και το χρόνο της έκδοσής τους,
- γ) τα ονόματα και τα επώνυμα εκείνων που έλαβαν μέρος στη διαιτητική διαδικασία,
- δ) τη συμφωνία για διαιτησία στην οποία βασίστηκε,
- ε) το αιτιολογικό και

---

⁹⁷Άρθρο 891 ΚΠολΔ.

στ) το διατακτικό.

Με τη συμφωνία διαιτησίας μπορεί, βεβαίως να οριστεί ότι η διαιτητική απόφαση αρκεί να αναφέρει μόνον τη διαιτητική συμφωνία και το διατακτικό.

Η διαιτητική απόφαση θεωρείται αποκληρωθείσα, από τη στιγμή που θα υπογραφεί, κατά το άρθρο 892 ΚΠολΔ. Ο διαιτητής ή, αν είναι περισσότεροι διαιτητές, ο επιδιαιτητής ή με εντολή του ένας εκ των διαιτητών, είναι υποχρεωμένος, αν δεν ορίζεται διαφορετικά από τη συμφωνία διαιτησίας, να καταθέσει το πρωτότυπο της διαιτητικής απόφασης στη γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου της περιφέρειας στην οποία εκδόθηκε και να παραδώσει αντίγραφα της σ' αυτούς που συνομολόγησαν τη συμφωνία διαιτησίας⁹⁸.

Τέλος, διόρθωση ή ερμηνεία της διαιτητικής απόφασης μπορεί να γίνει από εκείνους που την εξέδωσαν, κατόπιν αιτήσεως ενός από αυτούς που συνομολόγησαν τη συμφωνία, η οποία κοινοποιείται στους άλλους και στους διαιτητές, με την τήρηση όσων ορίζονται στα άρθρα 315 και 316 ΚΠολΔ⁹⁹.

Ζητήματα διαιτητικής διαδικασίας ρυθμίζονται και από τη διεθνή εμπορική διαιτησία. Στην Ελλάδα η διεθνής εμπορική διαιτησία ρυθμίζεται στον Ν.2735/1999. Παρακάτω θα αναλυθούν οι βασικές παράμετροι της διεθνούς διαιτησίας, και η συγκριτική τους επισκόπηση συγκριτικά με το ελληνικό δίκαιο. Έτσι, αντίθετα προς την εσωτερική (ημεδαπή) διαιτησία, η οποία δεν παρουσιάζει στοιχεία αλλοδαπότητας και έχει πιο περιορισμένη εφαρμογή, η διεθνής διαιτησία παρουσιάζει στοιχεία αλλοδαπότητας (από πλευράς υποκειμένων ή αντικειμένου) και εφαρμόζεται ευρύτατα, κυρίως λόγω της σχεδόν απόλυτης κυριαρχίας των διασυνοριακών συναλλαγών και συμβάσεων, οι οποίες δημιουργούν πλήθος ιδιωτικών διαφορών.

Η διεθνής διαιτησία παρουσιάζει, πάντως, ένα μοναδικό και ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό. Ειδικότερα, ενώ σε κάθε εσωτερική (εθνική) έννομη τάξη, συγκεκριμένο δικαιοδοτικό όργανο επιλαμβάνεται, κατά τον νόμο, κάθε διαφοράς που προκύπτει από εσωτερική έννομη σχέση, για τις διεθνείς διαφορές δεν υπάρχει υπερεθνικό, ουδέτερο δικαιοδοτικό όργανο με «δεδομένη» διεθνή δικαιοδοσία, καθώς αυτή ρυθμίζεται από τους οικείους κανόνες της εκάστοτε έννομης τάξης. Το δικαιοδοτικό αυτό κενό και την εντεύθεν δημιουργούμενη αβεβαιότητα καλύπτει η διεθνής διαιτησία, ως μέθοδος επίλυσης διασυνοριακών διαφορών με τρόπο

---

⁹⁸Άρθρο 893 ΚΠολΔ.

⁹⁹Άρθρο 894 ΚΠολΔ

αμερόληπτο και ταχύ.

Για την εφαρμογή των κανόνων της διεθνούς διαιτησίας, ο νόμος θέτει τις προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να τηρούνται ώστε να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν.2735/1999. Ως κριτήριο χαρακτηρισμού μίας διαιτησίας ως εσωτερικής ή διεθνούς, υιοθετείται το μικτό κριτήριο, όπου λαμβάνονται υπόψη τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1 § 3 του Ν. 2735/1999 περί της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, κριτήρια χαρακτηρισμού μίας διαιτησίας, ως διεθνούς, αποτελούν:

α) η εγκατάσταση των μερών σε διαφορετικό κράτος, κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας διαιτησίας,

β) η εγκατάσταση των μερών σε διαφορετικό τόπο από αυτόν που διεξάγεται η διεθνής διαιτησία ή αυτόν όπου πρόκειται να εκπληρωθεί σημαντικό μέρος των εμπορικών υποχρεώσεων που απορρέουν από την συμβατική σχέση ή αυτόν με τον οποίο συνδέεται στενά το αντικείμενο της διαφοράς και

γ) η συμφωνία των μερών ότι το αντικείμενο της διαφοράς σχετίζεται με περισσότερες έννομες τάξεις¹⁰⁰.

Όταν πρόκειται περί διεθνούς διαιτησίας, τα μέρη, δυνάμει της ιδιωτικής τους αυτονομίας, έχουν την ευχέρεια να παραπέμψουν, μέσω της διαιτητικής συμφωνίας, στους κανόνες της εσωτερικής διαιτησίας ορισμένης εθνικής έννομης τάξης¹⁰¹. Στην περίπτωση αυτή, ο διεθνής χαρακτήρας της διαιτησίας παραμένει. Εάν ορισμένη διάταξη του αλλοδαπού (εθνικού) δικαίου στην οποία έχουν παραπέμψει με τη διαιτητική συμφωνία τα μέρη, αντίκειται στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του Ν.2735/1999 (ιδίως στα άρθρα 18, 24.2 και 3), τότε οι συγκεκριμένες διατάξεις του εθνικού δικαίου παραμερίζονται. Ο καθορισμός του διαδικαστικού δικαίου, μπορεί να ρυθμιστεί συμβατικά, με συμφωνία των μερών, τόσο στην εσωτερική όσο και στη διεθνή διαιτησία. Τα μέρη μπορούν, λοιπόν με συμφωνία τους, να καθορίζουν το διαδικαστικό δίκαιο που θα εφαρμοστεί στη διαιτητική διαδικασία.

Η εν λόγω συμφωνία μπορεί να προβλέπει προσδιορισμό της διαδικασίας ad hoc. Η ad hoc διαιτησία διέπεται από κανόνες που καταρτίζουν τα μέρη εξ αρχής καθώς θεωρούν ότι αυτοί ανταποκρίνονται καλύτερα στις συγκεκριμένες ανάγκες τους στην συγκεκριμένη (προς επίλυση) διαφορά και στην συγκεκριμένη διαιτησία. Έτσι η

¹⁰⁰Κουσούλης Σ. (2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.148-152

¹⁰¹Κουσούλης Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη σελ.216

ιδιωτική βούληση και αυτονομία των μερών αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στον προσδιορισμό της «κατάλληλης» για την συγκεκριμένη διαφορά διαιτητικής διαδικασίας¹⁰². Οι ανωτέρω, θεσπιζόμενοι από τα μέρη κανόνες, καθορίζουν λεπτομερειακά όλες τις διαδικαστικές πράξεις που θα διενεργηθούν στη διαιτητική διαδικασία, αλλά και ορίζουν τον αριθμό των διαιτητών, τον τρόπο συγκρότησης του διαιτητικού δικαστηρίου, τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας, τη γλώσσα διεξαγωγής, τον προφορικό ή γραπτό χαρακτήρα της, τον τρόπο εξέτασης των μαρτύρων, το χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα πρέπει να εκδοθεί η διαιτητική απόφαση κ.ά.

Αναφορικά με την εσωτερική διαιτησία, σχετική πρόβλεψη υπάρχει στο άρθρο 886 παρ.1 εδ. β' ΚΠολΔ, όπου ορίζεται ότι οι διαιτητές ορίζουν, κατά την ελεύθερη κρίση τους, τον τόπο και το χρόνο διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας και την ίδια τη διαιτητική διαδικασία, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη συμφωνία διαιτησίας. Στο ίδιο πλαίσιο, το άρθρο 19 του Ν.2735/1999 για τη διεθνή διαιτησία, ορίζει ότι με την επιφύλαξη των διατάξεων του εν λόγω νόμου, τα μέρη, με συμφωνία τους, καθορίζουν ελεύθερα τη διαιτητική διαδικασία. Αν πάντως δεν έχει καταρτιστεί τέτοια συμφωνία, το διαιτητικό δικαστήριο καθορίζει την προσφορότερη κατά την κρίση του διαδικασία διενέργειας της διαιτησίας και αποφαινεται για το παραδεκτό, τη σημασία και τη βαρύτητα των αποδείξεων. Όταν δεν υπάρχει συμφωνία των μερών, το διαιτητικό δικαστήριο, δικαιούται να επιλέξει όχι μόνο αμιγές αλλά και μικτό διαδικαστικό σύστημα και δη όχι απαραίτητα ίδιο με αυτό που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο, το οποίο σύστημα πάντως να ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε συγκεκριμένης διεθνούς διαιτησίας, αλλά και των μετεχόντων σ' αυτήν.

Δύναται, λοιπόν, το διαιτητικό δικαστήριο, χωρίς να υπερβαίνει την εκ του άρθρου 19 του Ν.2735/1999 εξουσία του, να ορίσει και την αποδεικτική διαδικασία που θα ακολουθηθεί, η οποία δεν απαιτείται να συμπίπτει με αυτή που ακολουθείται από τα τακτικά δικαστήρια, αλλά δικαιούται να συνθέσει και ορισμένο «ανώνυμο» διαδικαστικό μόρφωμα¹⁰³. Στην κρίση επίσης του διαιτητικού δικαστηρίου επαφίεται στην περίπτωση αυτή και το επιτρεπτό και η αποδεικτική αξία των αποδεικτικών μέσων, εφόσον όμως τηρείται στη διαιτητική διαδικασία η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών, ώστε κάθε μέρος να έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τους ισχυρισμούς του, αλλά και να προσκομίσει τις αποδείξεις του. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης και το

---

¹⁰²Κουσουλής Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη σελ.89

¹⁰³ΑΠ 1422/2012

δικαίωμα ακροάσεως των μερών θεμελιώνεται στο άρθρο 18 Ν.2735/1999. Επιπρόσθετα, στο συμβουλευτικού χαρακτήρα και για τη βοήθεια της διαιτητικής πράξης κείμενο της UNCITRAL , «Notes on Organizing Arbitral Proceedings», το οποίο αφορά κυρίως διεθνείς διαιτησίες, περιλαμβάνεται ενδεικτική και μη δεσμευτικού χαρακτήρα λίστα με τα θέματα που ενδεχομένως πρέπει να ληφθούν υπόψη, κατά την οργάνωση διαιτητικής διαδικασίας.

Το διαιτητικό δικαστήριο, καθορίζει, πέραν του δικαίου που διέπει τη διαδικασία και τον τρόπο που θα αντιμετωπιστεί ορισμένο ζήτημα, για το οποίο τα μέρη, παρότι καθόρισαν συνολικά τη διαιτητική διαδικασία, δεν συμφώνησαν επ' αυτού του ζητήματος. Στο πλαίσιο της εξουσίας¹⁰⁴ του, το διαιτητικό δικαστήριο «..μπορεί να διαμορφώσει ανώνυμο διαδικαστικό μόρφωμα και να ακολουθήσει διαδικασία απαλλαγμένη από τυπικότητες», λαμβάνοντας πάντως υπόψη κατά τον εν λόγω καθορισμό, τη βούληση των μερών¹⁰⁵. Σε κάθε περίπτωση, κατά τον καθορισμό της διαιτητικής διαδικασίας από το διαιτητικό δικαστήριο, αυτό επιλέγει τους διαδικαστικούς εκείνους κανόνες που κρίνει καταλληλότερους για την ταχεία και αποτελεσματική επίλυση της υπό κρίση διαφοράς.

Αξιοσημείωτο, βεβαίως, είναι ότι το διαιτητικό δικαστήριο υπόκειται σε περισσότερους, σε σχέση με τα μέρη, περιορισμούς κατά τον καθορισμό της διαιτητικής διαδικασίας, καθώς υποχρεούται να ακολουθήσει τόσο τους κανόνες αναγκαστικού όσο και τους κανόνες ενδοτικού δικαίου, ενώ τα μέρη δεσμεύονται μόνο από τις αναγκαστικού δικαίου ρυθμίσεις . Κρίσιμο είναι δε το έσχατο χρονικό σημείο στο οποίο τα μέρη μπορούν να καθορίσουν συμβατικά τη διαιτητική διαδικασία, πέραν του οποίου ο καθορισμός της διαδικασίας γίνεται από το διαιτητικό δικαστήριο, υπό τους ανωτέρω περιορισμούς. Ερωτάται, αν ο εν λόγω καθορισμός μπορεί να γίνει και μετά τον ορισμό των διαιτητών, αλλά πριν την έναρξη της διαδικασίας ή αν ο ορισμός των διαιτητών είναι το απώτατο χρονικό σημείο συμβατικού καθορισμού της διαδικασίας. Εν προκειμένω, ως ορθότερη προκρίνεται η άποψη ότι τα μέρη μπορούν να προσδιορίσουν τη διαδικασία έως την έναρξη της , ακόμη και μετά τον ορισμό των διαιτητών, διότι η υιοθέτηση της αντίθετης θέσεως θα παραβίαζε τη θεμελιώδους, (και) για τη διαιτητική διαδικασία, σημασίας αρχή της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης¹⁰⁶.

¹⁰⁴ uncitral.un.org/en , ημερομηνία πρόσβασης:24.02.2019

¹⁰⁵ Gaillard E.(2014) *The Role of the Arbitrator in Determining the Applicable Law*,σελ.25

¹⁰⁶ Κουσουλής Σ.(2006) *Δίκαιο της Διαιτησίας*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.91

Ιδιαίτερης φύσεως ζήτημα αποτελεί επίσης το γεγονός αν η διαιτητική διαδικασία παγιώνεται αναλλοίωτη μετά τον καθορισμό της από το διαιτητικό δικαστήριο ή αν τα μέρη μπορούν να την επανακαθορίσουν. Η δυνατότητα των μερών να επανακαθορίζουν την καθορισθείσα από το δικαστήριο διαιτητική διαδικασία σε όλη τη διάρκεια της, θα ικανοποιούσε ίσως την προσαρμογή της σε ενδεχόμενη αλλαγή συνθηκών. Ταυτόχρονα όμως, έτσι δημιουργείται ανασφάλεια και αστάθεια στη διαιτητική διαδικασία, λόγω των πιθανών μεταβολών και άρα της πιθανότητας αιφνιδιασμού κάποιου εκ των μερών. Για τον λόγο αυτό, ως πιο πειστική προκρίνεται η άποψη ότι άπαξ και το διαιτητικό δικαστήριο καθόρισε (επικουρικά) τη διαδικασία της διαιτησίας, τα μέρη δεν μπορούν πλέον να την επανακαθορίσουν διαφορετικά ούτε να την αμφισβητήσουν. Όπως έχει μάλιστα σημειωθεί, από τον ορισμό τους και εφεξής οι διαιτητές καθίστανται κύριοι της δικής τους διαδικασίας (master of their own procedure) και αναλαμβάνουν αυτοί να οργανώσουν τη διαιτητική διαδικασία¹⁰⁷.

Ειδικότερα, επί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, η διαιτητική διαδικασία μπορεί να ρυθμιστεί συμβατικά από τα μέρη, μέσω σχετικής συμφωνίας τους, κατά τους ορισμούς του άρθρου 19 § 1 του Ν.2735/1999. Αν αυτό δεν συμβεί, το διαιτητικό δικαστήριο εφαρμόζει την πιο πρόσφορη για την υπόθεση, κατά την κρίση του διαδικασία διενέργειας της διαιτησίας και ρυθμίζει και την αποδεικτική διαδικασία¹⁰⁸, καθώς αποφαινεται για το παραδεκτό, τη σημασία και τη βαρύτητα των αποδείξεων, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του ως άνω άρθρου. Επομένως, το διαιτητικό δικαστήριο δύναται να επιλέξει σε σχέση με την διαδικασία και ένα μικτό διαδικαστικό σύστημα, το οποίο να διαφοροποιείται από τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, αλλά ανταποκρίνεται στις ανάγκες της συγκεκριμένης διεθνούς διαιτησίας και των μερών που μετέχουν σ'αυτήν και μάλιστα σε μέτρο απαλλαγμένο από τις ιδιομορφίες του ελληνικού δικαίου, αρκεί να μην θίγονται, μέσω του επιλεγέντος συστήματος, οι θεμελιώδεις (και) για τη διαιτητική διαδικασία αρχές της ίσης μεταχείρισης και του δικαιώματος ακρόασης των μερών της διαιτησίας.

Η αποδεικτική διαδικασία μπορεί να ρυθμιστεί από το διαιτητικό δικαστήριο, το οποίο δεν υποχρεούται να επιλέξει διαδικασία συμπίπτουσα προς την ακολουθούμενη από τα τακτικά (Ελληνικά) δικαστήρια, αλλά δικαιούται να συνθέσει ένα ανώνυμο διαδικαστικό μόρφωμα, στην κρίση του οποίου, επίσης, επαφίεται, το επιτρεπτό και η αποδεικτική αξία των αποδεικτικών μέσων. Ο μόνος περιορισμός αφορά στο να

---

¹⁰⁷Κουσουλής Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.91

¹⁰⁸ ΑΠ 1422/2012

τηρείται, κατά τη διαιτητική διαδικασία, η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών και κάθε ένα από αυτά να έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τους ισχυρισμούς του και να προσκομίσει τις αποδείξεις του, κατά τους ορισμούς του άρθρου 18 του Ν.2735/1999¹⁰⁹.

Οι διέπουσες τη διεθνή διαιτητική διαδικασία αρχές της ισότητας και ακροάσεως των διαδίκων χαρακτηρίζει το σύνολο της διαδικασίας. Είναι εύλογο ότι η ελευθερία που έχουν τα μέρη στη διαμόρφωση της διαδικασίας στη διεθνή διαιτησία, αναγκαία περιορίζεται από τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου του τόπου διεξαγωγής διαιτησίας, δηλαδή από κανόνες οι οποίοι θεσπίζουν ορισμένες ελάχιστες ελευθερίες και δικαιώματα που η εκάστοτε έννομη τάξη επιδιώκει να διαφυλάξει, όπως επί παραδείγματι, η τήρηση της αρχής της ισότητας και της εξασφάλισης του δικαιώματος ακροάσεως των διαδίκων. Ειδικότερα σε διαιτησία διεξαγόμενη στην Ελλάδα, τα μέρη περιορίζονται στον καθορισμό της διαιτητικής διαδικασίας εκ των διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του ΚΠολΔ και του Ν. 2735/1999. Συγκεκριμένα αναφορικά με την εσωτερική διαιτησία, το άρθρο 886 § 2 ΚΠολΔ ορίζει ότι «Κατά τη διαιτητική διαδικασία τα μέρη έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις, τηρείται η αρχή της ισότητας και πρέπει να καλούνται τα μέρη να παραστούν κατά τις συζητήσεις, να αναπτύξουν, κατά την κρίση των διαιτητών, προφορικώς ή εγγράφως τους ισχυρισμούς τους και να προσκομίσουν τις αποδείξεις τους».

Τέλος, αντίστοιχη είναι και η ρύθμιση του άρθρου 18 του Ν.2735/1999, σύμφωνα με την οποία: «Κατά τη διαιτητική διαδικασία τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών. Κάθε μέρος έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τους ισχυρισμούς του και να προσκομίσει τις αποδείξεις του». Παρόμοια διάταξη περιέχεται άλλωστε και στο άρθρο 22 § 4 του Κανονισμού Διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (ICC), όπου προβλέπεται ότι σε κάθε περίπτωση, το Διαιτητικό Δικαστήριο οφείλει να λειτουργεί αμερόληπτα και να διασφαλίζει πως το κάθε μέρος έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τις θέσεις του.

5.4 Συμπεράσματα

---

¹⁰⁹ ΑΠ 1422/2012

Όλες οι παραπάνω διαπιστώσεις και οι αναφορές σε νομοθετήματα σκιαγραφούν το βασικό πλαίσιο της διαιτησίας και των βασικών διαδικαστικών πράξεων που την διέπουν. Βασικό συστατικό της διαιτησίας είναι η κατάθεση της διαιτητικής προσφυγής, με την προϋπόθεση ότι υφίσταται συμφωνία των μερών για υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτησία. Το διαιτητικό δικαστήριο πρέπει να συγκροτηθεί και να οριστούν οι διαιτητές. Η συγκρότηση αυτή είναι βασικό στοιχείο της διαιτησίας και σημείο διαφοροποίησης από τη διαδικασία των τακτικών δικαστηρίων, όπου εκεί τα δικαστήρια είναι οργανωμένα με σταθερό και οργανωμένο τρόπο. Γενικά οι διάδικοι καταλήγουν και συμφωνούν σε τριμερή σύνθεση του δικαστηρίου. Τους διαιτητές τους διορίζουν τα μέρη. Στην περίπτωση που τα μέρη δεν ορίσουν κοινό πρόσωπο, την αρμοδιότητα αυτή ασκεί ο επιδιαιτητής.

Στην συνέχεια της παράθεσης των βασικών αρχών της διαιτητικής διαδικασίας πρέπει να αναφερθεί ότι στην δίκη της διαιτησίας δεν ισχύει το κλασσικό δικονομικό σύστημα με την κατάθεση αγωγής, προτάσεων και προσθήκης-αντίκρουσης. Ο ενάγων με το «statement of claim» περιγράφει το αντικείμενο της διαιτητικής δίκης. Προς απάντηση του «statement of claim» ο καθ'ου τη προσφυγή αναπτύσσει την δική του οπτική για την επίδικη υπόθεση. Περιγραφικά τα στάδια μπορούν να αναφερθούν ως εξής: request-προσφυγή, διορισμός διαιτητή, απάντηση-διορισμός διαιτητή από την πλευρά του καθ'ου, κοινή συνάντηση-διορισμός επιδιαιτητή, state of claim, state of reclaim, προσθήκη, απόδειξη, συζήτηση και αξιολόγηση των επιχειρημάτων των μερών. Στην συνέχεια η διαιτητική διαδικασία κηρύσσεται λήξασα και εκδίδεται η διαιτητική απόφαση.

Γενικότερα, τα μέρη επιλέγουν την οδό της διαδικαστικής ουδετερότητας και δεν επιδιώκουν την επιλογή δικαίου που το ένα τουλάχιστον μέρος γνωρίζει. Πλην της διαδικαστικής ουδετερότητας τα μέρη στοχεύουν και στην αποτελεσματικότητα, και έτσι επιθυμούν μία προκαθορισμένη διαδικασία για την φύση της επίδικης διαφοράς. Τα κενά αυτά καλύπτονται μέσω της προσφυγής σε ένα υφιστάμενο πλαίσιο, όπως της θεσμικής διαιτησίας ICC, η οποία λύνει το πρόβλημα της τυχόν αναγωγής των μερών σε ένα τρίτο νομικό πλαίσιο. Σε δικονομικό επίπεδο τα μέρη προσφεύγοντας στην διαιτησία επιλέγουν να μην ακολουθήσουν τις δικονομικές διατάξεις του ΚπολΔ. Όπως έχει ήδη τονιστεί την όλη διαδικασία η αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας των

Μερών¹¹⁰ είτε αυτή αφορά τη διαιτητική ρήτρα, είτε τους κανόνες διαιτησία ICC, είτε την διαιτητική διαιτησία μετά ή εκ των υστέρων το πέρας της διαιτητικής δίκης.

Το ICC δημιούργησε ένα πρότυπο διαδικαστικό πλαίσιο, εάν τα μέρη επιθυμούν, το οποίο ακολουθείται από την συντριπτική πλειοψηφία των διεθνών δικαστηρίων. Για το λόγο αυτό η πλειονότητα των περιπτώσεων διέπεται από θεσμικές διαιτησίες.

Τέλος, η τάση αυτή των θεσμικών κέντρων διαιτησίας οδήγησε στην δημιουργία της Unicitral, μίας πρότυπης διαδικασίας η οποία δεν προέρχεται από κάποιο κράτος και κατά μία άποψη συνιστά περίπτωση ad hoc διαιτησίας αφού εφαρμόζεται μόνο για την συγκεκριμένη κατηγορία της επίδικης διαφοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουσούλης Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κουσούλης Σ.(1996) Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε Σχέση με τον Πρότυπο Νόμο Unicitral, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα.

Κουσούλης Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας.

Φορτσάκης Θ.(1996) Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.

Φουστούκος Α.(2000) Διαιτησία (μελέτες, άρθρα, παρεμβάσεις), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Καλαβρός Φ.(2018) Διάλογοι με την Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας I Εσωτερική Διαιτησία, Τεύχος Α', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Baker-Harb, M. Practical Suggestions for Arbitrating in Bad Market Times

Gaillard E.(2014) The Role of the Arbitrator in Determining the Applicable Law.

---

¹¹⁰ Κουσούλης, Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.213-214

uncitral.un.org/en , ημερομηνία πρόσβασης:24.02.2019

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

6.1 Εισαγωγή

Τα πλέον σημαντικά κείμενα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας αποτελούν ο Πρότυπος Νόμος της UNICTRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία, οι Κανόνες Διαιτησίας της UNCITRAL και η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, με απώτερο σκοπό την ομοιόμορφη ρύθμισή της και την υιοθέτηση διεθνικών αρχών.

Ο Πρότυπος Νόμος αποτελεί έναν ειδικό νόμο που έχει συμβάλει αποτελεσματικά στη λεπτομερή ρύθμιση των διεθνών εμπορικών διαιτησιών με τη μερική ή ολική ενσωμάτωσή του στα εθνικά δίκαια, συμβάλλοντας έτσι στον εκσυγχρονισμό τους αλλά και στη διεθνή εναρμόνιση. Το στάδιο της διαιτησίας μετά την έκδοση των διαιτητικών αποφάσεων που αφορά στην αναγνώριση και εκτέλεσή τους σε κράτος διαφορετικό από αυτό της έδρας της διαιτησίας μέσω του πολιτειακού ελέγχου στον οποίο υποβάλλονται, έχει ανάγκη ιδιαίτερης νομικής μεταχείρισης και αυτό το σκοπό εξυπηρετεί η Σύμβαση της Νέας Υόρκης, που αποτελεί τη σημαντικότερη διεθνή σύμβαση στον τομέα των διεθνών εμπορικών συναλλαγών.

Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης συμβάλλει στην παραγωγή ουσιαστικών συνεπειών που προβλέπουν οι διαιτητικές αποφάσεις. Οι διαιτητικές αποφάσεις έχουν το τεκμήριο της εκτελεστότητας και της αναγνώρισης από όσα κράτη είναι συμβεβλημένα στην διεθνή Σύμβαση. Τα χαρακτηριστικά αυτά δίνουν ουσιαστική και δικονομική ισχύ στις διαιτητικές αποφάσεις αποτελώντας αναπόσπαστο τμήμα του νομικού κόσμου δίχως να υπάρχει αμφιβολία για το κύρος της διαιτητικής απόφασης.

Έτσι, βασικό ζήτημα που προκύπτει είναι η αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων που έχουν προηγουμένως ακυρωθεί από τα δικαστήρια της έδρας της διαιτησίας. Ο Πρότυπος Νόμος και οι Κανόνες Διαιτησίας της UNCITRAL έχουν υποστεί αλλαγές τα τελευταία χρόνια, ενώ η Σύμβαση της Νέας Υόρκης έχει παραμείνει απaráλλαχτη. Το ζήτημα δημιουργεί αμφιβολίες όταν η διαιτησία διευθετείται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μία ανεξάρτητης έννομης τάξης με έντονα στοιχεία υπεροχής συγκριτικά με τις εθνικές έννομες τάξεις

Από την άλλη το ενδεχόμενο ρύθμισης της διαιτησίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και σε άλλες διεθνείς έννομες τάξεις με τη θέσπιση νέων διατάξεων για τη διαιτησία για θέματα που δεν ρυθμίζονται από το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο, είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα που χρήζει προσοχής, οπότε η καλύτερη λύση είναι η συνεννόηση σε διεθνές επίπεδο και η ενιαία αντιμετώπιση με την υιοθέτηση ενός αυτοτελούς νομοθετήματος για τη διαιτησία.

Ακόμα ένα βασικό και με πολλές πρακτικές προεκτάσεις ζήτημα είναι αυτό της ικανότητας ενός κράτους ή των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτού προς σύναψη συμφωνίας περί διαιτησίας. Μερικά εθνικά δίκαια απαγορεύουν στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που συνάπτουν συμβάσεις με ιδιώτες, να υπαγάγουν τις διαφορές που θα προκύψουν σε διαιτησία ή επιτρέπουν τέτοιες συμβάσεις μόνο κατόπιν ειδικής διαδικασίας έγκρισης από ανώτερα όργανα του κράτους. Συνήθως όμως, η προϋπόθεση αυτή δεν ισχύει στις διεθνείς διαφορές, όταν, δηλαδή, το δημόσιο καταρτίζει συμφωνία διεθνούς διαιτησίας.

Στις μέρες μας το κράτος, όπως έχει προαναφερθεί, ασκεί και το ίδιο σημαντική επιχειρηματική δραστηριότητα, επηρεάζοντας, έτσι, και αυτό τη διαμόρφωση του διεθνούς οικονομικού συστήματος. Στην πράξη εμφανίζεται ορισμένες φορές το φαινόμενο ένα κράτος ή ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου να επικαλείται το εσωτερικό του δίκαιο προκειμένου να πλήξει το κύρος μίας διαιτητικής συμφωνίας που το ίδιο υπέγραψε. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1961 προβλέπει ότι ένα κράτος ή ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου δεν έχει το δικαίωμα να επικαλεσθεί ανικανότητα που πηγάζει από το δίκαιο που το διέπει, ενώ πολλά διαιτητικά δικαστήρια θεωρούν ότι ο κανόνας αυτός πηγάζει από μία «αληθώς διεθνή» δημόσια τάξη (*truly international public policy*) και αποτελεί γενική αρχή της διεθνούς διαιτησίας

6.2 Το Κράτος ως Διάδικος

Στην έννοια της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας υπάγονται διαφορές διεθνούς ιδιωτικού δικαίου ή εμπορικές με την ευρεία έννοια (διεθνείς εμπορικές διαφορές¹¹¹). Στο κείμενο του Κανονισμού της UNCITRAL δίδεται ευρύτερη σημασία στον όρο

---

¹¹¹ Γκλαβίνης Π.(2009) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,σελ.683 και 688.

«εμπορική διαφορά», έτσι ώστε να καταλαμβάνει ζητήματα που ανακύπτουν από κάθε σχέση εμπορικής φύσεως, συμβατική ή μη. Παρατίθεται, ακόμη, και σχετική υποσημείωση ότι ο όρος «εμπορική» πρέπει να ερμηνεύεται ευρύτερα ώστε να λαμβάνεται υπόψη ως «οικονομική» η κρινόμενη διαιτητέσιμη διαφορά. Ενδεικτικά αναφέρονται οι διαφορές από κάθε εμπορική συναλλαγή για την παροχή ή ανταλλαγή εμπορευμάτων ή υπηρεσιών, κατασκευή έργων, παροχή άδειας εκμετάλλευσης, σύμβαση εκμετάλλευσης ή παραχώρησης, μεταφορά εμπορευμάτων ή προσώπων, χρηματοδότηση, τραπεζικές εργασίες, ασφαλίσσεις και άλλες μορφές βιομηχανικής ή επιχειρηματικής συνεργασίας, φορολογικού ή διοικητικού δικαίου διαφορές μεταξύ κρατών ή κρατικών οργανισμών, που ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες και αλλοδαπών, φυσικών ή νομικών προσώπων.

Συνεπώς, οι έννοιες «εμπορική συναλλαγή» ή «εμπορική διαφορά» πρέπει να ερμηνεύονται με ευρύτητα και κυρίως υπό το πρίσμα αντιλήψεων που κρατούν στη διεθνή συναλλαγή. Πράγματι, ενόψει του διαφορετικού περιεχομένου, που θα μπορούσε να προσδοθεί στις έννοιες αυτές από χώρα σε χώρα και κυρίως μεταξύ χωρών που ανήκουν σε διαφορετικά δικαιοσύνη συστήματα, μόνο με την ευρύτερη δυνατή ερμηνεία θα μπορούσε να επιτευχθεί προσέγγιση και άρα, στο μέτρο του δυνατού, και ενότητα νομολογιακή των δικαστηρίων των κρατών-μελών. Η διεθνής διαιτησία που επιλύει διαφορές μεταξύ κρατών και ξένων ιδιωτών, ήτοι αλλοδαπών φυσικών ή νομικών προσώπων και κυρίως εμπορικών επιχειρήσεων, αποτελεί σχετικά μία νέα μορφή διεθνούς διαιτησίας. Στις μέρες, όμως, αυτού του είδους οι διαιτησίες λαμβάνουν χώρα αρκετά συχνά.

Οι διαιτησίες προς επίλυση διεθνών εμπορικών διαφορών, δηλαδή διαφορών που ανακύπτουν από τις διεθνείς¹¹² συναλλαγές, μεταξύ κρατών και αλλοδαπών εταιριών άρχισαν να αυξάνονται κυρίως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τούτο διότι από εκείνο το χρονικό σημείο και έπειτα η παγκοσμιοποίηση άρχισε να επηρεάζει αισθητά τους τομείς του διεθνούς εμπορίου, των διεθνών επενδύσεων και των διεθνών συναλλαγών γενικότερα. Τα βασικά χαρακτηριστικά της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, ως μηχανισμού επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και ξένων

---

¹¹² Ευρυγένης Δ.(1976) Στοιχεία του Δικαίου των Διεθνών Συναλλαγών και των Διεθνών Οικονομικών Οργανώσεων, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 7

επιχειρήσεων, είναι καταρχήν το έντονο δημόσιο ενδιαφέρον που γεννούν οι διαφορές που επιλύονται με αυτού του είδους τη διεθνή διαιτησία.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα κράτη και οι κρατικές επιχειρήσεις συμμετέχουν με συνεχή αυξανόμενο ρυθμό στο διεθνές εμπόριο και σε άλλες εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές. Όσον αφορά την Ελλάδα, πράγματι, το άρθρο 49 του ΕισΝΚΠολΔ ορίζει ότι «Το δημόσιο μπορεί να συνομολογήσει συμφωνία διαιτησίας μόνο εγγράφως ύστερα από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου και απόφαση του υπουργού των οικονομικών και του αρμόδιου υπουργού. Με τον ίδιο τρόπο ορίζει τους διαιτητές του». *Ήδη* όμως, από το 1965, η ελληνική νομολογία έχει εξαιρέσει από την εφαρμογή του άρθρου 49 ΕισΝΚΠολΔ τις διεθνείς συναλλαγές. Σύμφωνα, μάλιστα, με το άρθρο 8 παρ. 1 του Ν.Δ. 736/1970, τα νομικά πρόσωπα του ελληνικού δημοσίου δικαίου έχουν την εξουσία να συνάπτουν συμφωνίες περί διαιτησίας με αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Παρά τα ως άνω εκτεθέντα, εξακολουθούν να υπάρχουν περιπτώσεις όπου κράτη εμπλεκόμενα σε διεθνείς εμπορικές διαφορές, έχουν προσπαθήσει να αποφύγουν την επίλυση των διαφορών αυτών με διαιτησία. Τα διαιτητικά δικαστήρια αντλούν τη δικαιοδοσία τους από τις διαιτητικές συμφωνίες, τις οποίες υπογράφουν τα ίδια τα κράτη ως αντισυμβαλλόμενα μέρη στις εμπορικές συναλλαγές¹¹³. Το ιδιωτικό δίκαιο, που τα συμβαλλόμενα μέρη επέλεξαν ως εφαρμοστέο στη μεταξύ τους έννομη σχέση, υπερισχύει έτσι, κατά κάποιον τρόπο, του διεθνούς και τα κράτη υποχρεούνται να το ακολουθήσουν. Έτσι, οι διαδικασίες ενώπιον των διεθνών διαιτητικών δικαστηρίων δεν αφορούν και δεν επηρεάζονται από καμία κρατική εξουσία. Εάν ένα κυρίαρχο κράτος, που έχει ήδη υπογράψει μία σύμβαση περιέχουσα ρήτρα διαιτησίας, εγείρει ένσταση σχετική με την κρατική του ασυλία, η ένσταση αυτή θα κριθεί κατά κανόνα από το διαιτητικό δικαστήριο ως απορριπτέα με την αιτιολογία ότι οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κυρίαρχα κράτη στα πλαίσια των συμβάσεων με τις εμπορικές επιχειρήσεις θεωρούνται δεσμευτικές και οριστικές. Επιχείρημα για την παραπάνω θέση μπορεί να αντληθεί από το άρθρο 25 (1) εδ. β' της συμβάσεως του ICSID, το οποίο έχει κατά λέξη ως εξής: «[...]δοθείσης της συναινέσεως των μερών, ουδέτερον τούτων δύναται να την ανακαλέση μονομερώς».

Η διαδικασία της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, ιδίως όταν με αυτή επιλύονται διαφορές μεταξύ κρατών και αλλοδαπών επιχειρήσεων και κυρίως πολυεθνικών

---

¹¹³ Κιάντος Β.(1997) *Ιδιωτικό Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 440

εταιριών, χαρακτηρίζεται από έντονη εμπιστευτικότητα (*confidentiality*) και μυστικότητα (*privacy*). Η εμπιστευτικότητα οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι διεθνείς εμπορικές διαφορές μεταξύ κρατών και αλλοδαπών εταιριών αφορούν συνήθως ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος. Έτσι, δοθείσης της δημοσίας φύσεως των διαιτησιών αυτών, πολλά κράτη επιθυμούν τη μη δημοσίευση των διαιτητικών αποφάσεων που θα προκύψουν. Παρόλα αυτά, ακριβώς για τον λόγο ότι οι διαφορές αυτές ελκύουν το δημόσιο ενδιαφέρον, έχει απαιτηθεί η διαφάνεια αυτού του είδους διαιτητικών διαδικασιών, κυρίως μέσω της δημοσίευσης των σχετικών διαιτητικών αποφάσεων. Το δημόσιο διεθνές δίκαιο καλείται να εφαρμοστεί όταν ένα κράτος έχει εναχθεί λόγω αθέτησης μίας υποχρέωσης που έχει αναλάβει με μία διεθνή συνθήκη ή λόγω μίας παράνομης πράξεως αυτού, ή των οργάνων αυτού. Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο χαρακτηρισμός της πράξεως ως παράνομης γίνεται μέσω του διεθνούς δικαίου και ανεξάρτητα από το χαρακτήρα που δίνει στην πράξη αυτή το εθνικό δίκαιο του κράτους που έχει εναχθεί.

6.3 UNICITRAL

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου (UNCITRAL) διευκολύνει το παγκόσμιο εμπόριο αναπτύσσοντας συμβάσεις, υποδείγματα νόμων, κανόνες και νομικές οδηγίες που σκοπό έχουν να εναρμονίσουν το διεθνές εμπορικό δίκαιο. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (*United Nations Commission on International Trade Law - UNCITRAL*) το 1976 κατήρτισε Κανόνες Διαιτησίας (Κανονισμός UNCITRAL). Οι Κανόνες αυτοί επιλέγονται από τα μέρη στις πλείστες από τις *ad hoc* διαιτησίες που δεν τελούνται από την αιγίδα κάποιου οργανισμού.

Ο Κανονισμός αυτός μπορεί να έχει καταρτισθεί και υιοθετηθεί για να παράσχει ένα αποτελεσματικό διεθνές εργαλείο γενικής αποδοχής για την επίλυση των διεθνών εμπορικών διαφορών μεταξύ ιδιωτών εμπλεκόμενων σε διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, όμως χρησιμοποιείται ευρύτατα τόσο για την επίλυση διακρατικών διαφορών με διαιτησία όσο και κυρίως για την επίλυση των διαφορών μεταξύ κρατών και ξένων επενδυτών επίσης με διαιτησία. Πρόσφατα, το Διαρκές Δικαστήριο Διαιτησίας της Χάγης (*Permanent Court of Arbitration*), ο αρχαιότερος δικαιοδοτικός μηχανισμός στη σύγχρονη εποχή, υιοθέτησε τον Κανονισμό της UNCITRAL για την επίλυση

διακρατικών επενδυτικών διαφορών, τροποποιώντας τις διατάξεις του. Ακόμη, οι εν λόγω Κανόνες έχουν υιοθετηθεί και από πολλά κέντρα διαιτησίας, κυρίως περιφερειακά, με ορισμένες τροποποιήσεις.

Από τον Κανονισμό της UNCITRAL πρέπει να διακρίνεται ο προαναφερθείς Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL για τη διεθνή διαιτησία, που έγινε δεκτός το 1985¹¹⁴. Πρόκειται, αναλυτικότερα, για ένα δικονομικό εργαλείο, δηλαδή ένα σύνολο κανόνων διαδικαστικού χαρακτήρα, που προβλέπει, κυρίως, τον τρόπο συγκρότησης του διαιτητικού δικαστηρίου, τις προϋποθέσεις της αρμοδιότητάς του, τον τρόπο διεξαγωγής της διαιτησίας από το διαιτητικό δικαστήριο και το εφαρμοστέο δίκαιο στην επίλυση της διαφοράς. Ο Κανονισμός ισχύει μόνο εφόσον έχει υιοθετηθεί ρητά από τα διάδικα μέρη¹¹⁵ για την επίλυση μίας ή περισσότερων διαφορών με διαιτησία. Σχηματικά θα μπορούσε να περιγραφεί σε έναν κατάλογο πρότυπου νόμου UNCITRAL χαρακτηριστικές εμπορικές συμβάσεις που υπάγονται σε Διαιτησία:

- Συμβάσεις παροχής ή ανταλλαγής εμπορευμάτων και υπηρεσιών
- Συμφωνία διανομής
- Εμπορική αντιπροσωπεία ή πρακτορεία
- Factoring
- Leasing
- Κατασκευή έργων
- Παροχή αδειών εκμετάλλευσης
- Επενδύσεις, Χρηματοδοτήσεις
- Τραπεζικές εργασίες
- Ασφαλίσεις
- Συμβάσεις εκμετάλλευσης ή παραχώρησης
- Κοινοπραξία και άλλες μορφές βιομηχανικής και επιχειρηματικής συνεργασίας

---

¹¹⁴ Βερβενιώτης, Γ. (1990). Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 316

¹¹⁵ Γκλαβίνης Π. (2009) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ 675-676

- Αεροπορική, θαλάσσια, σιδηροδρομική ή οδική μεταφορά αγαθών και επιβατών

Ο Πρότυπος νόμος model law της UNCITRAL σχετικά με την διεθνή εμπορική διαιτησία υιοθετήθηκε από την United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) στις 21 Ιουνίου 1985 στην Βιέννη. Η Γενική Συνέλευση με την απόφασή της 40/72 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 1985 συνιστούσε σε όλα τα κράτη να «υιοθετήσουν το model law της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, προκειμένου να υπάρξει μία ομογενοποίηση του δικαίου των διαιτητικών διαδικασιών». Το model law αποτελεί μία βάση για την ομογενοποίηση επίσης των εθνικών νομοθεσιών περί διαιτησίας. Καλύπτει όλα τα στάδια της διαιτητικής διαδικασίας από τη διαιτητική συμφωνία, μέχρι την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων.

Το model law αποτελείται από 8 κεφάλαια:

1. Γενικές Διατάξεις
2. Διαιτητική Συμφωνία
3. Σύνθεση διαιτητικού δικαστηρίου
4. Δικαιοδοσία διαιτητικού δικαστηρίου
5. Διαιτητική διαδικασία
6. Διαιτητική απόφαση και πέρας διαιτητικής διαδικασίας
7. Προσβολή διαιτητικών αποφάσεων
8. Αναγνώριση & εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων.

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί πάντως το γεγονός ότι στο model law όσον αφορά την αναγνώριση και εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων προβλέπεται ότι προβλέπει και η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958, η ανάλυση της οποίας πραγματοποιείται στο επόμενο κεφάλαιο.

6.4 Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης

Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης¹¹⁶ του 1958 «περί της αναγνώρισεως και εκτέλεσεως των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων» αποτελεί καρπό πρωτοβουλίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (*International Chamber of Commerce - ICC*). Θεωρείται ως το πιο σημαντικό διεθνές συμβατικό κείμενο για τη διεθνή διαιτησία. Η εμπειρία των κρατών από την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του 1923 και της Συμβάσεως της Γενεύης του 1927 κατέδειξε τα σημεία που είχαν ανάγκη ειδικής ή άλλης ρύθμισης και κατέστησε σαφή την αναγκαιότητα μεταβολής.

Η διεύρυνση της διεθνούς συναλλαγής και η συχνότερη προσφυγή στη διαιτησία για την επίλυση διεθνών εμπορικών διαφορών αποτέλεσε πρόσθετο παράγοντα, που επέβαλε την προσαρμογή του νομικού καθεστώτος στις εξελίξεις που σημειώθηκαν και στις ανάγκες που έπρεπε να εξυπηρετηθούν. Η Σύμβαση αυτή αφορά κυρίως την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, δηλαδή αποφάσεων που εκδόθηκαν σε χώρα διαφορετική από αυτή στην οποία υποβάλλεται η αίτηση αναγνώρισης-εκτέλεσης (άρθρο 1 παρ. 1) και χαρακτηρίζεται από δικονομική απλότητα και σαφήνεια, στοιχεία τα οποία καθιστούν ευνοϊκό το νομικό καθεστώς που εισάγει¹¹⁷. Ο χρόνος που διέδραμε η Σύμβαση από το 1958 κατέδειξε ότι οι ρυθμίσεις της είναι κατά βάση επιτυχείς και παρέχουν άμεσα ή ερμηνευτικά δυνατότητες αναζήτησης λύσεων ομοιόμορφων ή παρόμοιων από τα δικαστήρια των Κρατών-Μελών, εξασφαλίζουν δε με τον τρόπο αυτό αυξημένο βαθμό νομικής ασφάλειας σε αυτούς που συναλλάσσονται στο πλαίσιο της διεθνούς συναλλαγής. Η Σύμβαση συνεχώς διευρύνεται με νέα Κράτη-Μέλη και η τεράστια αποδοχή της έχει συμβάλει στην ανάπτυξη της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας. Στα πρότυπα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών, η Ελλάδα έχει διαμορφώσει ένα ευνοϊκό καθεστώς για την αναγνώριση του δεδικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας των διεθνών εμπορικών διαιτητικών αποφάσεων.

Τα παρακάτω νομοθετήματα ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών εμπορικών διαιτητικών αποφάσεων στην Ελλάδα:

---

¹¹⁶ Stone A.-Grisel F.(2017) *The Evolution of International Arbitration*, Oxford University Press,σελ.8

¹¹⁷ Βερβενιώτης Γ.(1990) *Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι*, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή,σελ.26

Πρώτα απ' όλα, οι ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ). Στο βαθμό που δεν υποκαθίστανται από ειδικές διατάξεις, οι γενικές ρυθμίσεις των άρθρων 903, 904, 905, 906 ΚΠολΔ, αφορούν τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία αναγνώρισης και κήρυξης της εκτελεστότητας των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων εν γένει.

Δευτερευόντως, σχετικές είναι οι διατάξεις του ΚΠολΔ για την διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, που εφαρμόζεται για την αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστότητας των διαιτητικών αποφάσεων (739 επ. ΚΠολΔ).

Τέλος, σχετικές είναι οι διατάξεις του ΚΠολΔ, που ρυθμίζουν την εκτέλεση στην Ελληνική Επικράτεια (941 επ. ΚΠολΔ). Στην Ελλάδα, το ειδικότερο καθεστώς των διεθνών εμπορικών διαιτητικών αποφάσεων ρυθμίζεται από τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 (ΣυμβΝΥ) και τον πρότυπο νόμο του UNCITRAL (UNCITRAL Model Law), όπου πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

6.5 Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας η Σύμβαση της Νέας Υόρκης¹¹⁸, είναι βασικά μία βελτιωμένη έκδοση της Σύμβασης της Γενεύης του 1927, δεδομένου ότι παρέχει μία πιο αποτελεσματική και απλή μέθοδο αναγνώρισης και εκτέλεσης ξένων διαιτητικών αποφάσεων. Πρακτικά, η σύμβαση της Νέας Υόρκης επιβάλλει στα δικαστήρια του κάθε κράτους-συμβαλλόμενου μέρους : πρώτον, να αναγνωρίσουν τις συμβάσεις διαιτησίας όπως αυτές αποδεικνύονται από μία ρήτρα διαιτησίας, και έτσι να παραπέμψει τα μέρη σε διαιτησία, και δεύτερον, να αναγνωρίσουν και να εκτελέσουν τις αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις.

Γι' αυτό το λόγο άλλωστε, συστήνεται σε κάθε μέρος προτού αυτό συνάψει μία ρήτρα διεθνούς διαιτησίας να ερευνήσει αν το αντισυμβαλλόμενο κράτος έχει επικυρώσει την Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958, ή αν έχει υπογράψει άλλες πολυμερείς ή διμερείς συνθήκες που να παρέχει τις ίδιες εγγυήσεις.

---

¹¹⁸ Κουσουλής Σ. (2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.161

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βερβενιώτης Γ.(1990) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Δεμπεγιώτης Σ.(2016) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Εφαρμογή των Κανόνων Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Γκλαβίνης Π.(2009) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ευρυγένης Δ. (1976) Στοιχεία του Δικαίου των Διεθνών Συναλλαγών και των Διεθνών Οικονομικών Οργανώσεων, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκουλα, Θεσσαλονίκη

Κιάντος Β.(1997) Ιδιωτικό Δίκαιο Διεθνούς Εμπορίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Stone A.-Grisel F.(2017) The Evolution of International Arbitration, Oxford University Press

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

7.1 Εισαγωγή

Ο θεσμός της διαιτησίας όπως έχει ήδη αναφερθεί έχει ως ισχυρό νομικό έρεισμα την ελευθερία βούλησης των μερών. Ωστόσο το κράτος έχοντας ως βασικό καθήκον την τήρηση των συνταγματικών επιταγών της παροχής δικαστικής προστασίας έχει διαμορφώσει θεσμούς καθώς και ένα δικονομικό σύστημα μέσω του οποίου προσβάλλονται και οι διαιτητικές αποφάσεις.

Αναφορικά με την εθνική έννομη τάξη, στο άρθρο 895 ΚΠολΔ ορίζεται ρητά ότι η διαιτητική απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Ωστόσο με τη συμφωνία διαιτησίας μπορεί να επιτραπεί προσφυγή κατά της διαιτητικής απόφασης σε άλλους διαιτητές, αλλά πρέπει να οριστούν συγχρόνως οι προϋποθέσεις, η προθεσμία και η διαδικασία για την άσκηση και την εκδίκασή της. Εάν με τη διαιτητική συμφωνία δεν ορίζεται προσφυγή κατά της διαιτητικής απόφασης ή πέρασε η ορισμένη για την προσφυγή προθεσμία, τότε αυτή αποτελεί δεδικασμένο και εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 322, 324 έως 330, 332 έως 334 ΚΠολΔ. Για την τήρηση των στοιχειωδών δικαιοδοτικών εγγυήσεων εκ μέρους των διαιτητών και τη συμμόρφωση τους προς βασικές επιταγές της έννομης τάξης, θεματοφύλακας παραμένει το κράτος μέσω των πολιτειακών (τακτικών) δικαστηρίων. Η ενεργός ανάμειξη των τελευταίων εκδηλώνεται με τον έλεγχο της διαιτητικής απόφασης, κυρίως μέσω της αγωγής ακυρώσεως¹¹⁹ σύμφωνα με το άρθρο 897 επ. ΚΠολΔ.

7.2 Λόγοι Ακύρωσης Διαιτητικής Απόφασης

Οι λόγοι ακύρωσης της διαιτητικής απόφαση ορίζονται στο άρθρο 897 ΚΠολΔ. Συγκεκριμένα, η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί¹²⁰ ολικά ή εν μέρει μόνο με δικαστική απόφαση για τους εξής λόγους:

¹¹⁹ Κουσουύλης Σ. (2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.154

¹²⁰ Κουσουύλης Σ. (2006) Δίκαιο της διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.150

- α) αν η συμφωνία για τη διαιτησία είναι άκυρη,
- β) αν εκδόθηκε αφού η συμφωνία για τη διαιτησία έπαψε να ισχύει,
- γ) αν εκείνοι που την εξέδωσαν ορίστηκαν κατά παράβαση των όρων της συμφωνίας για τη διαιτησία ή των διατάξεων του νόμου ή αν τα μέρη τους είχαν ανακαλέσει, ή αποφάνθηκαν αν και είχε γίνει δεκτή αίτηση εξαίρεσής τους,
- δ) αν εκείνοι που την εξέδωσαν ενήργησαν υπερβαίνοντας την εξουσία που τους παρέχει η συμφωνία για τη διαιτησία ή ο νόμος,
- ε) αν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 886 παρ. 2, 891, 892 ΚΠολΔ
- στ) αν είναι αντίθετη προς διατάξεις δημόσιας τάξης ή προς τα χρηστά ήθη,
- ζ) αν είναι ακατάληπτη ή περιέχει αντιφατικές διατάξεις,
- η) αν συντρέχει λόγος αναψηλάφησης κατά το άρθρο 544 ΚΠολΔ.

7.3 Διαδικασία Ακύρωσης Διαιτητικής Απόφασης

Αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής ακύρωσης είναι το Εφετείο στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση, σύμφωνα με το άρθρο 898 ΚΠολΔ. Η αγωγή εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών των άρθρων 614 επ. ΚΠολΔ.

Τα νομιμοποιούμενα¹²¹ για την άσκηση της αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης πρόσωπα, είναι κατά το άρθρο 899 ΚΠολΔ, εκείνοι που συνομολόγησαν τη συμφωνία για τη διαιτησία και όποιος έχει έννομο συμφέρον. Η αγωγή απευθύνεται εναντίον όλων όσων συνομολόγησαν τη συμφωνία διαιτησίας και η άσκηση της δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης. Η παραίτηση¹²² δε από το δικαίωμα της άσκησης αγωγής για την ακύρωση διαιτητικής απόφασης πριν από την έκδοσή της, είναι άκυρη κατά το άρθρο 900 ΚΠολΔ.

---

¹²¹ Άρθρο 899 ΚΠολΔ.

¹²² Άρθρο 900 ΚΠολΔ.

Ακόμα μία δικονομική δυνατότητα που παρέχει ο έλληνας δικονομικός νομοθέτης είναι αυτό της αναγνώρισης ανυπαρξίας της διαιτητικής απόφασης. Η αναγνώριση της ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης μπορεί να επιδιωχθεί με σχετική αγωγή ή ένσταση, υπό τους όρους του άρθρου 901 ΚΠολΔ, μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) αν δεν συνομολογήθηκε συμφωνία διαιτησίας,
- β) αν η απόφαση εκδόθηκε επάνω σε αντικείμενο που δεν μπορούσε να υπαχθεί σε διαιτησία,
- γ) αν η απόφαση εκδόθηκε σε διαιτητική δίκη που έγινε κατά ανύπαρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου.

Η εν λόγω αγωγή υπάγεται στο Εφετείο, στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση και εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών των άρθρο 614 επ.ΚΠολΔ. Η άσκηση της αγωγής δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης.

Στα πλαίσια της διεθνούς διαιτησίας ισχύουν διαφορετικές προϋποθέσεις και λόγοι που αφορούν την ακύρωση¹²³ της διαιτητικής απόφασης. Αναφορικά με την ακύρωση διαιτητικής απόφασης στο πλαίσιο των ρυθμίσεων του Ν. 2735/1999, το άρθρο 34 II (α) (δδ) και (β) (ββ) αυτού ορίζει ότι διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί από το δικαστήριο, μεταξύ άλλων, μόνον αν ο ενάγων προβάλλει και αποδεικνύει ότι η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με τον νόμο ή ότι η διαιτητική απόφαση είναι αντίθετη προς τη διεθνή δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στην ΑΚ 33. Κατά την ερμηνεία του λόγου αυτού, γίνεται δεκτό ότι η διαιτητική απόφαση δε θα πρέπει, ως προς το περιεχόμενό της, να έρχεται σε ευθεία αντίθεση προς ημεδαπές διατάξεις που αφορούν θεμελιώδεις ηθικές, πολιτικές και κοινωνικές αντιλήψεις της ελληνικής έννομης τάξης¹²⁴.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 34 II (α) (δδ) του Ν. 2735/1999, η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί από το δικαστήριο, αν ο ενάγων προβάλλει και αποδεικνύει ότι η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με τη συμφωνία των μερών ή αν δεν υπάρχει σχετική συμφωνία, αν η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με τον Ν. 2735/1999. Η σύννομη και σύμφωνη με το Ν.2735/1999 διαδικασία απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή για την καταφατική διατύπωση περί παραβάσεως της. Όλες

¹²³ Κουσουλής Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.151

¹²⁴ ΑΠ 1422/2012

οι διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του βαθύτερου σκοπού, ο οποίος είναι η ουσιαστική απονομή δικαιοσύνης.

7.4 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, μία διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί από τα κρατικά δικαστήρια εφόσον μεταξύ άλλων παραβιάζει τη δημόσια τάξη. Κατά της διαιτητικής απόφασης μπορεί να ασκηθεί μόνο αγωγή ακύρωσης, σύμφωνα με τις παρ.2 και 3 του άρθρου 34β του Ν.2735/1999.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καλαβρός Φ.(2017) Ακύρωση και Ανυπαρξία Διαιτητικών Αποφάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Καλαβρός Φ.(2018) Διάλογοι με την Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κουσούλης Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κουσούλης Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

8.1 Εισαγωγή

Πληθώρα διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ του κράτους και ιδιωτών στα πλαίσια σύναψης συμβάσεων επιλύονται μέσω διαιτησίας. Τα πλεονεκτήματα της ταχύτητας της διαδικασίας, της μυστικότητας, της εμπιστευτικότητας και των εξειδικευμένων γνώσεων των διαιτητών σκιαγραφούν τη διαιτησία ως τον καταλληλότερο θεσμό επίλυσης τέτοιων διαφορών. Η προσφυγή στη διαιτησία επιλύει ταχύτερα τις διαφορές και εμποδίζει τη χρονοτριβή εκτέλεσης και παράδοσης μεγάλων έργων σημαντικής οικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Στη συνέχεια παρατίθενται κάποιες περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων που επιλύθηκαν με διαιτησία.

8.2 Ελληνικό Δημόσιο-Ελληνικός Χρυσός «ΣΚΟΥΡΙΕΣ»

Χαρακτηριστική περίπτωση συνιστά η διαμάχη του Ελληνικού Δημοσίου με την εταιρεία Ελληνικός Χρυσός¹²⁵ θυγατρική της εταιρείας Eldorado, μεταξύ των οποίων είχε υπογραφεί σύμβαση μεταβίβασης. Η σύμβαση αυτή δεν συνιστά μία δημόσια σύμβαση με την κλασική έννοια του όρου αλλά συνιστά μίας ιδιαίτερης, μεικτής μορφής δημόσια σύμβαση.

Στην περίπτωση δημόσιας σύμβασης, μία εταιρεία λαμβάνει καθορισμένη αμοιβή για την υλοποίηση ενός έργου ή την παροχή μίας υπηρεσίας, ενώ αντίθετα στην περίπτωση παραχώρησης, η αμοιβή της εταιρείας που αναλαμβάνει το έργο συνίσταται κυρίως στην παραχώρηση της διαχείρισης και της εκμετάλλευσης του έργου ή της υπηρεσίας στη συγκεκριμένη εταιρεία και, συνεπώς, η εταιρεία εκτίθεται σε κίνδυνο απομείωσης της επένδυσής της. Με άλλα λόγια η παραχώρηση συνιστά ένα είδος εταιρικής σχέσης μεταξύ του δημόσιου τομέα και μίας ιδιωτικής εταιρείας

¹²⁵www.liberal.gr/arthro, ημερομηνία πρόσβασης:11.03.2019

που έχει αποδείξει την προστιθέμενη αξία της σε έναν συγκεκριμένο τομέα, για παράδειγμα στην υλοποίηση έργων υποδομής. Οι παραχωρήσεις χρησιμοποιούνται σε τομείς που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των πολιτών της ΕΕ.

Οι δύο πλευρές βρίσκονταν σε μακροχρόνια αντιπαράθεση αναφορικά με τη διαχείριση των Μεταλλείων Κασσάνδρας στη Χαλκιδική. Η δικαστική διαμάχη είχε ξεκινήσει στα διοικητικά δικαστήρια με αντικείμενο δικών, την ακύρωση διοικητικών πράξεων που αφορούσαν στο στάδιο πριν ξεκινήσει να εκτελείται η σύμβαση καθώς και παραλείψεων της Διοίκησης να προβεί στην έκδοση των απαραίτητων αδειών ώστε να υλοποιηθεί το έργο. Χαρακτηριστικά το Νοέμβριο του 2017 η εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός» προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας¹²⁶ κατά του υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας ζητώντας την ακύρωση της άρνησης του υπουργού να αποφανθεί επί του αιτήματος που είχε υποβάλλει τον περασμένο Μάρτιο (του 2016) για χορήγηση παράτασης ενός έτους της άδειας εγκατάστασης μηχανολογικού εξοπλισμού των βοηθητικών εγκαταστάσεων και υποδομών εξυπηρέτησής της στις μεταλλευτικές εγκαταστάσεις στην περιοχή Σκουριές της Κασσάνδρας Χαλκιδικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παλαιά άδεια έληξε στις 24 Μαρτίου 2017. Όπως αναφέρει η εν λόγω εταιρεία οι επίμαχες εγκαταστάσεις και υποδομές για τις οποίες ζητείται η παράταση της άδειάς τους, συναρτώνται άμεσα με την πρόοδο των εργασιών στις Σκουριές και η μη χορήγησή της επιφέρει καθυστέρηση στην πρόοδο των εργασιών στις Σκουριές.

Καθώς η δικαστική διαμάχη παρατεινόταν καθυστερώντας την υλοποίηση του έργου η οπτική διευθέτησης των εκρεμμουσών διαφορών μέσω της προσφυγής στη διαιτησία έγινε πραγματικότητα. Οι συνεχείς αναβολές στα διοικητικά δικαστήρια οδήγησε το Ελληνικό Δημόσιο να προσφύγει στην διαιτησία κάνοντας χρήση τη ρήτρας διαιτησίας που είχε προβλεφθεί στη μεταξύ τους σύμβαση και αφορούσε κάθε διαφορά σχετική με την ερμηνεία και την εφαρμογή της σύμβασης. Η απόφαση της διαιτησίας απέρριψε το αίτημα του Ελληνικού Δημοσίου το οποίο αφορούσε να αναγνωρισθεί ότι η Τεχνική Μελέτη Μεταλλουργίας του Μαδέμ Λάκκου για την επεξεργασία των συμπυκνωμάτων Σκουριών και Ολυμπιάδας, όπως υπεβλήθη τον Δεκέμβριο του 2014 από την Ελληνικός Χρυσός, συνιστά παράβαση των διατάξεων της Σύμβασης Μεταβίβασης.

Έτσι, στο κείμενο της διαιτησίας που συνέταξε η πλευρά του ελληνικού δημοσίου, αναφερόταν ότι η τεχνική μελέτη μεταλλουργικής μονάδας χαλκού, χρυσοού

---

¹²⁶www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης:11.03.2019

και θεικού οξέος του εργοστασίου μεταλλουργίας όπως υποβλήθηκε από την εταιρεία στο ΥΠΕΝ, το Δεκέμβριο του 2014, συνεπάγεται μονομερή εκ μέρος της εταιρείας, τροποποίηση του επενδυτικού σχεδίου, ανεπίτρεπτη μεταβολή των συμφωνηθέντων της σύμβασης μεταβίβασης και πράξη ματαίωσης του αντικειμένου και του σκοπού της. Ανέφερε μάλιστα ότι η παραγωγή από το εργοστάσιο μεταλλουργίας οποιουδήποτε άλλου προϊόντος ως τελικού, πέραν των εμπορεύσιμων καθαρών μετάλλων χρυσού, χαλκού και αργύρου αποτελούσε μονομερή τροποποίηση της σύμβασης. Το δικαστήριο απέρριψε αυτόν τον ισχυρισμό του Ελληνικού Δημοσίου. Επίσης έκρινε ότι οι μέχρι τώρα παραλείψεις από την πλευρά της Eldorado Gold (δεν προσκόμισε στοιχεία για τα τελικά στάδια παραγωγής καθαρών μετάλλων, δεν αποτυπώνεται στα παραρτήματα η καθετοποιημένη παραγωγή κ.α) δεν αποτελούν επαρκείς ενδείξεις για τη στοιχειοθέτηση παραβίασης της Σύμβασης.

Η απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου εκδόθηκε μέσα σε έξι μήνες επιλύοντας σημαντικά ζητήματα τα οποία συνιστούσαν αιτία προστριβών μεταξύ των δύο πλευρών. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί η επίδικη διαφορά είναι ιδιαίτερης φύσεως και σημαντικότητας καθώς αυτή πρέπει να εναρμονίζεται με την εξασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος και την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και προϋποθέσεων. Η διαιτητική διαδικασία που ολοκληρώθηκε με την έκδοση της διαιτητικής απόφασης αποτελεί το πρώτο βήμα μίας μακράς διαδικασίας που θα φέρει την οριστική και αμετάκλητη επίλυση των διαφορών και την τελική υλοποίηση του έργου. Η τελική υλοποίηση του έργου απαιτεί την διευθέτηση πολλών εκκρεμοτήτων, οι οποίες αφορούν την αδειοδότηση για το έργο στις Σκουριές, την άδεια της Αρχαιολογίας για μεταφορά αρχαίων ευρημάτων από τις Σκουριές, την έγκριση της νέας τεχνικής μελέτης για μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, καθώς και την κατ' επέκταση αναθεώρηση οικοδομικής άδειας που αφορά το εργοστάσιο εμπλουτισμού στις Σκουριές.

Τέλος, η παραπάνω διαπίστωση δεν υποβαθμίζει τη σημαντικότητα ,το κύρος και την αξία της διαιτητικής διαδικασίας αφού το μικρό χρονικό διάστημα που χρειάστηκε να εκδώσει απόφαση το διαιτητικό δικαστήριο καθώς και η αμερόληπτη εξέταση των επίδικων ζητημάτων από τρίτους δικαστές λειτούργησαν στην βάση της ομαλής και διαφανούς προσέγγισης των δύο μερών. Με τον τρόπο αυτό αντιλήφθηκε την απόφαση της διαιτησίας και η μητρική εταιρεία η οποία δια μέσω του διευθύνοντος συμβούλου της τοποθετήθηκε ως εξής « Η απόφαση της διαιτησίας «παρέχει μία βάση» που θα επιτρέψει στην καναδική εταιρεία και τη θυγατρική της Ελληνικός Χρυσός να

προχωρήσουν τον διάλογο με την Αθήνα». Σε παρόμοιο πνεύμα και το Ελληνικό δημόσιο συντασσόμενο με τη διαιτητική απόφαση και σεβόμενο την όλη διαιτητική διαδικασία δεσμεύτηκε¹²⁷ στην τήρηση των παρακάτω:

1. Των περιορισμών που επιβάλλει η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία
2. Συγκεκριμένων δεσμεύσεων υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, ώστε να μεγιστοποιείται η εγχώρια προστιθέμενη αξία
3. Της διαμόρφωσης της ευρύτερης δυνατής κοινωνικής συναίνεσης.

8.3 Ελληνικό Δημόσιο-«Fraport Greece»

Παρόμοια περίπτωση προσφυγής στην διαιτησία για επίλυση διαφορών που προκύπτουν από τη σύμβαση παραχώρησης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και ιδιωτικής εταιρείας συνιστά η περίπτωση της Fraport Greece¹²⁸. Στην ως άνω αναφερόμενη σύμβαση παραχώρησης προβλέφθηκε η ρήτρα υπαγωγής στη διαιτησία, όπως στην προηγούμενη περίπτωση. Σαν παρατήρηση θα μπορούσε να υπογραμμιστεί ότι οι διαφορές από τέτοιου είδους συμβάσεις επιλύονται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια σχεδόν αποκλειστικά μέσω της διαιτητικής οδού. Η φύση και η σπουδαιότητα των συμβάσεων αυτών απαιτεί μία πιο ευέλικτη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, πιο ταχεία και παράλληλα προσαρμοσμένη με ειδικές γνώσεις στο αντικείμενο της επίδικης διαφοράς. Στην ως άνω περίπτωση σε προσφυγή στη διαιτησία κατά της απόφασης της αρμόδιας πρωτοβάθμιας επιτροπής, που επιδίκασε στη Fraport Greece αποζημίωση 27,5 εκατ. ευρώ από το Δημόσιο για τις φθορές με τις οποίες παρέλαβε τα αεροδρόμια, προχώρησε το υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών. Η απόφαση του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου αναμένεται να εκδοθεί στις αρχές του 2019. Η Fraport Greece έχει εκκινήσει από το καλοκαίρι του 2017 τη διαδικασία της Επιτροπής Επίλυσης Τεχνικών

¹²⁷ www.tovima.gr, ημερομηνία πρόσβασης:11.03.2019

¹²⁸ www.kathimerini.gr, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

Διαφορών που προβλέπεται από τη σύμβαση παραχώρησης προκειμένου να διαπιστωθεί και συμφωνηθεί το ύψος τυχόν υποαξιών που σημειώθηκαν περίπου κατά τα 2,5 χρόνια που μεσολάβησαν μεταξύ των δεσμευτικών οικονομικών προσφορών και της παραλαβής των αεροδρομίων. Η τριμελής επιτροπή, που απαρτίζεται από ένα μέλος εμπιστοσύνης του κάθε αντισυμβαλλόμενου και ένα κοινής αποδοχής, επιδίκασε¹²⁹ στη Fraport ποσό 27,5 εκατ. ευρώ (χωρίς ΦΠΑ) για φθορές που έκρινε πως υπήρξαν. Η παραχωρησιούχος είχε εκτιμήσει τα κόστη αυτά στα 60 εκατ. (χωρίς ΦΠΑ). Σε συνέχεια των ανωτέρω το υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών αποφάσισε να εξασκήσει το επίσης προβλεπόμενο από τη σύμβαση παραχώρησης δικαίωμά του για την κατάθεση αιτήσεως υπαγωγής της υπόθεσης σε διαιτησία (Request for Arbitration) στο Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (ICC) κατά της Fraport Greece.

Στη βάση της κοινής επιθυμίας υλοποίησης του έργου και οι δύο πλευρές έχουν την ευθύνη να εφαρμόσουν πλήρως όλα τα συμφωνηθέντα της σύμβασης παραχώρησης μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα του Δημοσίου να προσφύγει στη διαιτησία¹³⁰. Η εταιρεία Fraport διαχειρίζεται πληθώρα αεροδρομίων της χώρας. Συνολικά, κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2017, η επιβατική κίνηση των 14 αεροδρομίων ανήλθε σε 27,58 εκατ. επιβάτες, υπερβαίνοντας τα επίπεδα του προηγούμενου έτους κατά 10,3% (+ 2,57 εκατ.) λόγω της απότομης αύξησης των διεθνών πτήσεων 12,9%. Και σε αυτή την περίπτωση το δημόσιο συμφέρον πρέπει να σταθμιστεί με τα ιδιωτικά συμφέροντα της εταιρείας.

8.4 Ελληνικό Δημόσιο-«Αττικό Μετρό»

Ακόμα μία από τις πλέον χαρακτηριστικές περιπτώσεις όπου η διαιτησία λειτούργησε ευεργετικά και αποτελεσματικά είναι η περίπτωση του μετρό Θεσσαλονίκης¹³¹. Το ελληνικό δημόσιο είχε συνάψει σύμβαση κατασκευής δημοσίων έργων με την Αττικό Μετρό για τη κατασκευή του μετρό της Θεσσαλονίκης. Έργο στο οποίο παρατηρήθηκε μία από τις μεγαλύτερες καθυστερήσεις αφενός στην παράδοση και αφετέρου στην επίλυση των ενδοσυμβατικών διαφορών.

¹²⁹ www.euro2day.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

¹³⁰ www.skai.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

¹³¹ www.euro2day.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης:01.03.2019

Αναφορικά με το νομικό καθεστώς που διέπει τη συμβατική αυτή σχέση, σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 1955/91, όπως αυτό συμπληρώθηκε με την προσθήκη της παρ. 7 που έγινε με το άρθρο 4 του Ν. 2719/99 (ΦΕΚ 106/ Α' / 26.05.1999) «Για την εκτέλεση των συμβάσεων των έργων που ανατίθενται από την εταιρεία «ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε» έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Ν. 1418/1984 (ΦΕΚ 23 Α') και του Π.Δ. 609/1985 που εκδόθηκε σε εκτέλεσή του, όπως κάθε φορά ισχύουν.».

Ως εκ τούτου, η σύμβαση του έργου «ΜΕΛΕΤΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ», διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 1418/84 και του Π.Δ. 609/85, όπως κάθε φορά ισχύουν, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο προαναφερθέν άρθρο 10 παρ. 7 του Ν. 1955/91. Στο Ν.1418/84, άρθρο 14, όπως έχει ήδη αναφερθεί, προβλέφθηκε η διαιτητική επίλυση διαφορών εφόσον στη διακήρυξη του διαγωνισμού ή στη σύμβαση εγκριθεί και περιληφθεί ρήτρα διαιτησίας. Ωστόσο στη σύμβαση κατασκευής του Μετρό Θεσσαλονίκης δεν είχε περιληφθεί σχετική ρήτρα. Η μη πρόβλεψη της ρήτρας διαιτησίας καθιστούσε αδύνατη την διαιτητική επίλυση των διαφορών με αποτέλεσμα τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι αναγκασμένα να λύσουν τις διαφορές τους μέσω της προσφυγής στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

Κατά την εξέλιξη της σύμβασης όμως, με το άρθρο 25Α του Ν. 3614/2007, όπως αυτό προστέθηκε στο Ν. 3614/2007 με το άρθρο 64 του Ν. 4155/2013 (ΦΕΚ 120/ Α/29.05.2013) και όπως στη συνέχεια τροποποιήθηκε με το άρθρο 44 του Ν. 4177/2013 (ΦΕΚ 173/ Α' /08.08.2013) και με το άρθρο 42 του Ν. 4264/2014 (ΦΕΚ 118/ Α' /15.05.2014) προβλέφθηκε, η δυνατότητα επιλογής ειδικής διαδικασίας διαιτησίας και δη για διαφορές που είχαν ήδη ανακύψει μέχρι τη θέση σε ισχύ της σχετικής διάταξης, εφόσον δεν είχε ήδη λάβει χώρα η επ' ακροατήριο συζήτηση των ασκηθεισών προσφυγών. Η εκ των υστέρων δυνατότητα προσφυγής στη διαιτησία αποδείχθηκε η ικανή εκείνη συνθήκη που θα έδινε τέλος σε ένα φαύλο κύκλο αναμονής για τις δύο πλευρές.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η εταιρεία ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ σύστησε κοινοπραξία με τις ΑΕΓΕΚ και SELI, εταιρείες οι οποίες αντικαταστάθηκαν από την εταιρεία Άκτωρ. Κοινοπραξία καλείται η από κοινού σύμπραξη περισσοτέρων φυσικών ή νομικών προσώπων με σκοπό την επίτευξη ορισμένου κοινού σκοπού (κατά κανόνα κερδοσκοπικού). Με άλλα λόγια η κοινοπραξία που με ιδιαίτερη επωνυμία ή με τα ονόματα όλων των μελών της αναλαμβάνει ως ανάδοχος την εκτέλεση δημόσιου τεχνικού έργου, το οποίο κατά τα ουσιαστικά στοιχεία του αποτελεί επιχείρηση

χειροτεχνίας και επομένως αντικειμενικά εμπορική πράξη, εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο, έχει το χαρακτήρα ομόρρυθμης εμπορικής εταιρίας. Εάν, όμως, δεν υποβλήθηκε στις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπει το άρθρο 42 του ΕμπΝ για τις ομόρρυθμες εταιρίες, λειτουργεί ως ομόρρυθμη εμπορική εταιρία «εν τοις πράγμασι».

Επιπρόσθετα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στην παρούσα περίπτωση η ανάδοχος εταιρεία και η κοινοπραξία περιλαμβάνει μέλη (νομικά πρόσωπα) με έδρα στην αλλοδαπή, συνεπώς προκύπτει ότι πληρούται η προϋπόθεση των διατάξεων του άρθρου 1 του Ν. 2735/1999, με συνέπεια να συντρέχει ο διεθνής χαρακτήρας της διαιτησίας που αφορά την επίδικη περίπτωση.

Οι καθυστερήσεις των έργων είχαν σαν αποτέλεσμα να μην είχε ακόμα ολοκληρωθεί ούτε καν η εκσκαφή των δίδυμων σηράγγων, ενώ σε κάποιους από τους σταθμούς δεν είχαν ξεκινήσει ούτε οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την κατασκευή τους. Παράλληλα, εκείνη την περίοδο οι διεκδικήσεις του αναδόχου του Μετρό Θεσσαλονίκης ήταν πάνω από 500 εκατ. ευρώ, ενώ θετική ήταν η απόφαση του Υπουργού ΥΜΕΔΙ σχετικά με το αίτημα του αναδόχου για παραπομπή σε διαιτησία των οικονομικών διεκδικήσεων, μετά τη νομοθετική πρωτοβουλία (άρθρο 25Α του Ν.3614/2007 ,όπως αυτό προστέθηκε στον Ν. 3614/2007 με το άρθρο 64 του Ν.4155/2013) του για να επιτραπεί στις εταιρείες του ευρύτερου δημόσιου τομέα να προσφύγουν στη διαιτησία (εν προκειμένω στην Αττικό Μετρό) χωρίς να υπάρχει η σχετική ρήτρα στην αρχική σύμβαση.

Η ανάδοχος κοινοπραξία είχε καταθέσει, έως τον Οκτώβρη του 2013, συνολικά εβδομήντα επτά ενστάσεις (οι πενήντα τέσσερις μέχρι το 2009), εκ των οποίων οι πενήντα έξι οδηγήθηκαν στο διαιτητικό δικαστήριο και εξετάζονταν ομαδοποιημένα σε έξι ενότητες. Η ανάδοχος κοινοπραξία τον Μάρτιο του 2014 υπέβαλε Ειδική Δήλωση Διακοπής των Έργων και επί της ουσίας προχώρησε σε παύση εργασιών, ενώ η ΔΥ την απέρριψε ως αβάσιμη, μη νόμιμη, καταχρηστική και απαράδεκτη .Βασικές αιτίες των μεγάλων καθυστερήσεων¹³² των εργασιών, που οδήγησαν το έργο σε αυτή την κρίσιμη καμπή, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του αναδόχου, ήταν:

1. Απρόβλεπτης έκτασης και διάρκειας αρχαιολογικές έρευνες.
2. Αλλαγή τρόπου κατασκευής σταθμών για τις ανάγκες της αρχαιολογικής έρευνας

---

¹³²www.tovima.gr, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.2019

3. Καθυστερήση διαδικασίας απαλλοτριώσεων και η ως εκ τούτου μη έγκαιρη παράδοση των απαραίτητων χώρων για την εκτέλεση των εργασιών.

4. Αλλαγή στο σχεδιασμό του έργου λόγω σφαλμάτων της προμελέτης της Αττικό Μετρό.

5. Διαφορετικά γεωτεχνικά στοιχεία σε σχέση με τα παρασχεθέντα στα τεύχη του διαγωνισμού.

Η Αττικό Μετρό κάλεσε τον ανάδοχο να συνεχίσει τις εργασίες, καθώς, το αντικείμενο που δε μπορούσε να εκτελεστεί αντιστοιχούσε μόλις στο 5,5% του έργου και παρέθεσε τις θέσεις της επί των ζητημάτων που έθετε στην ειδική δήλωση. Πέραν των αρχαιολογικών εργασιών, η Αττικό Μετρό υποστήριξε πως τα επιχειρηματικά προβλήματα του αναδόχου, ήταν ο βασικός λόγος δημιουργίας καθυστερήσεων στην εκτέλεση του έργου. Στη διάρκεια του Έργου η επικεφαλής εταιρία της Αναδόχου Κ/Ξ ΑΕΓΕΚ¹³³ έχει αλλάξει ιδιοκτήτες δύο φορές καταλήγοντας τελικά σε δανείστριες τράπεζες καθώς είχε αδυναμία εκπλήρωσης των οικονομικών της υποχρεώσεων που περιλάμβαναν την έγκαιρη αποζημίωση των προμηθευτών, του προσωπικού, και συνεπώς στη μη υλοποίηση των έργων στις διαθέσιμες και ελεύθερες προβλημάτων περιοχές.

Μία από τις πρώτες υποθέσεις που εκδικάστηκε αφορούσε την οριακή προθεσμία κατασκευής του έργου, μέχρι την οποία είναι υποχρεωμένος ο ανάδοχος, σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας κατασκευής δημοσίων έργων, να εκτελεί έργο, η οποία ήταν η 1η Δεκεμβρίου 2014. Ο ανάδοχος υποστήριξε ότι από εκείνη την ημερομηνία και μετά ήταν ελεύθερος να αποχωρήσει από το έργο, ενώ η Αττικό Μετρό θεωρούσε αυτή τη θέση νομικά αβάσιμη και απαράδεκτη. Η εκδοθείσα σχετική απόφαση του αρμοδίου Διαιτητικού Δικαστηρίου δικαίωσε τη θέση του αναδόχου, ο οποίος στις 17 Δεκεμβρίου 2014 υπέβαλε στον ΚτΕ, ερμηνεύοντας τις διατάξεις νομοθεσίας, αίτηση διάλυσης της σύμβασης του Μετρό Θεσσαλονίκης, η οποία απερρίφθη από τον Κύριο του Έργου και η σχετική διαφωνία υπήχθη προς επίλυση από το αρμόδιο Διαιτητικό Δικαστήριο.

Εν τω μεταξύ, οι υποθέσεις εκδικάζονταν στα διαιτητικά δικαστήρια εν αναμονή της απόφασης για την αίτηση διάλυσης. Τον Οκτώβρη του 2015, το υπουργείο Υποδομών υπολόγιζε στα 140 εκατομμύρια ευρώ τις αποζημιώσεις που εμφανίζεται να

---

¹³³ www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης:25.02.2019

έχει κερδίσει η κοινοπραξία του μετρό Θεσσαλονίκης από τις διεθνείς διαιτησίες, ενώ παράλληλα η κυβέρνηση και εργολάβοι κατέβαλλαν προσπάθεια συμβιβασμού για την επανεκκίνηση του έργου. Τα πρωτογενή αιτήματα της κοινοπραξίας προς τα διαιτητικά δικαστήρια με βάση τα πρακτικά ανέρχονταν σε 720 εκατομμύρια ευρώ. Επειδή όμως, πολλά αιτήματα που απορρίφθηκαν επανυποβλήθηκαν τροποποιημένα, αθροιστικά πρωτογενή αιτήματα και επανυποβληθέντα ανέρχονται συνολικά σε ύψος περίπου 1,1 δισεκατομμύρια ευρώ.

Η ρύθμιση όλων των παραπάνω¹³⁴ υποθέσεων μέσω της διαιτητικής οδού αντί της οδού των τακτικών δικαστηρίων διευθετεί και θέτει σε μία εύλογη σειρά όλα τα κρίσιμα ζητήματα ανοίγοντας το δρόμο για την υλοποίηση του έργου. Αν δεν είχε ακολουθηθεί η διαιτητική οδός οι δικαστικές μάχες θα διαρκούσαν πάρα πολλά χρόνια και το έργο θα παρέμενε ημιτελές. Μέσω του θεσμού της διαιτησίας και οι απαιτήσεις των μερών διευθετούνται ταχύτερα και οι λύσεις για επανεκκίνηση και ολοκλήρωση του έργου υλοποιούνται αμεσότερα. Παράλληλα με τη διαιτησία, η ηγεσία του Υπουργείου προσπαθούσε να αποτρέψει τη διάλυση της σύμβασης και να επιτύχει την επανεκκίνηση και ολοκλήρωση του έργου, με διασφάλιση των συμφερόντων του δημοσίου. Στις 29 Δεκεμβρίου 2016, σε συνέντευξη που παραχώρησε ο υπουργός ΥΠΟΜΕΔΙ, ανέλυσε το πλαίσιο για την επανεκκίνηση και την ολοκλήρωση του Μετρό Θεσσαλονίκης, το οποίο περιελάμβανε τρεις φάσεις:

1. Άμεση επανέναρξη εργασιών στο βασικό έργο μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Ιανουαρίου του 2016, και συνέχισή τους με εντατικό ρυθμό, βάσει του ήδη υπάρχοντος χρονοδιαγράμματος. Το εν λόγω χρονοδιάγραμμα, ενσωματώνεται στο νέο οριστικό χρονοδιάγραμμα του έργου, και προβλέπει ολοκλήρωση της Α' Φάσης το Μάρτιο 2017 και παράδοση του συνόλου του έργου το πρώτο εξάμηνο του 2020.

2. Έναρξη των αρχαιολογικών εργασιών με την υπογραφή σχετικής Συμπληρωματικής Σύμβασης (25 εκ. ευρώ) μέσα στον Ιανουάριο 2016.

3. Τίθεται προθεσμία μέχρι τον Απρίλιο 2016, μέσα στην οποία:

- α) Επρόκειτο να επιλυθούν όσες διαφορές ήταν ακόμη σε εκκρεμότητα ενώπιον των διαιτητικών δικαστηρίων, μεταξύ της κοινοπραξίας και του Δημοσίου.

---

¹³⁴ www.enikos.gr/society, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.2019

β) Θα συμφωνηθούν όλες οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την ολοκλήρωση του έργου, μεταξύ των οποίων και το οριστικό χρονοδιάγραμμα εργασιών για τη δεύτερη φάση και την τελική ολοκλήρωση του έργου το πρώτο εξάμηνο του 2020. Κατόπιν τούτου, το αίτημα του αναδόχου για διάλυση της εργολαβίας καθίσταται άνευ αντικειμένου και, κατά συνέπεια, θα ανακληθεί με την πάροδο της προθεσμίας.

Τα έργα, εν τέλει, επανεκκίνησαν το Μάρτιο του 2016. Αρχικά, εγκρίθηκε από τον Κ.Τ.Ε, την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε., η διαδικασία υποκατάστασης των εταιριών ΑΕΓΕΚ και SELI, ως μελών της Αναδόχου Κοινοπραξίας του ΜΕΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, από την εταιρία ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ, η οποία ήταν σε εξέλιξη, όπως είχε αναφερθεί και στην εξαμηνιαία έκθεση της εταιρίας και ολοκληρώθηκε την 6 Δεκεμβρίου 2017 με την υπογραφή της τροποποίησης της συμβολαιογραφικής πράξης της ως άνω κοινοπραξίας. Κατόπιν της συντελεσθείσας υποκατάστασης και αποχώρησης της ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ Α.Ε. από το έργο, επιστράφηκε στην εταιρία το σύνολο των εγγυητικών επιστολών που εκδόθηκαν από τα πιστωτικά της όρια και ήταν κατατεθειμένες στο εν λόγω έργο.

Παράλληλα, διευθετήθηκαν σε σύντομο χρόνο οι διαφορές που είχαν ανακύψει, με τις απαιτήσεις των εργολάβων να επιδικάζονται μέσω της διαιτησίας και το έργο, μετά την άρση του αιτήματος διάλυσης της σύμβασης που είχε υποβάλει ο ανάδοχος και την πλήρη επανεκκίνηση της σύμβασης, απέκτησε νέο χρονοδιάγραμμα, το οποίο ακολουθείται. Σήμερα βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη η κατασκευή του μεγαλύτερου συγκοινωνιακού και περιβαλλοντικού έργου στη Θεσσαλονίκη, ενός συστήματος Μετρό το οποίο αναμένεται με την ολοκλήρωσή του να ανακουφίσει σημαντικά την πόλη από τα έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα που αντιμετωπίζει και να αλλάξει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

8.5 Συμπεράσματα

Τέλος, σαν ένα μικρό συμπέρασμα, θα μπορούσε να διατυπωθεί ότι η δυναμική και η τάση επίλυσης των δημοσίων συμβάσεων μέσω του θεσμού της διαιτησίας αυξάνεται ραγδαία. Η τάση φαίνεται ότι αρχίζει να παγιώνεται και στην εγχώρια έννομη τάξη, μία έννομη τάξη που χαρακτηρίζεται από περίπλοκα δικονομικά συστήματα και αργοπορία στην απονομή δικαιοσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

www.enikos.gr/society, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.2019

www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.2019

www.tovima.gr/2014, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.2019

www.euro2day.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης: 01.03.2019

www.euro2day.gr/news/economy, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

www.skai.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

www.tovima.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 11.03.2019

www.kathimerini.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης: 11.03.2019

www.liberal.gr/arthro, ημερομηνία πρόσβασης: 11.03.2019

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αύξηση των δημοσίων συμβάσεων και το υψηλό ποσοστό επί του Α.Ε.Π. που δαπανάται αποκαλύπτει και αποδεικνύει την αδήριτη ανάγκη του κράτους να συνεργαστεί με τον ιδιωτικό τομέα ώστε να διασφαλιστούν οι απαραίτητες υποδομές για την κοινωνική ευημερία και την οικονομική εξέλιξη. Τα χαρακτηριστικά της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας πρέπει να διέπουν την διοικητική δράση ώστε η τελευταία να είναι αποτελεσματική. Ωστόσο πάντοτε η διοικητική δράση πρέπει να κείται μέσα στα πλαίσια του νόμου, της αρχής της νομιμότητας και πάντα με γνώμονα την διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος. Η μετατόπιση από τον μονομερή τρόπο διοικητικής δράσης στο συμβατικό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής καθώς οι αυξημένες ισχύος κανόνες του διοικητικού δικαίου πρέπει να προσαρμόζονται στη δημόσια σύμβαση, μία σύμβαση που βασίζεται και στη νομική ισότητα των μερών.

Η σημασία της δημόσιας σύμβασης ως μηχανισμού για την περαιτέρω ανάπτυξη των κρατών, την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχουν στους πολίτες τους και την εν γένει αύξηση του βιοτικού επιπέδου οδήγησε στην υιοθέτηση μίας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για τις δημόσιες συμβάσεις. Η αύξηση της αποτελεσματικότητας και ο πολλαπλασιασμός των θετικών εξωτερικοτήτων από τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων προϋποθέτει ένα ενιαίο σύστημα πραγματοποίησης και διεξαγωγής των δημοσίων συμβάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο. Η ύπαρξη κοινών διαδικασιών θωρακίζει τον ανόθευτο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων που θέλουν να συμμετάσχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς και οδηγεί στην επίτευξη καλύτερων προσφορών για τα κράτη. Η αύξηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας συνιστά το κίνητρο των ευρωπαϊκών οδηγιών, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με το Ν.4412/2016. Ο νόμος αυτός περιγράφει με σαφήνεια και λεπτομέρεια όλα τα είδη των δημοσίων συμβάσεων καθώς και όλες τις διατυπώσεις που απαιτεί η διαγνωστική διαδικασία μέχρι και το στάδιο πριν την εκτέλεση της σύμβασης. Οι τροποποιήσεις του νόμου θεσπίζουν και την καινοτομία της Α.Ε.Π.Π. μίας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής υπεύθυνης να εξετάζει και να αποφαινεται επί των αιτημάτων των ενδιαφερομένων για πλημείλλειες των δημοσίων διαγωνισμών. Η καινοτομία συνίσταται στο γεγονός ότι στη χώρα μας δεν υπήρχε ποτέ αντίστοιχος φορέας ή αρχή που να επιλύει τις επίδικες διαφορές. Η κυρίαρχη διαδικασία ήταν μέσω της προσφυγής στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Η διαδικασία αυτή όπως αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια έπεται της προσφυγής στην Α.Ε.Π.Π. Η θέσπιση αυτής της διαδικασίας προσφέρει το πλεονέκτημα της αποσυμφόρησης των τακτικών δικαστηρίων και της ταχύτερης επίλυσης των επίδικων διαφορών που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις. Η χώρα μας έχει αρκετές φορές καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την αργή απονομή δικαιοσύνης που αγγίζει τα όρια της αρνησιδικίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επιδεινώνεται το

επιχειρηματικό περιβάλλον, να αποθάρρυνονται οι επενδύσεις και, τελικά, να αποδυνάμωνονται οι προσπάθειες ανάπτυξης της οικονομίας και αύξησης της απασχόλησης. Έτσι, οι καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης καταγράφονται ως ένας από τους βασικούς παράγοντες ανεπάρκειας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που επικρατεί στην Ελλάδα, της γενικότερης αδυναμίας των θεσμών και των χαμηλών επιδόσεων της χώρας σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του «κράτους δικαίου». Η διαπίστωση αυτή είναι καίριας σημασίας τόσο για την έννομη προστασία που παρέχεται στο στάδιο πριν την εκτέλεση της σύμβασης, όσο και για την παροχή της έννομης προστασίας στο στάδιο της εκτέλεσης της, και συγκεκριμένα σε περιπτώσεις διαιτησίας, ζήτημα το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω.

Άλλο βασικό στοιχείο της ενιαίας ευρωπαϊκής νομοθεσίας, που θέσπισε τον ενιαίο τρόπο διεξαγωγής των δημοσίων συμβάσεων, όπως μνημονεύτηκε παραπάνω είναι η ύπαρξη ανταγωνισμού. Οι ίσοι όροι ανταγωνισμού στην ελεύθερη αγορά μόνο θετικά αποτελέσματα μπορούν να προσφέρουν σε μία οικονομία. Σε επίπεδο δημοσίων συμβάσεων ο ανταγωνισμός θα ωφελήσει τα κράτη να συνάπτουν τις πιο αποδοτικές συμβάσεις από άποψη κόστους και ποιότητας. Αξίζει να αναφερθεί ότι πριν από την εφαρμογή¹³⁵ της κοινοτικής νομοθεσίας, το ποσοστό των δημοσίων συμβάσεων που ανατίθεντο σε αλλοδαπές επιχειρήσεις ήταν μόλις 2%. Όπως αναφέρεται και στο θεματολογικό¹³⁶ δελτίο για την Ευρωπαϊκή Ένωση 2019: «Η εφαρμογή των αρχών της εσωτερικής αγοράς (συγκεκριμένα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και του ελεύθερου ανταγωνισμού) στις συμβάσεις αυτές διασφαλίζει καλύτερη κατανομή των οικονομικών πόρων και πιο ορθολογική χρήση των δημοσίων κονδυλίων, αφού οι δημόσιες αρχές αποκτούν προϊόντα και υπηρεσίες της υψηλότερης διαθέσιμης ποιότητας στην καλύτερη τιμή υπό συνθήκες εντονότερου ανταγωνισμού. Η προτίμηση στις επιχειρήσεις με τις καλύτερες επιδόσεις σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών (οι οποίες έτσι έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν το μέγεθος και να αναπτύξουν τα καταστήματά τους) και ενισχύει τον σεβασμό των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης, του γνήσιου ανταγωνισμού και της αποδοτικότητας μειώνοντας, ως εκ τούτου, τον κίνδυνο απάτης και διαφθοράς. Μία πραγματικά ανοικτή ενιαία αγορά μπορεί να επιτευχθεί μόνον όταν όλες οι εταιρείες μπορούν να ανταγωνίζονται για τις συμβάσεις αυτές σε ισότιμη βάση». Το παραπάνω απόσπασμα περιγράφει ακριβώς το σκεπτικό και το ιδεολογικό υπόβαθρο της νέας νομοθεσίας. Αποτιμώντας και κρίνοντας συνολικά το νέο κοινοτικό πλαίσιο κυρίως μετά την έκδοση των Οδηγιών του 2014 αλλά και του Ν.4412/2016 θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει τη θέση ότι σχετικές διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων γίνονται απλούστερες και αποτελεσματικότερες τόσο για τις αναθέτουσες δημόσιες αρχές όσο και για τις επιχειρήσεις. Απώτερος στόχος όλων των παραπάνω είναι οι συμβάσεις του δημοσίου να διεξάγονται με την καλύτερη σχέση ποιότητας-τιμής, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας και του υγιούς ανταγωνισμού.

---

¹³⁵ www.europarl.europa.eu, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

¹³⁶ www.europarl.europa.eu, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

Επιπρόσθετα, οι νομοθετικές αλλαγές έχουν σαν προτεραιότητα και την παράλληλη επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αλλά και άλλων στόχων με κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Συνεπώς, η νέα νομοθεσία στοχεύει στη διαμόρφωση του κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου, όπου μέσω των δημοσίων συμβάσεων δύναται να επηρεαστεί θετικά το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική, οι υποδομές και τα δίκτυα, η λειτουργία των ΜΜΕ.

Επίσης η αύξησης της απασχόλησης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της καταπολέμησης της διαφθοράς, της εφαρμογής των αρχών της χρηστής διοίκησης, της ορθολογικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης βρίσκονται στο πλαίσιο των αναγκών και των στόχων που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Όλες οι παραπάνω αλλαγές και τροποποιήσεις εξαρτώνται και σε μεγάλο βαθμό από την βούληση των κρατών να τις επισπεύσουν και να τις στηρίξουν έμπρακτα. Εκτός από τις διακυρήξεις και τις πανηγυρικές δηλώσεις η εν τοις πράγμασι εφαρμογή των κανόνων συνιστά τον αιώτερο σκοπό. Στα θέματα που τα κράτη πρέπει έμπρακτα και ένθερμα να υποστηρίξουν είναι αυτό της διαιτησίας. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η υποστήριξη αυτή είναι αναγκαία τα τελευταία χρόνια της ραγδαίας αύξησης των παγκόσμιων συναλλαγών. Η διαιτησία προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες και λύσεις. Ειδικότερα σε έννομες τάξεις όπως η ελληνική όπου το κύριο χαρακτηριστικό είναι αργή απονομή δικαιοσύνης μέσω της διαιτησίας μπορεί να διασφαλιστεί το δικαίωμα στην ορθή, ταχεία και επαρκώς αιτιολογημένη απονομή δικαιοσύνης. Ήδη στη χώρα μας έχει παραχθεί νομοθετικό έργο προς αυτή την κατεύθυνση της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών ιδίως σε συγκεκριμένες περιπτώσεις διαφορών ιδιωτικής φύσεως. Η πρόταση για υποχρεωτική θέσπιση της διαιτησίας ή έστω της δυνατότητας προσφυγής σε διαιτησία για τις ιδιωτικές διαφορές με ελάχιστες προϋποθέσεις θα συντελούσε στη βελτίωση του χρόνου απονομής δικαιοσύνης καθώς και στη μείωση της δικαστικής ύλης.

Επίσης, μείζον θέμα είναι η δυνατότητα υπαγωγής σε διαιτησίας των διαφορών που δημιουργούνται στο πλαίσιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων. Η προοπτική αυτή πρέπει να συμβαδίζει με την άποψη ότι το κράτος δύναται να παραστεί ως διάδικος σε δίκη διαιτησίας για διαφορές από δημόσιες συμβάσεις. Η άποψη αυτή πρέπει να υιοθετηθεί και να καμφθούν οι αντιστάσεις και οι αμφιβολίες για τη συμμετοχή του κράτους ως αντιδίκου σε διαιτητική δίκη. Οι διεθνείς συνθήκες που αναφέρονται και αναλύονται στην εργασία επιτελούν αυτό ακριβώς το έργο τη διαμόρφωση ενός πλαισίου υπαγωγής των διοικητικών διαφορών σε διαιτητικά δικαστήρια. Η προοπτική αυτή ήδη έχει γίνει πράξη και στη χώρα μας, αφού στις δημόσιες συμβάσεις έργου παρέχεται η δυνατότητα για υπαγωγή σε διαιτησία. Εν όψει όλων των παραπάνω, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η πρόταση για υπαγωγή σε διαιτησία κατόπιν σύναψης ρητρών διαιτησίας για όλα τα είδη των συμβάσεων θα αποτελούσε ένα μέτρο με πολλά θετικά αποτελέσματα. Αφενός οι διοικητικές διαφορές από συμβάσεις θα επιλύονταν ταχύτερα και αφετέρου θα εδραιωνόταν ένα θετικό κλίμα για τις επενδύσεις μέσω των δημοσίων συμβάσεων. Η εδραίωση της διαιτησίας ως μηχανισμός επίλυσης διαφορών κυρίως ξένων επενδύσεων θα λειτουργούσε προς όφελος της εισροής ξένων κεφαλαίων και της ανάπτυξης στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο και φιλελεύθερο περιβάλλον. Το σταθερό νομικό πλαίσιο και η

εγγύηση για γρήγορη¹³⁷ απονομή δικαιοσύνης συνιστούν μερικές από τις πλέον σημαντικές παράμετρους και προϋποθέσεις που εξετάζουν οι επενδυτές. Όλα τα παραπάνω μπορούν να επιτευχθούν και μέσω μίας ενιαίας και συντονισμένης προσπάθειας για ευρωπαϊκή δικονομική ενοποίηση όλων των εννόμων τάξεων για διαφορές που προκύπτουν κατά το στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων. Η ενοποίηση αυτή θα τονώσει ακόμα περισσότερο τον ανταγωνισμό καθώς έτσι θα έχει ρυθμιστεί ενιαία όλο το φάσμα των δημοσίων συμβάσεων από το προσυμβατικό μέχρι και αυτό κατά την εκτέλεση της σύμβασης.

Η διαιτησία δεν επιλύει μόνο το ζήτημα της γρήγορης απονομής δικαιοσύνης αλλά και της ουσιαστικής και στοχευμένης από άποψη διαιτητών απονομή της. Στην σύγχρονη εποχή των ανακαλύψεων και της καινοτομίας με την ταυτόχρονη ανά τον πλανήτη μέσω του διαδικτύου διάδοση πληροφοριών κρίνεται αναγκαία η εκδίκαση των διαφορών από τους διαιτητές-κάτοχους εξειδικευμένων γνώσεων. Έτσι η διαιτητική απόφαση που δεν προέρχεται απαραίτητα από τακτικούς δικαστές μπορεί να προσεγγίσει με καταλληλότερο τρόπο το επίδικο πρόβλημα και να δώσει την σωστότερη και αρτιότερη από τεχνικής απόψεως λύση. Η δυνατότητα αυτή της διαιτησίας είναι και ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματά της. Όπως έχει ειπωθεί το κράτος δε πρέπει να θέτει εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, αλλά θα πρέπει να στηρίζει την ιδιωτική πρωτοβουλία. Η ανάπτυξη θεσμών της διαιτησίας εφόσον δε θίγονται άλλα συνταγματικά δικαιώματα είναι καίριας σημασίας για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Το γεγονός ότι οι διαιτητικές αποφάσεις δεν δημοσιεύονται, μπορεί να θεωρείται ως σεβασμός της οικονομικής-ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και του επιχειρηματικού, ωστόσο για το ζήτημα αυτό έχουν διατυπωθεί και αντίθετες απόψεις. Οι δημόσιες συμβάσεις προασπίζουν το δημόσιο συμφέρον. Συνεπώς, το χαρακτηριστικό της εμπιστευτικότητας, της μη δημοσίευσης και της ελλιπούς προς την κοινή γνώμη πληροφόρησης ενδεχομένως να μειώνει αισθητά το πνεύμα διαφάνειας των δημοσίων συμβάσεων. Τέλος, παρά την ύπραξη διαφωνιών μπορεί να ειπωθεί ότι με κατάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις το ζήτημα μπορεί να λυθεί και έτσι η διαιτησία να θεσπιστεί ως μία πλήρως λειτουργική απ'όλες τις απόψεις διαδικασία ικανή να λύσει με διαφάνεια όλες τις διαφορές είτε δημοσίου είτε ιδιωτικού δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

www.europarl.europa.eu, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

<https://www.dikastiko.gr>, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

---

¹³⁷www.dikastiko.gr, ημερομηνία πρόσβασης:04.03.2019

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αιτιολογική Έκθεση Ν.4412/2016.

Αλεξοπούλου Μ. (2016) Δημόσιες Συμβάσεις - Ενωσιακό Δίκαιο και Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (2017) Έκθεση Πεπραγμένων 2017, Αθήνα.

Βερβενιώτης Γ. (1990) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Βλαχόπουλος Σ. (2017) Θεμελιώδη Δικαιώματα, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Γέροντας Α. (2014) Επιτομή Γενικού Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Γκλαβίνης Π. (2009) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Δαγτόγλου Π.(2014) Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Δεμπεγιώτης Σ.(2016) Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Εφαρμογή των Κανόνων Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Ευρυγένης Δ.(1976) Στοιχεία του Δικαίου των Διεθνών Συναλλαγών και των Διεθνών Οικονομικών Οργανώσεων, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκουλα, Θεσσαλονίκη

Καΐσης Α.(1989) Ακύρωση Διαιτητικών αποφάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Κιάντος Β.(1997) Ιδιωτικό Δίκαιο Διεθνούς Εμπορίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

- Καλαβρός Φ.(2017) Ακύρωση και Ανυπαρξία Διαιτητικών Αποφάσεων , Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Καλαβρός Φ.(2018) Διάλογοι με την Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Καλαβρός Φ.(2001) Δίκαιο της Διαιτησίας I Εσωτερική Διαιτησία, Τεύχος Α', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Καλαβρός Κ.(1988) Η Εξουσία Κρίσης των Διαιτητών Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή
- Κουσουύλης Σ.(2004) Διαιτησία Ερμηνεία κατ'άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Κουσουύλης Σ.(2006) Δίκαιο της Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Κουσουύλης Σ.(1996) Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε Σχέση με τον Πρότυπο Νόμο Unicitral, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα
- Κύβελος Σ.(2018) Η Διοικητική και Δικαστική Προστασία κατά τη Σύναψη των Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
- Λαζαράτος Π.(2015) Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Ε.Ε, Αθήνα.
- Οικονόμου Μ.(2009) Δημόσιες Συμβάσεις και Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Μούκιου Χ.(2017) Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Παλιού Ε.(2010) Η Αρχή του Ανταγωνισμού στην Ενωσικακή Ρύθμιση των Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Παμπούκης Χ.(2009) Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Πανάγος Θ.(2009) Το Θεσμικό Πλαίσιο Σύναψης των Δημοσίων Συμβάσεων με Ηλεκτρονικά Μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

- Ράικος Δ.(2017) Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα,Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Ρέμελης Κ.(2009) Σύνταγμα και Διοικητικοί Δικονομικοί Νόμοι, Εκδόσεις Σάκκουλα Ε.Ε., Αθήνα.
- Ρόβλιας Ν.(2017) Ο Νέος Νόμος 4412/2016 για τις Δημόσιες Συμβάσεις, Δημόσια Έργα και Μελέτες, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Ρόβλιας Ν.-Σταφυλοπάτης Κ.(2016) Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,Αθήνα.
- Σπηλιωτόπουλος Ε.(2017) Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος 2, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,Αθήνα.
- Τομαράς Δ.(2015) Οι Διοικητικές Συμβάσεις, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Φορτσάκης Θ.(1996) Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.
- Φουστούκος Α.(2000) Διαιτησία(μελέτες,άρθρα,παρεμβάσεις), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή
- Χριστιανός Β.-Πανάγος Θ.(2018) ΔημόσιεςΣυμβάσεις, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ξένη

Baker-Harb M. Practical Suggestions for Arbitrating in Bad Market Times

Gaillard E.(2014) The Role of the Arbitrator in Determining the Applicable Law

Hober K.(2004) Arbitration Involving States Juris Publishing-Staempfli Publishers

Hulbert W.(2002) The International Commercial Arbitration Model and Public International Law Disputes,ILSA Journal of International & Comparative Law

Stone A.-Grisel F.(2017) The Evolution of International Arbitration, Oxford University Press

Διαδικτυακοί Τόποι

www.enikos.gr/society, ημερομηνία πρόσβασης: 17.01.2019

www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης: 17.01.2019

www.tovima.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 17.01.2019

www.euro2day.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης: 19.01.20

www.skai.gr/news, ημερομηνία πρόσβασης: 19.01.2019

www.tovima.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 24.02.2019

www.kathimerini.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 24.02.2019

www.capital.gr/epixeiriseis, ημερομηνία πρόσβασης: 24.02.2019

www.liberal.gr/arthro, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.19

www.opengov.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.19

ec.europa.eu/info, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.19

www.eaadhsy.gr/images, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.19

www.idemed.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 25.02.19

www.kostasbeys.gr/articles, ημερομηνία πρόσβασης: 01.03.2019

uncitral.un.org/en, ημερομηνία πρόσβασης: 01.03.2019

www.europarl.europa.eu, ημερομηνία πρόσβασης: 04.03.2019

www.dikastiko.gr, ημερομηνία πρόσβασης: 11.03.2019